

Govor tov. Marinka v Operi na predvečer desetletnice ustanovitve KPS

„Osnovanje KP Slovenije je utelešenje zamisli tov. Tita“

Tovariši in tovarišice!

V noči od 17. na 18. april 1937. leta so se sestali delegati največjih partijskih organizacij Slovenije v samotni kmečki hiši na strmem pobočju Planine nad Zagorjem. S tehnično-organizatorne strani se ta zgodovinski sestanek ne razlikuje od nešteto drugih ilegalnih sestankov naših partijskih organizacij, ki so bile prisiljene delovati po strogih pravilih konspiracije, v globoki ilegalnosti. Toda ta sestanek se odlikuje po vsebini svojih odločitev, po zgodovinskem političnem pomenu. V tej noči je bil izveden Ustanovni Kongres Komunistične partije Slovenije.

Kdor ne pozna objektivnih zakonov družbenega razvoja, kakor jih podajata marksizem in leninizem, pa gleda z današnje perspektive nazaj na sklepe tega Kongresa, zlasti pa ko čita proglašeno, ki ga je Kongresu predložil tov. Kardelj, takemu se bodo zdela ta njegova opozorila in napovedi naravnost proroška. Vzemimo samo proglašeno, ki ga ob 10-letnici danes objavljamo. On najzgovorneje dokazuje, kako zmotno je mnenje, ki se je pri neredkih naših aktivističnih mehanizmi vpleto v glavo, da se je osvobodilna borba začela leta 1941, ki ne vidijo ali pozabljajo, kakšni predpogoji so morali biti ustvarjeni, da so v kritičnem času za svojo usodo naši narodi imeli Partijo, ki je bila sposobna, da jim pokaže pravo pot in jih povede v odločilni boj. Samo nepoznavanje te predzgodovine priprav za osvobodilno borbo, nepoznavanje predvojnega zgodovinskega Komunističnega partije same, nepoznavanje pogojev težke, krute šole, v kateri se je Partija že pred vojno usposobila, da je mogla postati sposoben iniciator, vodnik borbe naših narodov, more dovesti do take zablode.

Da bi odstranili te zablode, za osvoboditev zgodovinskih dejstev, zlasti pa, da bi se od tega novi člani Partije kaj naučili, da se starejši člani ne bi odvajali lastnostim, v katerih so bili vzgojeni, da bo Partija v tem momentu in v bodoče z uspehom vršila skrajno težke in odgovorne naloge, ki si jih je zadala pred svojim ljudstvom, to je glavni namen, ko ob tem jubileju v tisku, predavanjih in v naši razstavi evociramo nekaj iz zgodovine naše Partije. Zbrali smo ta skromni način proslavitve 10-letnice naše Partije, ker ona ne potrebuje neke večje afirmacije v OF in v našem političnem vse-ljudskem državnem življenju. Za njeno afirmacijo govore dejstva njene dejavnosti, stvarne zasluge v prebijanju delavskega ljudstva, v združevanju vseh resničnih rodoljubov v enotno politično formacijo OF, oziroma Ljudske fronte Jugoslavije, dejstva priprav, organiziranja, vodenja veličastne, junaške, dolge in končno zmagovite osvobodilne vojne naših narodov. Za njeno afirmacijo govore dejstva njene dejavnosti, stvarne zasluge v prebijanju delavskega ljudstva, v združevanju vseh resničnih rodoljubov v enotno politično formacijo OF, oziroma Ljudske fronte Jugoslavije, dejstva priprav, organiziranja, vodenja veličastne, junaške, dolge in končno zmagovite osvobodilne vojne naših narodov. Za njeno afirmacijo govore dejstva, da je za osvoboditev naših narodov dalo življenje tisoče, desetstisoče najboljših ljudi, ki jih je Partija vzgojila v svojih vrstah. Končno bo služilo v občo korist, če Partijo s te strani bližje spoznajmo tudi vsi oni, ki sodelujejo v graditvi nove družbe, ker bo to samo v pomoč Partiji in celoti.

Moram tako naglasiti: Ta počastitev desetletnice KP Slovenije se ne more oddvojiti iz celotne vloge in poukapolne zgodovine KP Jugoslavije. Zato se v svojem izvajanju ne bom omejeval samo na zgodovino partijske organizacije Slovenije, ker se to od dvajseti ne da, ker bi oddvajanje dalo slabo sliko. KP Slovenije je samo sestavni del monolitne celote, ki se imenuje KP Jugoslavije, ki je bila ustvarjalec in je danes subjektivno najmočnejši faktor edinstva naših narodov. Partijske organizacije Slovenije so se mogle krepiti, razvijati in usposobiti, da odigrajo svojo avantgardno vlogo tudi v slovenskem narodu, samo v tem jugoslovanskem partijskem okviru.

V kolikor obstajajo neke podrobne poednosti v rasti in razvijanju partijskih organizacij Slovenije, one izvrzajo pretežno iz nacionalnih posebnosti.

iz določenih objektivnih političnih posebnosti, objektivnih glede na posebne reakcionarne politične tvorbe v Sloveniji, proti katerim se je morala boriti. Razvoj partijskih organizacij Slovenije nosi v svoji osnovi pečat razvoja in stanja KP Jugoslavije.

Z osvajanjem marksizma-leninizma v teoriji in praksi, zlasti pa z osvajanjem leninsko-stalinske koncepcije o nacionalnem vprašanju je KP Jugoslaviji bilo omogočeno, da je okrepila svoje organizacije pri vseh narodih in v vseh pokrajinah Jugoslavije, ker se je na tej osnovi mogla pravilno ozirati na vse nacionalne, etnično-kulturne, ekonomske, politične posebnosti, posebnosti družbene strukture v vsaki pokrajini, ne da bi to slabilo njeno enotnost in sposobnost akcije. Samo v tem oziru ima razvoj in rast partijske organizacije Slovenije, zlasti pa po Ustanovnem Kongresu svoje določene posebnosti.

Toda z osnovanjem KP Slovenije se z ničemer niso spremenila načela demokratskega centralizma, marveč samo spopolnila zato, da je KP Jugoslavije mogla uspešneje izvršiti svojo nalogo.

To edinstvo volje in akcije, v katerem so bili komunisti Jugoslavije vzgajani — zlasti v zadnjem desetletju po posebni osebni zaslugi tov. Tita in njegovega enotnega Centralnega Komiteta, v politični modrosti tega vodstva, v moralni sili, ki je bila od njih prenešana na tisoče partijskih kadrov — je dalo posebno označbo razvoju osvobodilne borbe. Temu je pripisati popolno našo zmago z razliko od osvobodilnih gibanj drugih dežel.

Imamo jasne dokaze, ki potrjujejo, da oboroženo osvobodilno borbo in vstaje naših narodov v letu 1941 ne bi bilo, oziroma da bi eventualno spontano gibanje odpora bilo poraženo, če ne bi v tem usodnem času bila že pripravljena KP Jugoslavije. Zreli objektivni pogoji bi šli mimo, če ne bi bilo na mestu sposobnega subjektivnega faktorja — KP Jugoslavije, ki je imela jasno izdelano politično smer, razumljivo ljudstvu, dovolj povezano z osnovnimi množicami in uživajoč zaupanje množic, da so ji sledile. Ta subjektivni faktor je bil dovolj trden tudi v mo-

ralno-borbenem in organizacijskem pogledu, da se je mogel z uspehom lotiti in izvršiti svojo zgodovinsko nalogo. Brez pretiravanja moremo reči, da se je v tem odlikovala naša Partija pred mnogimi drugimi partijami, ki niso bile dovolj, da bi se lotile in izvršile svojo glavno nalogo.

So momenti, ko so v zgodovini možni skoki v razvoju, če so na mestu i subjektivni faktor i objektivni pogoji. V določeni meri sposobni subjektivni faktor more celo prispevati v pospešitvi dozorevanja objektivnih pogojev. Prav tako obratno, subjektivni faktor se hitreje usposablja v objektivnih povoljnejših pogojih. Toda v tem usposabljanju, iskanju poti, ko je čas akcij, lahko zamudi, da prenehajo ti objektivni pogoji. Primerov v dokaz te trditve imamo dovolj po raznih deželah Evrope. Ne more se sicer primerjati mehanično, je mnogo faktorjev, ki otežujejo oziroma spreminjajo te pogoje, toda v osnovi to velja. Jasno je, da narodi Jugoslavije niso imeli povoljnejših geografskih in drugih pogojev, kakor drugod. Pri nas je igralo izredno važno vlogo čustvo slovenske vzajemnosti, vera v iskreno zavezništvo Sovjetske Zveze in obstoj sposobnega subjektivnega faktorja, ki ga marksizem ni bilo. Toda vzemimo drugi lažji primer samo pri nas doma, ki bo še jasneje osvetlil vlogo Partije. Leta 1918 po koncu prve svetovne vojne so bili, kakor marsikod drugod, tudi pri nas povoljni pogoji, da se ljudstvo osvobodilo izpod imperialističnega tutorstva in domačih pomagačev teh tutorjev. Množice so instinktivno čutile primeren moment za svojo osvoboditev in več ali manj tudi stopale v borbo. Toda ni bilo subjektivnega faktorja, ki bi bil v stanju stopiti na čelo te borbe, pokazati pravo pot, organizirati in voditi borbo. Zgodovina naše Partije kaže, kako dolga je bila doba, ki je bila potrebna, da se Komunistična partija usposobi za to svojo nalogo. Iz nadaljnega izvajanja bodo jasni dokazi za to trditev.

Zelal bi, da bi iz celote, ki jo tu podajam, bila ostreje poudarjena dva glavna momenta, ki sta važna za uvo-
doma nakazani namen:

1. Proces dozorevanja in izjasnjevanja političnih strateško taktičnih ciljev borbe;

2. proces moralnega prekaljevanja partijskih kadrov, organizatorska učvrstitev, disciplina in enotnost ob pravilnem uveljavljanju principov demokratskega centralizma.

Da bi laže prikazali glavni primer, karakteristični za ta razvoj, za to dozorevanje Partije, da je postala sposoben tvoren faktor naše osvoboditve, je vendar potrebno nakazati poedina obdobja še pred Ustanovnim Kongresom, obdobja, ki sovpadajo z mednarodnim razvojem dogajanja po prvi imperialistični vojni, do prihoda Hitlerja na oblast. Izvzeto iz te celote si življenja naše Partije itak ni mogoče zamisliti.

Ta obdobja so: prva perioda revolucionarne krize kapitalizma od ruske revolucije do 1923—24;

druga je doba relativne stabilizacije kapitalizma do leta 1928—29;

tretja začenja z izbruhom splošne gospodarske krize leta 1928 in sovpada z vojaško diktaturo v Jugoslaviji, ki predstavlja nov mejnik tudi v zgodovini naše Partije;

četrtja perioda delnega popuščanja, depresije v krizi kapitalističnega gospodarstva, sovpada s prihodom Hitlerja na oblast, kar je vsililo bistveno preorientacijo v taktiki komunističnih partij, pojačanje borb za enotnost delavskega razreda, za ustvarjanje anti-fašistične fronte.

Komunistična partija Jugoslavije se je porodila v prvi povojni revolucionarni dobi

Dne 20. aprila 1919 se je vršil prvi tako zvani zediniteljni Kongres Partije, ki si je takrat še dala ime Socialistična stranka Jugoslavije (komunisti). Naslednje leto pa se je že vršil II. Kongres v Vukovaru, na katerem je bila grupa Živka Topalovića izključena, ker ni hotela sprejeti pogojev za vstop v III. Internacionalo. Ta Kongres se prav za prav smatra kot prvi pravi kongres Partije, ko je odstranila iz svojih vrst prve tuje elemente, ki so na prejšnjem kongresu sodelovali iz spekulativnih razlogov, pod vtisom obče situacije, ki jo je povzročila Oktobrska revolucija in zlom Nemčije in Avstro-ogrske.

KP Jugoslavije se je porodila v prvi povojni revolucionarni dobi, ko so pod vtisom Oktobrske revolucije, madžarske ustaje, kakor v mnogih drugih deželah tudi pri nas široke delavske množice vzvalovale in šle v boj. Toda sovražne sile so se prej zbrale in organizirale, da so zatrle odporiška gibanja, preden se je subjektivni faktor usposobil in utrdil. Sovražnik je bil opozorjen na grozečo nevarnost in je podvel vse sile, da prepreči dozorevanje in usposabljanje te avantgarde delavskega razreda, ker je II. Internacionala izdala delavski razred in šla v pomoč buržoaziji.

V tej dobi, ki jo označujemo s periodo revolucionarne krize kapitalizma do 1923—24, je tudi proletariat Jugoslavije s svojimi velikimi boji zapisal prve slave strani svoje zgodovine: silne borbe v Črni gori in Bosni, ki so dobivale značaj narodne vstaje; makedonsko ljudstvo je poverilo največ svojega zaupanja v KP Jugoslavije, ki je v Makedoniji dobila največ poslancev pri volitvah za Konstituanto; v Srbiji, kjer je Svetozar Marković pustil globoke sledove v ljudstvu, ker je že pred vojno social-demokratska stranka bila pod precejšnjim vplivom Partije boljševikov in revolucionarnega gibanja v carski Rusiji — je zaradi teh okolištin Komunistična Partija hitro krenila na revolucionarno pot in vodila velike borbe množic; v hrvaških vrstah revolucionarnih vstaj delavcev in kmetov, prav tako v Dalmaciji. V Sloveniji se enako hitro začela ostra diferenciacija od izdajalskih voditeljev socialne demokracije, ki so se očitno trudili dušiti revolucionarno borbo proletariata. Vpliv social-demokracije na delavstvo je po vsej Jugoslaviji naglo usahnil. Kakor po vsej Jugoslaviji so si tudi v Sloveniji sledili štrajki za štrajkom, v katerih delavci zmagujejo. Ostrino teh borb označuje generalni štrajk železničarjev, ki so se jim pridruževali rudarji in druge stroke. Vladajoči krogi so bili zbegani, ker je pretel splošen štrajk — Korošec je povzročil takrat prvo krvoprelitje na Zaloški cesti.

Teža silnega obsega borbenega poleta, zlasti pa, da je Komunistična partija pri volitvah v Konstituanto dobila 58 poslancev, so se velikosrbski vladajoči krogi s svojimi pripadniki, slovenski in hrvaško buržoaziji, prestrašili in se podvzivali, kakor hitro so se za silo organizirali, da udarijo po Komunistični partiji. Ker je vse to revolucionarno gibanje v veliki meri imelo značaj spontanosti in ker Komunistična partija, šele rojena v borbah, ni bila preizkušena in dovolj utrjena, zato je razumljivo, da ni mogla vzdržati terorja Obznanen in zakona o zaščiti države, s katerim je bila vržena izven zakona. Veliko število aretiranih, še

veče pa število odpadnikov, je Partijo močno oslabilo. Toda dokler je revolucionarni val še trajal, je Partija kljub temu, da so od nje odpadli oni, ki so ob prvem udarcu reakcije stisnili rep, še uspešna odbratila vezi s širokimi delavskimi množicami. Se je imela sindikate, s pomočjo katerih je nadaljevala štrajkovne akcije proti ofenzivi kapitalizma. Osnovana je bila »Neodvisna delavska stranka«, ki naj bi nadomestovala politično masovno delo od slej ilegalne Komunistične partije. Toda v to stranko so se natepli tudi razni oportunisti in prvi renegati Partije, ki so z »Neodvisno delavsko stranko« skušali nadomestiti KP. To kolebanje in nesigurnost je močno hromila aktivnost in borbenost gibanja. Velikosrbska reakcija je iskala razne oblike, da si utrdi hegemonistično oblast, zato ji je bil tudi privlačen način, kako je bilo v Italiji zatrto revolucionarno gibanje. Italijanski fašizem je tudi v Jugoslaviji našel posnemalce v Orjuni.

Orjuna se je že leta 1924 ovenčala s svojo kontrarivolucionarno slavo, s svojimi terorističnimi nastopi proti revolucionarnemu delavstvu. — Toda spopad z delavsko mladino v Trbovljah, kamor so Orjunaš prišli izvizati in terorizirati je razkril prave namere Orjuna, izvalil srd delovnega ljudstva proti njej in preprečil nadaljnje jačanje tega, po svojem bistvu fašističnega gibanja. Ta dogodek je dobil velik odjek po vsej Jugoslaviji. Vendar je ta spopad poslednji od večjih delavskih akcij. Saj je že do sedaj vedno več štrajkov končalo z neuspehom. Z delno stabilizacijo kapitalizma in vpadanjem revolucionarne borbe v Evropi je pojemala tudi borbenost delavskega gibanja v Jugoslaviji.

Na tem primeru, ko se je na eni strani pokazala slabost Komunistične partije, ki ni imela jasnih leninskih perspektiv, ki ni bila čvrsta v moralno-političnem in organizacijskem pogledu, ker je imela mnogo sličnosti s social-demokratskimi parlamentarnimi strankami, ker ni imela sile, niti časa, da se zgradi v močno avantgardo Partije leninskega tipa — in ko je na drugi strani social-demokracija izvršila svojo sramotno vlogo izdajstva — v vsem tem se jasno kaže, kako je Partija zamudila priložnost, da izvrši svojo zgodovinsko vlogo. Po zakonu o zaščiti države, zlasti pa z delno stabilizacijo kapitalizma se začenja težka doba za KP Jugoslavije, težka zategadelj, ker je bila prisiljena v ilegalnost, ker se je morala boriti z raznimi oportunističnimi strujami in lastnih vrstah in proti legalizmu renegatov v »Neodvisni delavski stranki«, zlasti pa še zaradi prav tako relativnega zatíjšja razredne borbe. Postej sledi dolga doba, ko se je Partija v precejšnji meri zaradi subjektivnih slabosti vse bolj oddvajala od delavskih množic.

Proglašeno vojaško diktaturo kralja Aleksandra je zatekel Partijo popolnoma nepripravljeno. V tej drugi in tretji dobi se je naša Partija odlikovala po svojem sektaštvu, s svojo močno oddvojenostjo od množic. Zaradi te svoje oddvojenosti je KP Jugoslavije imela veliko težav v prečiščevanju svojih načelnih pogledov, v borbi proti oportunizmu in tujim elementom, ki so se vgnezdili v njenih vrstah in celo v njenem vodstvu.

Nadaljevanje na 2. strani.

Edinstvo volje in akcije se je uveljavilo kot vodilno načelo naše Partije

Nadaljevanje s 1. strani.

Sovražnik je delal z vso silo, da razedni njene vrste.

Osnovni borbeni elementi Partije niso našli poti do širokih ljudskih množic, niso našli pravih načina, da jih povedejo v borbo za tiste zahteve, ki bi jih razumele. Deloma pa so bili zavestno pehani v sektaštvo od tujih elementov v Partiji. Na drugi strani pa je razkrojavalno deloval oportunistični legalizem ljudi, ki so si sicer nadeli ime komunistov, a ohranili v sebi vse neleninistično socialdemokratsko bistvo. Bilo je zaletavanja naprej ali zaostajanja za množicami. Neenotnost in frakcionastvo, ki so ga vnašali v Partijo tuji malomeščanski elementi in policijska agentura v Partiji, pa so razkroj še bolj dolinjevali. Divni borci, ki so ginevali pod policijskim terorjem in njeni najboljši člani, ki so prenašali ogromne žrtve in preganjanja, niso mogli preprečiti izgubljanja zaupanja delavskih množic v Partijo. — Z neko izjemo poedinih lokalnih organizacij, med njimi tudi partijsko organizacijo Slovenije, kjer se začela obnova organizacijskega povezovanja z letom 1932, začela sistematičnejše širjenje vpliva partijske organizacije na široke množice po večini pokrajin Jugoslavije z letom 1934—35. V vodstvih Partij pa so trajale krize še do leta 1938.

Tak težaven proces prerajanja pa ni značilen samo za našo Partijo, marveč v veliki meri velja tudi za druge Partije. Ker je večji del Komunističnih partij nastal v prvi povojni revolucionarni dobi, ko so oficijelni krogi II. Internacionalne izdali interese delavskega razreda, ker so sejalni oportunistem, bili absolutni zagovorniki buržoazne demokracije in zavestno razbijali in ovirali enotnost delavskega razreda, je razumljivo, da je tudi tisti del leve socialdemokracije, iz katere so se snovale Komunistične partije, dolgo bolehal na večjem ali manjšem oportunizmu zaradi idejne bagaze oportunizma, ki so jo prenašali iz socialdemokratskih v komunistične stranke.

Izkušnje iz poraza revolucij v Madžarski, Nemčiji in drugod, pojemanje revolucionarnega vala po zaslugi kolaboracionizma socialdemokracije z buržoazijo so to konsolidacijo komunistične stranke na idejnih osnovah marksizma in leninizma še bolj imperativno narekovala.

Naši Partiji je posebne preglavice delalo osvajanje pravih pojmov leninistične-stalinske koncepcije nacionalnega vprašanja.

Takratni vodči krogi Partije sami še zdaleka niso imeli prečiščenih teo-

retičnih pojmov o marksizmu in leninizmu. V Partiji je prevladoval profesor beograjske univerze Sima Marković, katerega poglede, zlasti poglede o nacionalnem vprašanju poznamo iz kritike tovariša Stalina samega leta 1924.

Toda za mnogo-nacionalno državo, kakor je bila Jugoslavija, je teoretično poznavanje nacionalnega vprašanja predstavljalo imperativ za KP Jugoslavije in predpogoj za njeno uspešno aktivnost v množicah. Toda trajalo je dolgo časa, da je v Partiji prevladalo pravilno stališče. Da navedem samo nekaj stvari v ilustracijo tega:

Pod vplivom Sime Markovića je v vrhovih Partije dolgo prevladovalo njegovo centralistično stališče, ki je v osnovnih posledicah bilo identično s stališčem velikosrbske buržoazije. Sima Markovići so prodirali s svojo tezo centralizma s tem, da centralizem odgovarja principom proletarskega internacionalizma in da bi federalizem pomenil oslabljenje ali celo razbijanje enotnosti proletariata Jugoslavije. Po Simi Markoviću je nacionalno vprašanje samo konkurenčni boj dveh buržoazij. Kajne, kako absurdno se nam danes zdi tako stališče! Toda ostanki neoprijemljivega nacionalizma, vprašanja ali nepravilnega apliciranja v dnevno politično akcijo so se v naši Partiji vlekli vse do leta 1934 odnosno 1937. Posledica tega je bila trajajoča izolacija delavskega razreda od kmečkih množic. Zaradi takih in sličnih zgrešenih koncepcij je v Partiji prevladovalo mnenje, ki je v svoji konsekvenci identificiralo kmečke množice, n. pr. Radičeve republikanske seljačke stranke in Slovenske ljudske stranke, z buržoaznim vodstvom teh strank. S tem je Partija praktično tolerirala antagonizem, ki ga je buržoazija in celo socialdemokracija gojila med delavci in kmeti. Zaradi tega je v momentu 6. jannarske diktature, v momentu, ko je bilo treba dati skupen odpor, Partija ostala brez stikov s hrvaškimi kmečkimi množicami in delovnimi pripadniki drugih strank, ki so končno tudi padle pod udar vojaške diktature. Zaradi tega zmotnega stališča je pred 6. jan. diktaturo in po njenem opuščanju — ko je buržoazna dozvedna opozicija začela ustvarjati svojo tako zvano združeno opozicijo — bilo tem krogom olajšano predstavljati se za predstavnike kmetov in demokratičnih množic.

Kakšno je nasprotje s takratnim stališčem in stališčem, kakršno je izraženo v proglasu Ustanovnega Kongresa KP Slovenije, v proglasu KP Jugoslavije ob anšlusu Avstrije v marcu 1938 in vseh kasnejših publikacijah.

Ne le v nacionalnem vprašanju, temveč tudi v vprašanju enotnosti delavskega razreda dolgo časa dozoreva pravilno stališče

Toda ni samo nacionalno vprašanje, ki je delalo tako veliko težavo, da ga Partija pravilno pojmuje in po njem pravilno angažira politične akcije kot pohod na odločilni boj. Tudi problem sindikatov, sindikalne enotnosti in politične enotnosti delavskega razreda je dolgo čakal na dozorevanje pravih stališč. Da ne govorimo o dobi pred 6. jan. diktaturo, ko so obstajali reformistični sindikati in tako zvali nezavisni sindikati, ki so bili pod vplivom Komunistične partije odnosno »Nezavisne delavske stranke«, ko nihče ni postavjal resno sindikalne in delavske enotnosti. Vojaška diktatura je udarila z vso silo po »Nezavisnih sindikatih«, predala njihovo imovino in vse njihove sindikalne domove reformističnim voditeljem, ki so dobili izjemen privilegij, da obstajajo dalje, dočim so bile vse druge meščanske stranke in formacije razpuščene. To koncesijo je avtokratski režim kralja Aleksandra dal reformistom iz strahu, da ne bo sam v stanju krotiti delavskega gibanja; zato je poveril svojim reformističnim lakajem, ki so dotlej, razen v Sloveniji, imeli prav nezadaten vpliv na delavske množice, nalogo, da duše delavske akcije. To dejstvo je delalo zmedo v vodstvu Komunistične partije, da je v teh letih večkrat spreminjala svoje stališče. Ker je vodstvo Partije bilo v inozemstvu, ni moglo obvladati konkretne situacije na terenu, četudi bi imelo približno pravilno stališče. Povrh tega pa so partijske organizacije v teh prvih letih diktature bile docela razbite. Parkrat tudi vodstva Partije ni bilo. Toda po razpustu »Nezavisnih sindikatov« je vodstvo Partije najprej dalo parolo snovanja ilegalnih sindikatov in se zoperstavljalo vstopu v Ursove sindikate.

V Sloveniji pa, kjer so bili »Nezavisni sindikati« že prej ukinjeni, je vodstvo zahtevalo izstopanje iz Ursovih sindikatov, kar je povzročilo še večje sektašenje, ne samo članov Partije, ampak tudi članov bivših »Nezavisnih sindikatov«. Rezultat tega je bil, da je ogromna večina delavcev ostala neorganiziranih in prepuščenih brezobzirnemu izkoriščanju, delavci Ursovih sindikatov pa prepuščenih vplivu izdajalskih social-demokratskih voditeljev. Skoraj se je pokazalo, da je bila to velika napaka. Toda v partijskem vodstvu, po umoru Djure Džakovića, pod vplivom tujih elementov, še ni bilo ljudi, ki bi znali dati pravo smer. Propagiranje tako zvane »revolucionarne sindikalne opozicije«, ki je nato sledilo, ni pomenilo neko bistveno napredovanje v tem pogledu. Ostalo je še naprej izoliranje komunistov in pristašev »Nezavisnih sindikatov« od drugih delavskih množic, izpostavljanje komunistov ponovnemu terorju in onemogočenje afirmiranja najboljših delavskih elementov pri tistih delav-

skih množicah, ki so bile še pod vplivom socialdemokratskega vodstva. Te grupe revolucionarne sindikalne opozicije so bile nova varijanta nemožnih in brezuspešnih ilegalnih sindikatov. Iz tega sektašenja se je Partija začela osvobajati šele po prihodu Hitlerja na oblast, ko je končno bila dana parola vstopa v Ursove sindikate, in borba za sindikalno enotnost v borbenih osnovah. Ta preorientacija je hitro pokazala lepe plodove. Sindikati so začeli rasti, kakor je rasel tudi vpliv komunistov, ki so se uveljavljali na legalnih sindikalnih pozicijah. Za leto — dve je celo Pokrajinski odbor Ursa za Hrvaško prešel v roke komunistov in pristašev sindikalne enotnosti. Po Srbiji je večina sindikalnih podružnic in nekaj sindikalnih zvez prešlo na pozicije sindikalne enotnosti.

V Sloveniji je sindikat stavbinskih delavcev v kratkem prešel popolnoma pod vpliv Partije. Pozicije izdajalskih reformističnih voditeljev, ki so vztrajno razbijali delavsko enotnost, so bile sicer v Sloveniji močnejše, toda pristaši sindikalne in delavske enotnosti so se množili po vseh Ursovih sindikatih, pozicije Partije so se jačale, njen vpliv se je odražal v mnogih akcijah in borbah, katerih so se udeleževale široke plasti delavstva. Ta obseg se je še mnogo bolj povečal, ko je Partija pričela propagirati Ljudsko fronto. Nekaj pristašev je dobila tudi med socialističnimi funkcionarji. Do tega preokreta v sindikalni, kakor v vsej ostali politiki, je Partija pomagala povečana nevarnost fašizma.

Prihod Hitlerja na oblast je v mednarodnem obsegu delavskega gibanja na splošno pomenil velik preokret v taktiki in s tem tudi za našo Partijo. Poslej vse Partije, deloma že pod vplivom procesa Dimitrova v Leipzigu, zlasti pa po 15. Plenumu Izvršnega Komiteta Kominterne in na osnovi linije, ki jo je podal VII. Kongres KPJ 1. 1935, prehajajo na pozicijo borbe za sindikalno enotnost, za enotnost delavskega razreda, prehajajo na borbo za ustvarjanje široke antifašistične ljudske fronte.

Ideja Ljudske fronte je v Španiji in Franciji dobila učinkovite oblike, ki se je na ta ali oni način, v večji ali manjši meri uveljavljala tudi drugod. V zvezi s pravilnim apliciranjem nacionalnega vprašanja, v politični akciji, je Ljudska fronta v Sloveniji, ob dejstvu, da so reformistični voditelji vztrajno sabotirali in odbijali delavsko enotnost, bila izvajana na razne druge načine, v raznih oblikah. Bilo je seveda še precej napak, ki so bile izvršene zaradi neznanja ali pa napačnih direktiv. Teh in drugih napak seveda ni mogoče pripisati samo neznanju in nesposobnosti. Mnogo napak je bilo izvršenih tudi namerno od tujih elementov v Partiji in celo nekaterih

agentov policije, ki so se vrinili v vodstvo. Četudi vseh napak ne moremo pripisati tujim elementom v Partiji, je dejstvo, da je partijsko vodstvo bilo v inozemstvu še v času, ko se je začelo močno razvijati gibanje v državi, samo po sebi predstavljalo veliko oviro za pravilno ocenjevanje situacije na terenu.

Parola na bojkot občinskih volitev leta 1935 je delo bodisi tujih agentov v Partijskem vodstvu ali sektaško nastrojenih elementov, prav gotovo pa nesposobnost in nezmožnost pravičnega ocenjevanja situacije na terenu. Slednje velja vsekakor za primer pri Jeftičevih volitvah leta 1935. Ob tej priliki je često menjanje direktiv povzročilo nezadovoljstvo in zmedo članov Partije na terenu. Pri teh parlamentarnih volitvah, ko sta moč in vpliv Partije že porasla, bi se moral izkazati vpliv Partije na množice. Toda v kratki dobi od nenadnega razpisa volitev pa do kratko pred samimi volitvami je vodstvo Partije zapovrstjo izdalo štiri različne direktive, ki so zmedle komuniste na terenu.

Podobno izigravanje aktivistov na terenu je bilo ob priliki volitev v Delavsko zbornico.

Pravilni občutek partijskih organizacij na terenu, da v vodstvu Partije ni vse v redu, je ustvarjalo med njimi mučno situacijo. Karakteristično pa je, da frakcijske borbe niso dobivale močnih korenin v partijskem članstvu na terenu, marveč so bile omejene pretežno na vedeče forume. V tem, da je vodstvo bilo vse do leta 1938 v inozemstvu, so bila ugodna tla za razpohavanje frakcijskih borb in trenj. Težki porazi, ki jih je Partija doživljala, občutek odgovornosti oziroma težnja za zvrčanje odgovornosti od enega na drugega je povzročilo, da so tudi Partiji predani elementi bili zvaljani v te frakcijske razprtije in bili pokvarjeni od zavestnih škodljivcev oziroma celo agentov policije. — Da so poedinici v vodstvu uspeli tako dolgo preprečevati, da bi se vodstvo Partije preneslo v državo, ne samo v začetku vojaške diktature, ko je bilo to še nekako opravičljivo, ker so bile partijske organizacije razbite, ampak tudi še potem, ko so organizacije bile obnovljene in je vpliv rasel, za tem se je krila zavestna namera nekkih antipartijskih elementov in špijnov, zavirati konsolidacijo Partije, otežkovati, da bi agenti bili razkinkani. Ta trenja so bila prenešana v Sremsko Mitrovico, od koder so posledice najdelj trajale.

To je samo nekaj momentov izmed onih, ki kažejo kako skrajno težka je bila doba naše Partije. Toda, kakorkoli so bile žrtve terorja in škoda tega stanja v Partiji ogromne, vendar so iz tega

ostali tudi pozitivni rezultati. Elementarna zavest o potrebi enotnosti Partije se je manifestirala skozi vso to dobo. Zagrebška partijska organizacija, v kateri je deloval tovariš Tito, je že v takratnih najkritičnejših dneh razdraženih frakcijskih borb zastopala linijo, ki je bila od Kominterne v njenem odprtem pismu priznana kot pravilna. Tov. Tito, ki mu je bilo leta 1937-38 po razkinkanju Gorkiča kot špijona poverjena funkcija vodstva Partije, gre glavna zasluga za konsolidacijo Partije, ki je od tedaj naprej hitro napredovala. Cesar ni mogel izvršiti Djura Džakovića, sijajni in odločni voditelj Partije, ki je bil na IV. Kongresu leta 1928 postavljen za sekretarja, ki so ga pa frakcijski in agenti v Partiji uspeli predati v roke policiji — kjer je bil zverinško mučen in ubit — v tem je deset let kasneje uspel tovariš Tito. Ali se je torej čuditi, da je prav on postal nesporan voditelj narodne vstaje leta 1941! V tem je ena razjasnitev več za njegovo nesporno avtoriteto, za priljubljenost v Partiji in naših narodih.

To stanje v Partiji in teror pod katerim je Partija morala delovati je predstavljalo pogoje, da so se člani Partije vzgajali v požrtvovalnosti, vztrajnosti, pripravljeni na vse fizične žrtve na eni strani, na drugi pa v skrajni budnosti proti razrednemu sovražniku v strogi konspirativnosti. Ta težka zgodovina, bogata na velikih izkušnjah, je služila za osvajanje stroge principielnosti, budnosti proti vsakršnim političnim odklonom, budnosti proti vsem poizkusom rovarjenja in razbijanja enotnosti Partije. Edinstvo volje in akcije se je uveljavilo kot osnovni lajtmotiv (vodilno načelo). Vsaka pokrajinska in lokalna partijska organizacija je sicer imela posebno obležje v svojem razvoju, toda osnovna načela so veljala za vse. Izkušnje iz ene organizacije so bile prenešene v drugo. Napake in nesreče ene organizacije so prenašali s pridobivanjem izkušenj na druge. Uspehi ene organizacije so učili druge. Tovariš Kdor ne pozna uveljavljenih običajev Partije, se mu bo čudno zdelo, da iznašamo vse te slabosti, ki bi po njegovem mnenju slabiti ugled Partije. To je zares bila praksa vseh malomeščanskih in socialdemokratskih strank, da o buržoaznih ne govorim, ki niso nikdar priznavala svojih napak, ampak so jih na vse mogoče načine skrivale in jih opravičevale. To je za njih bilo primerno. Toda naša Partija se uči na nauk Marxa, Lenina, Stalina. Samokritično spoznavanje napak in slabosti se je izkazalo kot eno od najmočnejših sredstev vzgoje naših kadrov. Ker se je učila poleg drugih tudi na lastnih napakah in svoji težki preteklosti, je naša Partija mogla postati to, kar danes je in izvršiti svojo nalogo v osvobodilni vojni. V naslednji etapi zgodovine naše Partije se je to pokazalo.

Pot ponovnega vzpona naše Partije

Da bo lažja predstava o poti ponovnega vzpona naše Partije, se je treba spomniti najosnovnejših političnih dogodkov od časa, ko je režim 6. jan. diktature začel slabeti — pa do časa prvega Ustanovnega Kongresa. Z oktobrom ustava je formirano devet banovin, da bi zabrisali narodnostne meje.

Toda l. 1932 so nosilci režima diktature spoznali, da ne morejo vzdržati brez neke množične opore. Socialdemokrati s svojimi sindikati, niti Sokol, ki ga je režim skušal udinjati, niso mogli zadostovati. V sokolskih društvih se je zaradi tega poizkusa — udinjati Sokola ciljem diktature — začela močna opozicija. Režim Pere Živkovića ki je še vztrajal na svojih glesih, da stranke niso potrebne, odnosno, da so škodljive centralizmu in njegovim fabulom o tro-edinem jugoslovanskem narodu — si je izmislil politično formacijo, ki v besedi ni nosila ime stranke tako zvane jugoslovanske radikalno kmečko demokracijo. Ta formacija je bila kmečka in demokratična samo v besedi. Za to formacijo so na stroške režima angažirali izmed starih strankarskih reakcionarjev tudi neke bivše renegate Komunistične partije, začeli na veliko organizirati nekakšno kmečko tvorbo in uganjati demagogijo. To je bil samo prehod k snovanju tako zvane jugoslovanske nacionalne stranke, s katero so se v Sloveniji angažirali Kramar, Pucelj in drugi.

Po prihodu Hitlerja na oblast, ko je reakcionarni režim v Franciji, ki je do tedaj bil tutor in tvorec Versajske Jugoslavije začel slabeti zaradi naraščajočega demokratičnega gibanja ljudskih množic, ko je bil pojačan zunanji pritisk Hitlerjeve Nemčije, se začelo tudi v vladajočih krogih Jugoslavije kolebanja in trenja, ki so imela za posledico umor kralja Aleksandra. Za tem pride režim Jevtića, ki s svojevrstnim volinim zakonom boče slabicirati in falsificirati javna mnenja v svojo korist.

Komunistična partija, zlasti v Sloveniji, si je v tem času že nekoliko opomogla. Za te volitve je razvijala živahno aktivnost, uporabljajoč razne legalne oblike. Ker so prihajale take protivojne direktive, ni mogla meriti svojih sil na volišču. Toda samo postavljane kandidatur, zbiranje volivnih podpisov, je dalo dovoljen rezultat v afirmaciji Komunistične partije v javnem življenju. Skoraj po volitvah, ko je bilo treba objaviti volivne rezultate, zamenjalo Jevtića režim Stojadinovića, Korošec, Spaho. Da bi režim pridobil zase neko zaupanje, nastopi s obljubami o vračanju demokracije, o vračanju na strankarski sistem. V Sloveniji, kjer so do tega trenutka bili na oblasti Kramar in njegovi pristaši, se vračajo na oblast klerikali. Komunistična partija poveča svojo aktivnost, organizira iniciativne odbore in izda proglas za snovanje tekozavne Enotne delavske stranke. Svojo aktivnost pojačuje v sindikatih v kulturnem društvu »Svoboda« in drugih organizacijah. Začenja izdajati

čeh za sami oni krivi razpusta Svobode, se aktivnost Partije stopnjuje. V obljube režima o vračanju demokratičnih svoboščin komunisti niso imeli iluzij. Topalovičevi socialisti pa so bili razočarani, kjer jim je režim zavrnil snovanje njihove stranke pod demagoškim naslovom »Socialistična zveza delovnega ljudstva«, katere snovanje so na celjskem zborovanju že objavili. Partija pa kljub temu nadaljuje s svojimi legalnimi političnimi akcijami za Enotno Delavsko stranko, za kmečko delavsko gibanje itd.

V trboveljskih revirih imamo že 1933. leta spontane akcije žena, ki so zasedle obrate in izvedle štrajk rudarjev. Isto se je ponovilo naslednje leto, ko so rudarji štrajkali na nov način, s tem, da so zasedli obrate in tako onemogočili štrajkbreherje. Socialisti in neki levičarji so temu štrajku skušali sicer dati pasiven značaj gladovnega štrajka.

Stavkovno gibanje je 1935-36 leta doseglo okrog 25.000 delavcev v sami Sloveniji, takrat smo imeli popola štrajk tekstilnih delavcev, v ostalih pokrajinah Jugoslavije pa je bil obseg štrajkov še večji. Ta vzpon raste tudi v naslednjem letu kljub temu, da je režim Stojadinovića in Korošca začel s ponovnim nezadovoljnim terorjem proti Komunistični partiji konec leta 1935 in skozi vse 1936 leto. Državljanska vojna v Španiji in zmaganje Ljudske fronte v Franciji je dajalo močno vzpodbudo delovnim množicam tudi pri nas. Partija je organizirala mobilizacijo dobrovoljcev za Španijo, kamor jih je šlo čez 1200 in bi jih šlo še mnogo, mnogo več, če bi ne bilo tega nezadovoljnega terorja in velikih proval partijskih organizacij.

Leto 1936 predstavlja zopet težak prelom v življenju in delu naše Partije. Po vsej Jugoslaviji je policiji uspelo odkriti večino partijskih organizacij, posledice te provale so bile velike: posledice na muhkah in dolgoletnih obsodbah na tisoče komunistov, posledice, nič manj težke, pa so bile tudi v moralno političnem pogledu. Zopet se je vsejalo nezaupanje, sumničenje in obtožbe za krivice na teh prevalah. Uspehi, doseženi od leta 1932 do 1936, so močno usahnili. Leta 1932 je namreč bilo postavljeno novo partijsko vodstvo. V tem vodstvu so bili razen špijona Gorkiča tudi pošteni, Partiji predani ljudje. To vodstvo je uspelo vsaj deloma obnoviti partijske organizacije in sklicati konec leta 1934 IV. Državno konferenco, na kateri je bil zopet izvoljen CK. Za naš današnji predmet je važno, da je bil na tej konferenci sprejet sklep o snovanju Komunistične partije Hrvaške in Komunistične partije Slovenije. Ker je bil Gorkič razkinkan kot špijon šele leta 1937, je dokaj razumljivo, zakaj se mu ni hotelo, da bi prenesel vodstvo partije v državo. Namesto tega je bilo leta 1935 osnovano v Zagrebu organizacijsko vodstvo Partije takozvan »Zemaljski biro«. V tem Zemaljskem biroju pa so bili tudi slabiči, ki so ob aretaciji konec leta 1935 razkrili glavne pokrajinske partijske centre. Tudi partijska organizacija Slovenije, ki ima svojo kontinuiteto že od leta 1931-32 dalje, je bila leta 1936 hudo prizadeta. Ker so česte provale bile povzročene od zgoraj, je bila posledica teh proval, da so tudi v Ljubljani oživele takrat separatistične tendence. K sreči se v zimi 1936-37 vrača iz inozemstva tov. Kardelj. On je v kratkem času s svojim delom odstranil izvor in najtežje posledice tega razpada in v glavnem vzpostavil enotnost antijskega vodstva. Ostali so samo še posamezniki kot tuji nezdravi elementi, ki pa so bili pozneje odstranjeni. Kardelj je prišel z direktivo organizirati Ustanovni Kongres KP Slo enije. Tovariš Tito, ki je na četrti konferenci že prisostvoval in posebno podpiral misel snovanja KP Slovenije, Hrvaške, Makedonije, je zdaj vztrajal, da se izvedejo sklepi te konference vsaj za Slovenijo in Hrvaško. — V Hrvaški je to tudi izpeljal, za naš kongres pa so vse politične in organizacijske priprave in sam proglas, delo tovariša Kardelja.

Z Ustanovnim kongresom dobi naša Partija oznako edine narodne stranke v Sloveniji

S tem stopa naša Partija v novo obdobje. Ker je bila partijska organizacija Slovenije relativno najmanj prizadeta v primeri z drugimi pokrajinskimi in po zaslugi tov. Kardelja, je bila ta kratka kriza dokaj hitro prebrojena in partijska organizacija Slovenije je začela prej svojo končno konsolidacijo, ki se je v drugih pokrajinah še zavlekla. Osnovanje Komunistične partije Slovenije je utelešenje zamisli tovariša Tita. Samo dejstvo proglasa KP Slovenije je močno odjeknilo med vsemi naprednejšimi elementi družabnega političnega življenja Slovenije. Pred tem se je namreč režim Stojadinovića—Korošec odločil osnovati jugoslovansko radikalno zajednico. Koroščevi pristaši so se v vstopom v to reakcionarno centralistično formacijo odrekli svojem avtonomističnemu programu. Liberalci v JNS, klerikali v JRZ, neke druge grupe pa so se udinjale Mačku kot njegove ekspoziture v Sloveniji. Tako je bila čisto utemeljena oznaka, ki jo je Komunistična partija dobila pri naprednejših demokratično čutečih Slovencih, da je ona edina narodna stranka Slovenije.

Z vso upravičenostjo se trdi, da je do konsolidacije KP Jugoslavije prišlo v skrajnem trenutku. Osnovanje KPS in KPH pa je močno pomagalo njeni afirmaciji. Stojadinovičev režim je vse bolj šel na roko nacistični peti koloni, ki je prodirala v vse špranje državnega aparata od samega vrha navzdol. Zlasti naglo je šel ta proces razkrojavanja po anšlusu, po priključitvi Avstrije k Nemčiji.

Proglas KP Jugoslavije od marca 19-

ta 1938, ko je bil že tovariš Tito sekretar, kaže po svoji vsebini, kako globoko se je zavedal nevarnosti, ki jo priključitev Avstrije pomeni za Jugoslavijo. Proglas nastavlja goreč apel na vse, ki sta jim pri srcu neodvisnost in svoboda naših narodov: ostro razkinkanje borznega špekulanta Stojadinovića, ki je prodajal Jugoslavijo Nemčiji. Poziva na enotnost jugoslovanskih narodov, na njihovo usodno povezanost, poudarja neodložljivo potrebo mobilizacije obrambnih sil vseh narodov Jugoslavije brez razlike na narodnost, vero in politično prepričanje.

S tako linijo je Partija šla v vso širino.

Pri naslednjih Stojadinovičevih volitvah Partija ni forsirala svoje liste, da ne bi laljala izgledov Stojadinoviću, marveč se je borila vse povsod za to, da je postavljala svoje kandidate na listi združene opozicije. Pri tem pa so se pokazale slabosti na Hrvaškem, kjer so bili najboljši izgledi na uspehe kandidatov, ki jih je Partija že postavila, zlasti v Zagrebu in Dalmaciji. Dolženi elementi v vodstvu iniciativnih odborov za enotno delavsko stranko so še bili pod vplivom Mačka, pa so v zadnjem hipu umaknili kandidature, kar je izzvalo ogromno nezadovoljstvo širokih delovnih mas. V Sloveniji je Partija formirala Zvezo delavskega ljudstva, ki jo je sama organizirala in je kljub vsemu terorju in pritisku dobila lepo število glasov. V trboveljskem okraju in Prekmurju, pa je pripisati samo falsifikatom režima dejstvo, da kandidati Partije ni-

(Nadaljevanje na 3. strani)

Djuro Djaković

»Česar ni mogel dovršiti Djura Djaković, sijajni in odločni voditelj Partije, ki je bil na IV. kongresu leta 1928 postavljen za sekretarja, ki so ga pa frakcionarji in agenti v Partiji uspeli predati v roke policiji, — kjer je bil zverinsko mučen in ubit — v tem je deset let kasneje uspel tovariš Tito.«
(M. Marinko)

Nadaljevanje z 2. strani.

so bili izvoljeni. Prav tako je Partija že pred tem nastopila v občinskih volitvah, kjer je poleg nekaj izvoljenih županov v mnogih občinah dobila močne pozicije. Uspeh platforme Zveze delovnega ljudstva je zavzel velik obseg. Ta organizacija je izdala svoj program in program »Kaj hočemo«.

Partija je razvijala močno narodno obrambno akcijo. V ta namen je bilo na njeno iniciativo izvoljenih mnogo narodno obrambnih akcij širom po Sloveniji, v katerih so se povezavali napredni elementi SLS, Sokola in drugi. Kot organ tega narodno obrambnega gibanja je na iniciativo Partije izšel v letu 1938 »Slovenski poročevalec«.

Za časa Münchena, ko se je Chamberlain pogajal s Hitlerjem za Češko, se je po vsej Jugoslaviji, tudi v Sloveniji, razvilo močno gibanje solidarnosti in celo že tudi nabiranje prostovoljcev za obrambo Češke. Partija je organizirala kampanjo narodno obrambnih tablorov, ki so zadržali velik obseg.

Skozi ves ta čas CK KP Jugoslavije pod vodstvom tovariša Tita deluje vztrajno, da ozdravi Partijo posledic njene težke preteklosti. Naloga je bila skrajno naporna, ker je nova vojna trkala na vrata in so stari frakcionarji ovirali delo. S Titom so bili Kardelj, Ranković, Djilas, Lola-Ribar prvi pionirji ponovne in končne konsolidacije Partije. To vodstvo je bilo doraslo najtežji situaciji, ki je sledila.

Avgusta 1939 so se razbili poskusi Sovjetske zveze za ustvaritev obrambne koalicije proti Hitlerju. Sledi Hitlerjev napad na Poljsko — med vladajočimi krogi Jugoslavije dezorientacija. Da bi uvrstili pozicije in podaljšali svoje gospodstvo, skrpajo sporazum Cvetković—Maček. Momentane dezorientacije v zunanji politiki. Toda režim se še vedno vztrajno upira vsesplošni zahtevi narodov Jugoslavije o priznanju Sovjetske zveze in sklenitvi obrambnega pakta z njo.

Partija vodi borbo proti pehanju Jugoslavije v vojno za tuje imperialistične interese. Državni aparat je globoko izpodoben od petokolonskih elementov, tudi vojska je ob delni mobilizaciji septembra 1939 že pokazala svojo nesposobnost.

Partija se je očistila svojih sektaških ostankov in se široko povezala z množicami. Končno je režim Cvetković—Maček prisiljen na pritisk množice priznati Sovjetsko zvezo in skleniti z njo skromno trgovinsko pogodbo. To je dalo novega silnega poleta množicam in njihovi vojni v Sovjetsko zvezo. Partija je izdala ogromno literature za popularizacijo Sovjetske zveze, ki je šla v množice kot voda v pesek.

Društva »Prijatelj Sovjetske zveze«, ki so se že prej osnovala, dobivajo posledje ogromno veljavo in privlačnost. Za Slovnijo moramo reči, da so ta društva predstavljala zarodek kasnejše OF.

Da nakažem samo približno, koliko je Partija poleg svoje ilegalne literature, časopisov, brošur in letakov izdala tudi legalne literature.

»Ljudska pravica« je kmalu potem, ko je začela izhajati, leta 1935 dosegla naklado 30.000 izvodov. V zimi od leta 1940-41 je ponovno ilegalno izhajala v 10.000 izvodih.

»Mlada pota«, list mladine, »Neodvisnost«, »Delavski obzornik«, »Nova ljudska pravica«, »Delavski list«, »Glas delavca«, »Kmečka sloga«, »Slovenska zemlja«, »Za staro pravdo«, »Sobotas«, »Tabor« itd. — In gotovo so še, ki pa se jih ne morem spomniti, da o revijah in o izkoriščanju drugega tiska niti ne

govorim. Če se ne bi stalno borili s finančnimi težavami, bi tega bilo še mnogo več. Stalna plenitev listov je povzročila ogromno škodo. Finančne težave nam je v veliki meri povzročila tudi bolezen sektaštva. Premožnejših mecenov nismo imeli. Ves tisk se je vzdrževal le iz prispevkov siromakov delavcev, namščincev in kmetov.

Leto 1939 predstavlja za Partijo novo etapo. Partija je številčno rasla. Zavedati se moramo, da so v predvojni dobi bili mnogo težji pogoji za sprejem vanjo. Vpliv frakcionarstva, ki je bil prinašan iz Sremske Mitrovice, je usahnil. Vsi, ki so prihajali iz zapora z grupškimi nastrojenji, so se ob živahni aktivnosti Partije hitro zavedli svoje zmote.

Konec leta 1939 režim postruje zakon o zaščiti države in pripravlja koncentracijske logorje. Da bi delitev oblasti Cvetković—Maček bila popolnjsa, formira Maček svoj posebni logor v Lepoglavi, za druge pokrajine v Bileči. Toda trhllost režima je tolikšna, da je Partija pravočasno izvedela za te nake. Zavedajoč se bližajočih se odločilnih dogodkov je z vsemi napori skušala obvarovati svoje dragocene kadre. V Sloveniji je naenkrat 50 ilegalcev, ki jih je policija iskala, da jih pošlje v logorje. To je predstavljalo prvi hip težak problem za Partijo, ne toliko za vprašanja, kako se bodo skrivali pred policijo, saj je imela dovolj široko oporo v množicah, bolj zaradi tega, kako jih bo vzdrževala. Toda, dobrodejne posledice skrivanja so se hitro pokazale: 30 novih poklicnih aktivistov, ki so vse svoje delo posvetili utrjevanju partijskih organizacij, širjenju njenega vpliva in razvijanju njenih akcij. Tudi finančno se je položaj boljšal, kljub temu, da je Partija imela ogromno stroškov za takratne razmere za ilegalce, za mnoge konference in tudi legalna združenja.

Partijske organizacije Jugoslavije so takrat stale pred V. državno konferenco. V mesecu marcu so se izvršile vse konference od mestnih, okrožnih, pokrajinskih in nacionalnih konferenc. Na vsaki od njih so bili voljeni delegati za višjo partijsko konferenco, tako da so bili vsi delegati za Državno konferenco voljeni delegati svojih organizacij. Na njo je poleg partijskega vodstva prišlo preko 100 delegatov. Če naglasimo, da se je vršila v samem Zagrebu in da kljub vsej čuječnosti policije ni bila odkrita in ni bilo nobene aretacije, potem si lahko približno predstavljamo, kako se je Partija usposobila in utrdila. Ob tej konferenci KP Jugoslavije je število članstva že ogromno naraslo. Toda po vplivu Partije, ki se je odražal bodisi skozi volitve, časopise, literaturo, organiziranost in strokovnih organizacijah, kulturnih in raznih drugih društvi in oblikah, skozi štrajke, akcije in demonstracije, po katerih so mase sledile Komunistični partiji, je to število članov predstavljalo ogromno ljudske množice.

Toda ne bi bilo pravilno meriti samo po merilu kvantitete. O njeni kvaliteti, to se pravi o njeni ovrstini, monolitnosti, o njeni politični zrelosti, zlasti pa o politični modrosti in sposobnosti njenega vodstva govore referati in sklepi te konference. Konferenca je podala jasno analizo situacije in nakažala pravilno perspektivo, podvzeli so bili vsi organizacijski in politični ukrepi, pravilno pot borbe proti grozeči nevarnosti, za priprave na tej poti, na neizogibno vojno, ki je bila že v teku. V ospredje je postavljala vprašanje obrambe, neodvisnosti in načina te borbe proti petokolonskem v vladi itd.

Boris Zihlerl:

Mesto Komunistične partije Slovenije v zgodovini slovenskega naroda

Ustanovitev Komunistične partije Slovenije, katere desetletno slavimo, ni bila le preokretnica v razvoju slovenskega delavskega gibanja, in njegove avantgarde, marveč je bila hkrati tudi preokretnica v zgodovini slovenskega naroda sploh.

Dve okolnosti sta, ki obeležujeta čas, v katerem se je porodila Komunistična partija Slovenije.

Prvič, slovenskemu narodu se nikdar v njegovi zgodovini ni pretila tako nevarnost kakor tisti čas.

Oblikovanje in utrjevanje fašistične osi Rim—Berlin, italijanski napad na Abesinijo, nemško-italijanska intervencija v Španiji, podla komedija »nevmešavanja«, ki so jo igrali tako imenovane zapadne demokracije, — vse to je dokazovalo, da je Hitler pričel ostvarjevati svoje načrte in da ima za to blagoslov vse mednarodne reakcije.

V prvo etapo Hitlerjevih načrtov je spadalo podjarmljenje sosednih, predvsem slovanskih narodov. Prva etapa ni pomenila le uresničenja davnih sanj nemškega imperializma, povzetih v besedah »Drang nach Osten«, ona je bila hkrati uvod v drugo etapo, ki naj bi jo zaključilo podjarmljenje sovjetske zemlje.

In slovenski narod, živeč na koščku zemlje, ki je bil ob tedanji mednarodni politični konstelaciji bolj ko kdaj prej izpostavljen, je bil v mapah nemških imperialistov zaznamovan, da izgine.

Drugič, v časih, ko je šlo za obstoj, za življenje slovenskega naroda, so se ga vsi tisti, ki so si dolga desetletja lastili pravico govoriti v njegovem imenu, dokončno odrekli.

Potem ko se je reakcionarna klika, ki je izšla iz nekdanjih »liberalcev«, že pod drugo desetletje sramovala samega slovenskega imena, se je zdaj klerikalno krilo slovenske reakcije, v obrambi svojih ozkorazrednih koristi, do kraja zilo z vsjo jugoslovansko reakcijo; pretopilo je nekdanjo Slovensko ljudsko stranko v Jugoslovansko radikalno zajednico, ter se poistovetilo s stojadnovičevsko politiko rušenja vseh vnanjih in notranjih, vseh materialnih in moralnih branikov, ki bi mogli ščititi svobodo in neodvisnost jugoslovanskih narodov.

Bila je zgodovinska nauja, da slovensko ljudstvo dobi novo politično vodstvo, svojo novo, zares ljudsko in zares narodno stranko, ki ga bo sposobna voditi skozi težke preizkušnje k zmagi.

Taka stranka je mogla biti samo Komunistična partija Slovenije.

Ustanovitev Komunistične partije Slovenije ni bila kakor so ustanovitve drugih strank, ki se bodisi na novo porajajo v politični areni, ali pa nastanejo z razpadanjem dotodanjih strank in združitvijo njihovih drobcev v nove strankarske tvorbe.

Komunistična partija Slovenije ni bi-

la nov pojav v slovenskem političnem življenju v smislu novega političnega pravca, niti ni bila plod razpadanja nečesa starega in združevanja drobcev. Ustanovitev Komunistične partije Slovenije je bila predvsem izraz težnje najnaprednejših slovenskih in jugoslovanskih družbenih sil, vtelesenje zamisli tovariša Tita, da se ustvarijo organizacijske oblike, ki bodo globlje, resničnejše odražale dejansko vlogo teh sil v življenju posameznih jugoslovanskih narodov. Ustanovitev KP Slovenije ni niti najmanj slabila enotnosti Komunistične partije Jugoslavije, iz katere je izšla in katere sestavina je ostala, marveč narobe, ustanovitev KP Slovenije je okrepila enotnost matične organizacije. Lahko rečemo, da je bila zgodovinska reorganizacija KP Jugoslavije po svojem pomenu in učinku predpoda moralno-politične enotnosti jugoslovanskih narodov, skovano v letih osvobodilne vojne 1941—1945 in nenehno utrjevane danes, v dobi socialistične graditve nove Jugoslavije.

Ustanovitev Komunistične Partije Slovenije je pomenila zaključek razdobja, v katerem se je — v težkih okoliščinah teorija, ki so ga nad naprednimi elementi izvajali psevdodemokratski režimi pred 6. januarjem 1929, in v še do tistih težjih okoliščinah odkrite vojaško-fašistične diktature — oblikovala in izoblikovala principielno pravilna politična linija slovenskih komunistov, ustrežajoča življenjskim interesom slovenskih ljudskih množic, se pravi, ogromne večine slovenskega naroda.

Ker je šlo za slovenski narod, za narod, ki je bil po imperialistični vojni 1914—1918 državno razkosan na tri dele, znova politično obzapravljen, nacionalno zatiran, je nacionalno vprašanje kajpak ostalo v ospredju vse problematike slovenskega narodnega življenja.

Stoječ na pozicijah marksizma-leninizma so slovenski komunisti edini mogli ostvarjevati Cankarjev politični testament: osposobiti slovenski delavski razred za najčastnejšo vlogo v odločilnem boju slovenskega naroda za njegovo svobodo in enakopravnost. Borba najnaprednejših slovenskih sil za slovensko ljudstvo, borba za pravilno linijo v slovenskem nacionalnem vprašanju, je šla v treh pravicah.

Prvič, treba je bilo premagati nacionalni nihilizem, ki ga je v slovenskem delavskem gibanju gojila z avstromark-sizmom prepojena uradna slovenska socialna demokracija in ki ga je že Ivan Cankar podvrgl najostrejši kritiki.

Kakor v stari Avstriji, tako so tudi v stari Jugoslaviji razne oportunistične, v bistvu avstromarksiistične teorije o »prednostih velikega gospodarstva«, ki neki izključujejo obstoj malih narodov, teorije o kulturno-nacionalni avtonomiji itd., služile kot kritje za najzoprnejše

lakajstvo pred velikosrbskimi unitaristi in njihovimi slovenskimi priskledniki.

Brez obračuna s socialno demokratskim nacionalnim nihilizmom, predvsem z njegovimi ostanki v vrstah komunistov, ni bilo mogoče misliti na vodilno vlogo najnaprednejšega razreda in njegove avantgarde v slovenskem narodnem življenju.

Drugič, proti megleni in skoz in skoz neznanstveni teoriji o »jugoslovanskem narodnem edinstvu«, s katero so velikosrbski hegemonisti in njihovi oprede na Slovenskem prikrivali dejstvo, da v državi vlada nacionalna neenakopravnost, ki izpodkopava temelje slehernega resničnega edinstva jugoslovanskih narodov, proti tej teoriji je bilo treba postaviti načelo nacionalne samobitnosti slovenskega naroda, načelo o njegovi pravici, da lahko sam odloča o svoji usodi, o oblikah svoje zveze z ostalimi jugoslovanskimi narodi. Popolno priznanje pravice vsakega jugoslovanskega naroda do samoopredelitve, vključno pravico do odcepitve, je bilo treba postaviti kot najzanesljivejši temelj resničnega zaupanja med jugoslovanskimi narodi, temelj njihovega resničnega bratstva.

Slovenski komunisti so načelo samoopredelitve slovenskega naroda v razdobju pred 1937. razvili in postavili v vsej njegovi konkretnosti.

Tretjič, konkretno postavljane slovenskega nacionalnega vprašanja je terjalo obračun z abstraktnim pojmovanjem slovenstva; z akademskim razpravljanjem o slovenskem narodnem vprašanju kot zgolj kulturnem vprašanju; z istovetenjem slovenskega narodnega vprašanja z vprašanjem katolicizma; skratka, konkretno postavljane slovenskega nacionalnega vprašanja je terjalo obračun z vsemi tistimi idealističnimi teorijami, ki so — prenešene v praktično življenje — šle mimo slovenskega ljudstva kot subjekta slovenske usode, povezujoče rešitve slovenskega vprašanja s slučajnimi konstelacijami v imperialističnem svetu, izolirajoč slovensko vprašanje od vprašanja skupne borbe vseh jugoslovanskih ljudstev proti skupnemu sovražniku.

Izhajajoč od klasične stalinske opredelitve nacionalnega vprašanja v dobi imperializma kot vprašanja borbe širokih, predvsem kmečkih ljudskih množic podjarmljenih narodov proti finančni eksploataciji, političnemu zatiranju in poizkusom kulturne depersonalizacije, so slovenski komunisti v dobi pred 1937. l. pravilno opredelili obseg, bistvo, množičnega nosilca in vodilne sile slovenskega narodnega boja.

Komunistična partija na Slovenskem je po tem takem, oborožena z znanstveno teorijo marksizma-leninizma, izkoristila dragocene nauke slovenske zgodovine in učec se nenehno iz bogate

Nadaljevanje na 5. strani.

Življenjska sposobnost naše Partije se je pokazala v tragičnih dneh kapitulacije in okupacije naše dežele

Partija je vodila konsekventno borbo proti fašizmu in peti koloni. V ta namen je šla dosledno svojo pot, iz samega proglasa Ustanovnega Kongresa so razvidne nekatere značilnosti za današnje čase, da se je namreč Partija z vsjo silo trudila, da kmete, pristase Slovenske ljudske stranke in druge demokratične elemente odvrne s poti, po kateri sta jih vodila Korošec in Natlačen. To je pokazala tudi pri delu ob priliki Živkovičevih provokacij v Sloveniji. Daleč nazaj se datirajo razne oblike sodelovanja za krščanski in socialisti in demokratični elementi v SLS, prav tako z naprednimi Sokoli in drugimi grupacijami. Bilo je seveda tudi takih, ki so navidezno šli na sodelovanje, v resnici pa so imeli nasprotno svoje spekulantske interese in so kasneje tudi dokazali svojo reakcionarno bistvo.

V liniji obrambe v zadnjih časih in ob samem napadu na Jugoslavijo se je partijska organizacija mnogokje izkazala, na primer z dobrovoljsko akcijo v momentu mobilizacije. V vseh teh dejanjih je dokazano dosledno izvajanje njene politike. Zato je razumljivo, da je mogla premagati nezaupanje, v katerem so bili vzgojeni od tedaj mnogi, ki so posledje postali njeni iskreni in trdni zavezniki. Celotno, Partija je bila v stanju zglediti nezaupanje med raznimi strujami, med pristasi raznih nazorov, ki bi brez nje sicer teže našli skupno pot OF.

Zbrati 18 političnih grup, kolikor jih je bilo v začetku snovanja OF, sta mogla samo tovariša Kardelj in Kidrič z njuno principialnostjo in vztrajnostjo. Njuno delo je politična osnova OF kakor je izražena v prvem proglasu OF, ki je bila objavljena v začetku maja po okupaciji. Življenjska sposobnost partijske organizacije Slovenije kot celote se je pokazala v tragičnih dneh kapitulacije in okupacije naše zemlje. Partija je poslala ogromno večino svojih članov kot dobrovoljce v vojsko, zveza partijskih organizacij na terenu pa je bila po večini poverjena tovarišcem. V kratkem času po tem je, v takratnih pogojih popolne negotovosti zaradi okupacije, uspelo zopet povezati vse organizacije. Tege ni prepričala niti okupacija, niti okupacija Slovenije na tri dele. Značilno je, da se je tudi CK Jugoslavije sestel konec maja, oziroma v začetku junija s predstavniki iz vseh pokrajin Jugoslavije. Okupatorske meje in vojske tega niso mogle preprečiti.

In že en primer izmed mnogih hočem pokazati, ki dokazuje takratno organizacijsko sposobnost partijske organizacije Slovenije. V začetku junija 1941. leta je bila organizirana in izvedena konferenca KP Slovenije, na kateri so bile zastopane vse okrožne, odnosno okrajne partijske organizacije, ki so na njej razpravljale o vprašanju priprav na skorajnji oboroženi boj.

Vse ogromno delo, ki ga je Partija odselej izvršila pri začetnem organiziranju oboroženega odpora in vodenja bojev od manjših in večjih sabotažnih akcij, manjših in večjih odredov, premaganja ogromnih fizičnih naporov, moralno-političnega kolebanja v časih, ko je mogla biti vsakemu samo smrt pred očmi — vse to je zmogla samo Partija, ki je že do te najtežje narodne preizkušnje napravila svojo preizkušnjo.

Nadaljnje vojne dobe ne bom obravnaval, ker delo Partije iz teh časov ni toliko neznan in ker sem si zastavljal nalogo, da priliko desetletnice izkoristim za površen oris predvojne dobe.

Mnogi junaki, ki jih je vzgojila in dala Partija, kakor vsi oni, ki so sledili poti, na katero jih je pozvala Partija, osvobodilna fronta in tovariš Tito, ki so dali življenje za osvoboditev svojega naroda, zaslužijo, da se jih ob tej priliki spomnimo in počastimo: Ob zdaleka nepopolnem spisku smo ugotovili, da je nad 50 odstotkov članstva Partije izpred vojne dal življenje za našo osvoboditev.

Toneta Tomšiča, Staneta Zagarja, Šlandra, Zidanška, Gregorčiča itd. itd. je mogla dati samo trda predvojna šola Partije. Tisoč drugih so v osvobodilni vojni napravili svoj izpit preizkušnje.

Koliko pa je takih, ki so bili v vojni sprejeti in njene vrste in kot taki dali življenje — tege ne bo nikdar mogoče ugotoviti.

Ali pa bo tudi v novih prilikah po osvoboditvi, ko ne preti nevarnost ne za življenje, ne za mučenje na policiji, ne robija, zapor in preganjanje, vzgajala Partija take komuniste, kakršni so se vzgojili med vojno in pred vojno?

Ali ne obstoja nevarnost, da zdaj, ko ni več prilike za take življenjske preizkušnje, komunisti zapadejo v stare, gnile, malomeščanske navade?

Da, ta nevarnost obstaja. Tisti, ki si zamišlja gospodujočo položaj po vzorcu starih režimskih samozadovoljnih ošabnežev, ki si zamišlja, da mu članstvo Partije daje pravico do sinekare, do lahkega življenja brez odgovornosti polnega

delo, tisti, ki ne diha in ne živi s Partijo v gorečem stremljenju, izpolnjevati naloge Partije, ki ni buden čuvár doseženih pridobitev delovnega ljudstva, discipliniran, samokritičen in kritičen do vsega nezdravega in škodljivega za novo družbo — tisti je morda sicer član Partije, ker je ali prežgodaj ali pa po zmoti prišel vanjo — toda ni komunist. To mora šele postati, ali pa naj odpade.

Partija ima dovolj moralnih sil, znanja, sposobnosti in volje, da bo čuvala in čistila svoje moralno-politične kvalitete, nadaljevala in še izpopolnjevala svojo staro šolo in svoje tradicije.

Naloga, ki so pred nami, so dovolj težke, da ne bodo dopustile uspanjanja in pomehkuževanja (razvodnjavanja).

Če nimamo pred seboj razrednega sovražnika na oblasti z njegovo policijo, mučilišči in jetnišnicami, če nimamo pred seboj sovražnika na bojem polju, imamo pa zato skoraj nič manj težko borbo za organizacijo našega novega družbenega življenja, novega gospodarstva, borbo za preobrazbo ljudi, borbo za socializem.

Ta borba zahteva vseh naših sil in sposobnosti. Ob znanju in izkušnjah, ki jih ima vrhovno vodstvo naše KP Jugoslavije s Titom na čelu, z velikimi napori prenesti to znanje na stotine in tisoče, v široke množice, na graditelje nove družbe, s pospešenim vzgajanjem, šolanjem vse novih in novih kadrov, bo Partija nadalje izpolnjevala svojo vlogo avantgarde. Kakor je bila težka ta šola v preteklosti, tako so tudi izkušnje bogate. Znati spoznavati in obvladovati našo specifično situacijo, njen specifični razvoj, brez mehaničnega prenašanja, toda upoštevati izkušnje od drugod, kar je znala naša Partija in kar nas je privedlo do teh uspehov, vse to nam bo pomagalo tudi naprej. Če je Partija Tita znala skovati bratstvo in enotnost naših narodov iz strašnih nasprotij, kakršna so vladala v stari Jugoslaviji, takšno bratstvo in enotnost, na katero se vsak od naših narodov čuti vezan, a obenem svoboden in enakopraven, če je ustvarjeno to čudo, bomo kos tudi najtežjim nalogam.

Evociranje zgodovine naše Partije ob njeni desetletnici naj služi vzgoji novih in novih kadrov, ki bodo dostojno nosili ime komunista. Predanost, požrtvovalnost, osebna skromnost, zavest kolektivne in osebne odgovornosti, discipline, samokritičnosti in kritičnosti, to so bile lastnosti, ki jih je Komunistična partija vzgajala v svojih članih v predvojni dobi, za časa vojne, to bo eden od osnovnih pogojev naših uspehov tudi za bodoče.

Naj živi Komunistična partija Slovenije!

Naj živi Komunistična partija Jugoslavije in naši voditelji Titot!

MANIFEST

Ustanovnega kongresa Komunistične partije Slovenije

Delavci! Delovno ljudstvo! Slovenci!

»Žive naj vsi narodi, ki hrepene dočakat dan, ko, koder sonce hodi, prepri iz sveta bo pregnan, da rojak prost bo vsak, ne vrag, le sosed bo mejak.«

Prešeren 1845. l.

Nad usodo našega stoletja mučenega in zatiranega slovenskega naroda, ki je pretrpel v svoji zgodovini vse, kar more pretrpeti majhen, nikoli svoboden narod, se grozeče kopičijo oblaki, ki jim ni primere v njegovi zgodovini.

Na kocko je postavljen njegov narodni obstoj v trenutku, ko je on sam — neoborožen in nesposoben za obrambo.

Mednarodni dogodki in položaj znotraj Jugoslavije se razvijajo v taki smeri, da brez vsakega pretiravanja lahko rečemo: slovenski narod v vsaj svoji zgodovini ni bil še nikdar v tako veliki nevarnosti, v kakršni je danes.

Združeni fašistični vojni hujskači s Hitlerjevo Nemčijo na čelu, ki jih veže skupen pohlep po tuji zemlji in skupna mržnja proti demokraciji, to je proti svobodi in ljudskim pravicam, pripravljajo človeštvu bolj strašno usodo od tiste, ki jo je preživel v »letih strahote« 1914 do 1918, da bi uresničili svoje osvojevalne cilje. Ti fašistični vojni hujskači hite, kajti oni vedo, da vsak dan, ki ga zamude, krepki pristaše miru in povzrota nov dotok sil v protifašistično gibanje.

Slovenski narod je med tistimi narodi, ki jih ta osvajaletna in vojna politika združenih vojnih hujskačev najbolj ogroža. Slovenija leži na križišču, kjer se sekajo poti na Balkan in od tod dalje na Bagdad, pot iz Srednje Evrope preko Trsta na Sredozemsko morje ter pot iz Italije v Podonavje. To jasno dokazuje njeno veliko važnost tako za Hitlerja kot za Mussolinija in nobenega dvoma ni, da je Slovenija ena tistih dežel, po kateri nameravajo fašistični roparji najprej stegniti svoje roke.

Svojih namenov fašizem ne more skriti. Ne le odkrite Hitlerjeve izjave v njegovi knjigi »Mein Kampf«, ne le sam duh fašizma, ki ne trpi obstoja majhnih narodov, temveč vsa notranja in zunanja politika Hitlerjeve Nemčije je dokaz, da se Hitler znova oprijemlje stare nemške imperijalistične politike »Drang nach Osten«, katere ost se po eni strani obrača proti Sovjetski zvezi, ki jim je trn v peti, ker je na eni šestini zemeljske oble ustvarila svojim narodom srečno življenje, po drugi strani pa proti podonavskim in balkanskim narodom, ki naj bi postali »nemški most« za prodiranje nemških fašističnih osvajačev na bližnji vzhod in v Azijo. Tako osvajaletno politiko Hitlerjeve Nemčije dokazuje tudi vse pisanje nemškega tiska, ki razglasa Slovenijo za »sfero nemške kulture«, za »nemško kulturno ozemlje«, za deželo, »kjer žive Nemci«, a Slovence smatra za »slovenske govoreče Nemce«. Propagandna karta »bodočega nemškega tretjega rajha«, ki jo izdaja nemško propagandno ministrstvo, obsega Slovenijo kot sestavni del tega »tretjega rajha«.

Nevarnost, ki preti slovenskemu narodu, se je posebno povečala z nemško-italijansko pogodbo. Zveze med obema fašističnima priganjačema postajajo vedno tesnejše. Italijanski fašizem pa je stari zakleti sovražnik slovenskega naroda, ki si prizadeva popolnoma izbrisati slovensko narodno manjšino v Italiji. Ista usoda čaka tudi ostale Slovence, ki bi pripadli pri poravnavanju medsebojnih računov med fašistično bratovščino nenasitnemu italijanskemu fašizmu. Italijanski fašizem se Sloveniji ne more odpovedati. Slovenija je za Italijo zveza s Srednjo Evropo in Podonavjem ter pot na Balkan, ona je zanj zaloga premoga in lesa, ki ju Italija nima v zadostni meri.

Zato pomeni nemško-italijanska zveza za slovenski narod strašno nevarnost, da ga bodo fašistični roparji znova razkosali. Jugoslovanski del, četudi sam zatiran, pa je danes matica slovenskega naroda, njegovo kulturno središče, iz katerega črpajo novih sil tudi Slovenci v Italiji in Avstriji. Ako bi se fašističnim osvajačem posrečilo razkosati tudi ta del, tedaj bi bil to za ves narod udarec v srce. Razkosan, razbit bi tem laže podlegel nasilnim fašističnim raznarodovalnim metodam, ki po svoji brezobzirnosti in po svojem cinizmu nimajo primere v zgodovini.

PRED TO NEVARNOSTJO JE DANES SLOVENSKI NAROD POPOLNOMA NEZAVAROVAN

Vlada Stojadinović-Korošec, ki stoji na krmilu Jugoslavije in ki štiti velesrbsko nadelado pred ljudskim nezadovoljstvom, ne le da ne more biti porok za zaščito slovenskega naroda, marveč je z vsa svojo

dosedanjo notranjo in zunanjo politiko podpirala največje sovražnike slovenskega naroda v njihovih pripravah za bodočo osvajanje. Jugoslovanski fašizem ni razbil. V tesni zvezi s Hitlerjevim fašizmom kuje nove naklepe proti ljudstvu in se pripravlja na ponovno osvojitve oblasti. Stojadinović-Korošeceva vlada pušča svobodne roke fašizmu, najhujšemu sovražniku vseh narodov Jugoslavije.

Vlada dovoljuje JNS, da lahko mirno nadaljuje svoje razdiralno delo, ta vlada

brez svobode združevanja in zborovanja, brez svobode tiska in govora. Volja ljudskih množic ne more priti do izraza brez svobodne, splošne, neposredne, enake in tajne volivne pravice. Treba je dokončno odpraviti sramotne zakone šestojanuarskega vojaško-fašističnega režima in postaviti pred sodišče njihove očete. Nemudoma je treba odstraniti zakon o zaščiti države in osvoboditi iz zaporov vse žrtve tega zakona do današnjega dne. Delavski razred se

ter zagotovila slovenskemu delovnemu ljudstvu človeka vredno življenje. Treba je prenehati s centralizacijo raznih fondov, izjemnimi davki za Slovenijo in demontažo slovenske industrije; treba je zmanjšati davke, treba je dati Sloveniji finančnih sredstev v sorazmerju s plačnimi davki; treba je zvišati plače in skrajšati delovni čas, izboljšati delovne pogoje in socialno zakonodajo. Izdati se mora nova uredba o minimalnih mezdah namesto današnje, ki strašno poslabšuje polo-

v njenih gospodarskih, združnih, prosvetnih in športnih organizacijah. Te množice so demokratične in gredo za svojimi voditelji zaradi njihovih nekdanjih narodno osvobodilnih, demokratičnih in socialnih gesel, ki jih ti voditelji še do danes niso preklicali. Te množice čedalje bolj odločno zahtevajo demokracijo, narodno svobodo, boj proti fašizmu in vojni. Te množice vedo, da so njihovi glavni sovražniki velesrbski fašizem, velesrbska nadelada in oni tužjevi fašistični hlapi v Sloveniji — Kramar, Pucelj itd. — ki se zbirajo pod okriljem skrahiranih šestojanuarskih diktatorjev in se pripravljajo na nove gočine proti ljudstvu.

Zato med temi množicami in med vsemi drugimi demokratičnimi silami slovenskega naroda ne more in ne sme biti nobenih pregrad in zaprek, ki bi ovirale združitev vsega svobodoljubnega slovenskega ljudstva v boju proti skupnemu sovražniku, skupnemu zatiranju in skupnemu izkoriščanju.

Sleherni borec za svobodo slovenskega naroda, a v prvi vrsti vsak komunist, spoštuje versko prepričanje svojega sobojevnika; kajti tisti, ki v tem trenutku, ko gre za obstanek slovenskega naroda, šteje s tem vprašanjem razdor med slovenskim ljudstvom, izdaja interese slovenskega naroda.

Slovenski delavski razred predstavlja tretjino slovenskega naroda, predstavlja njegov najbolj zavedni, najbolj napredni in najbolj organizirani del. Zato nosi zgodovinsko odgovornost za bodočnost slovenskega naroda, kot mu je naš veliki pisatelj in voditelj I. Cankar zapustil kot oporoko:

Na meni, na mojih plečih, na plečih delavca — proletarca leži bodočnost slovenskega naroda, naroda — proletarca.

Nalogo, združiti vse sile slovenskega naroda proti naklepom fašizma, imajo predsejem slovenski delavci. Zato se slovenski delavci ne bore enotno samo v boju za svoje vsakdanje zahteve potom akcijske in polne strokovne enotnosti, temveč hočejo nastopati enotno tudi na političnem področju. Iz njihovih vrst samih se je dvignila zahteva, da je delavskemu razredu potrebna delavska stranka, ki bi združevala res vse delavstvo.

V svesti si velike nevarnosti, ki preti slovenskemu narodu, in zavedajoč se velike odgovornosti, ki leži na delavskem razredu za usodo slovenskega naroda, so smatrali slovenski komunisti za potrebno, da svoje organizacije preosnujejo v Komunistično partijo Slovenije, da bi s tem najjasneje podčrtali svojo pripravljenost boriti se za to, da bi tudi slovenski narod svobodneje zadihal. Prvi Ustanovni Kongres Komunistične partije Slovenije manifestira trdno voljo slovenskih komunistov, dati na razpolago svojemu ljudstvu vse svoje sile, ter izraza njihovo neomajno zvestobo slovenskemu narodu. S tem pa slovenski komunisti nikakor niso oslabili svoje povezanosti in čvrste enotnosti z bratskimi komunističnimi vrstami ostalih narodov Jugoslavije, temveč nasprotno, v boju proti skupnemu sovražniku se bodo te vezi še bolj okreple.

Komunistična partija Slovenije, ki v svoji zgodovini pokaže lahko tako lepo številu največjih junakov v boju za svobodo vsega ljudstva, se bo ramo ob rami z vsemi demokratičnimi silami slovenskega naroda še z večjo odločnostjo borila, da se odbije nevarnost, ki mu preti s strani fašizma, in da se uresniči demokratične težnje svobodoljubnega slovenskega ljudstva.

Zato v boj za rešitev slovenskega naroda!

Zato v boj za pobralenje slovenskega ljudstva!

Naj živi sloga slovenskega ljudstva!

Naj živi sloga in enotnost slovenskega delavstva!

Naj živi bratstvo narodov Jugoslavije v boju za svobodoljubno

PRVI USTANOVNI KONGRES

KOMUNISTIČNE PARTIJE SLOVENIJE,

CENTRALNI KOMITET

KOMUNISTIČNE PARTIJE SLOVENIJE.

Delavci! Delovno ljudstvo! Slovenci!

»Žive naj vsi narodi, ki dan dočakat hrepene, da koder sonce hodi, ne bo pod njim sužnje glave; da rojak, prost bo vsak, ne vrag, le sosed bo mejak.«

PREŠEREN, 1845. l.

Nad usodo našega stoletja mučenega in zatiranega slovenskega naroda, ki je pretrpel v svoji zgodovini vse, kar more pretrpeti majhen, nikoli svoboden narod, se grozeče kopičijo oblaki, ki jim ni primere v njegovi zgodovini.

Na kocko je postavljen njegov narodni obstoj v trenutku, ko je on sam — radi razcepjenosti in neenotnosti — neoborožen in nesposoben za obrambo.

Mednarodni dogodki in položaj znotraj Jugoslavije se razvijajo v taki smeri, da brez vsakega pretiravanja lahko rečemo: slovenski narod v vsaj svoji zgodovini ni bil še nikdar v tako veliki nevarnosti, v kakršni je danes.

Združeni fašistični vojni hujskači s Hitlerjevo Nemčijo na čelu, ki jih veže skupen pohlep po tuji zemlji in skupna mržnja proti demokraciji, to je proti svobodi in ljudskim pravicam, pripravljajo človeštvu bolj strašno usodo od tiste, ki jo je preživel v »letih strahote« 1914-1918, da bi uresničili svoje osvojevalne cilje. Ti fašistični vojni hujskači hite, kajti oni vedo,

Faksimile manifesta Ustanovnega kongresa Komunistične partije Slovenije.

ščititi Ljotičeve bande, ki izvajajo delovno ljudstvo s svojimi demagoškimi shodi, na katerih se vezbajo za teroristične napade na mirno prebivalstvo po zgledu Hitlerjevih nacionalsocialistov. Ta vlada ne pozna cenzure za brošure Hodžerovih borbašev, ki skrivajo svoj fašizem pod demokratskimi gesli, dočim preganja bojevnike za demokracijo in narodno svobodo ter zatira njihov tisk, prepoveduje njihove shode, razganja njihova društva, najsi so samo športna ali kulturna.

Prav tako je v zunanji politiki. Ta vlada ne samo da ne utrjuje zveze z narodi, ki hočejo miru, temveč prav obratno slabi zveze, ki so bile opora miru v Srednji Evropi, kot je to Mala Antanta, in na Balkanu, kot je to Balkanska zveza. Z najnovjšim paktom z Italijo se je Jugoslavija popolnoma priključila bloku fašističnih vojnih hujskačev in je še bolj podčrtala svoje sovražstvo do najsičneje trdnjave miru, do Sovjetske zveze, s katero noče navezati diplomatskih odnosov. 650.000 Slovencev in Hrvatov v Primorju in Istri je s tem paktom popolnoma prepričenih Mussoliniju in poitalijančenju.

Politika dr. Korošca kot predstavnika najmočnejše slovenske stranke v Stojadinovićevi vladi je nasprotna interesom slovenskega naroda. Dr. Korošec in vodstvo biše SLS kljub ogromni nevarnosti, ki preti slovenskemu narodu, nadaljuje staro politiko slovenskih meščanskih strank, politiko izkoriščanja nasprotja med srbskimi in hrvatskimi strankami, politiko »jezička na tehničar«, »politiko drobtinice«, ki ne slabi samo boja hrvatskega naroda za osvoboditve, temveč ovira tudi boj slovenskega ljudstva proti narodnemu zatiranju. Vodstvo SLS z dr. Korošcem na čelu izpodkopuje s tem enotnost zatiranih narodov Jugoslavije v boju proti velesrbski nadeladi, proti režimu centralizma in velesrbskega terorja ter spravlja slovenski narod v nevarnost, da bo ostal popolnoma osamljen v svojem boju za narodni obstoj. S tem, da so voditelji ulekli SLS v protiljudsko in protislovensko JRZ, so napravili velik greh pred slovenskim narodom. Ne v velesrbski JRZ, temveč v slovenskem protifašističnem in osvobodilnem ljudskem gibanju in v njegovih prvih vrstah je mesto SLS. Vodstvo SLS z dr. Korošcem na čelu je zato odgovorno pred vsem slovenskim ljudstvom, da v najtežjih časih izpostavlja slovenski narod popolnoma uničenju.

Slovenski narod se ne more razvijati brez demokratskih svoboščin, to je

ne more boriti za izboljšanje svojega položaja brez svobode strokovnega delovanja in strokovnega organiziranja. Slovenski kmetje ne morejo izraziti svojih zahtev, če ne morejo svobodno odločevati v svojih demokratično izvoljenih Kmečkih zbornicah in drugih kmečkih ustanovah.

Bodočnost slovenskega naroda in njegov narodni obstoj bosta zagotovljena le v svobodni zvezi bratskih narodov Jugoslavije v obliki zvezne države. V to svrhu je treba sklicati konstituantno, ki naj odloči o obliki bodočega sožitja narodov današnje Jugoslavije. Slovenski narod pa mora dobiti svoj lastni demokratski izvoljeni parlament. Treba je podpreti boji slovenskih narodnih manjšin v Italiji, Avstriji in drugod za svoje narodne pravice, kajti slovenski narod se ne more in ne sme odpovedati svojega starega cilja: ZDRUŽENE IN SVOBODNE SLOVENIJE.

Jamstvo mednarodnega miru in zaščita malih narodov, zlasti pa interesov slovenskega naroda, je v kolektivni obrambi vseh ogroženih narodov proti fašističnim vojnim hujskačem. Zato slovensko ljudstvo zahteva okrepitve vseh zvez z miroljubnimi in demokratičnimi državami. V prvi vrsti s Francijo, Malo Zvezo in Balkansko Zvezo. Ta zid miru pa ne bi bil popoln, če se tu ne pridruži še Sovjetska zveza, ki je najmočnejši steber miru in svobode narodov. Zato je skrajni čas, da uredi Jugoslavija s Sovjetsko zvezo diplomatske odnose. Tem idealom miru, demokracije in narodne svobode prinašajo v sedanjem trenutku na oltar ogromne žrtve narodi Španije, ki jih je v mirnem ustvarjalnem delu zahrbtno napadla sodrga fašistični generalov, podprta od mednarodnih fašističnih vojnih hujskačev in sovražnikov svobode narodov, to je Nemčije in Italije. Zato je dolžnost slehernega miroljubnega in svobodoljubnega človeka, vsake v resnici miroljubne države, da podpre osvobodilni boj španskega ljudstva. Zato zahtevamo tako podporo tudi od Jugoslavije namesto klevetniške kampanje režimskih listov in režimske stranke proti junškemu narodu Španije.

Pod režimom velesrbske vlade, zlasti v njeni šestojanuarski in današnji obliki je bil slovenski narod gospodarsko strašno izmozan. Produkti slovenskih delovnih sil so šli in še gredo v nenasilna črta beograjski bank, dočim je slovenski delavec, slovenski kmet in sploh slovenski delovni človek zapadel v neirekljivo bedo in pomanjkanje. Zato zahteva slovensko ljudstvo tako gospodarsko politiko, ki mu bo povrnila škodo, ki jo je pretrpel, tako gospodarsko politiko, ki bo slovenski narod gospodarsko osamosvojila

žaj delavstva; treba je urediti odplačevanje kmečkih dolgov z državno pomočjo na račun bogatih izkoriščevalcev; treba je priskrbeli kmetu poceni kredite, sanirati zadružništvo in ga dati v roke delovnim kmetom ter podpreti kmeta v njegovih vsakdanjih težavah. Prav tako se mora izboljšati položaj vseh ostalih ljudskih slojev, zlasti je treba zaščititi male trgovce in obrtnike pred brezobzirnim uprosajanjem s strani tujih in domačih velekapitalistov in kartelov. Slovenija je bila posebno zapostavljena pri izvrševanju javnih del, zato propadajo naše ceste, železnice in vse druge javne pravice. Slovensko ljudstvo zahteva obnovo starih in graditev novih javnih naprav.

Najnaprednejši in najzavednejši duhovi v slovenskem ljudstvu spoznavajo, da je v teh težkih dnevih za slovenski narod samo ena pot: TREBA JE PRENEHATI POLITIKANTSTVOM IN MEDSEBOJNIMI PREPIRI V DEMOKRATIČNIH VRSTAH, ZDRUŽITI SE MORAJO VSE SILE, KI JIM JE RES PRI SRCU USODA SLOVENSKEGA NARODA.

In slovensko ljudstvo je na tej poti že doseglo nekaj uspehov. Slovenski proletarij je dal prvi zgled. V velikih stavkovenih bojih se je borilo združeno delavstvo ne glede na politične razlike in je tej enotnosti dalo trajne oblike s sporazumom treh strokovnih organizacij. Stavkvena gibanja so povežala proletarij z demokratičnimi množicami delovnih kmetov, malih trgovcev in obrtnikov. Poleg tega so se združile tudi razne demokratične skupine in skupno s proletariatom dosegle značne uspehe.

Toda slovensko ljudstvo se zaveda, da je pri tako nevarnem nasprotju vse to premalo in nezadostno. V prvi vrsti je slabost obrambe slovenskih narodnih interesov v tem, da gibanje proti fašizmu in vojni, za ljudske svoboščine in mir, še ni zajelo onih katoliških množic, ki so danes v okviru slovenskega dela JRZ in

Treba je odpraviti sramotne zakone šestojanuarskega vojaško-fašističnega režima in postaviti pred sodišče njihove očete.

(Iz manifesta Ustanovnega kongresa KPS)

PRED DESETIMI LETI NA ČEBINOVEM

(Skica o Ustanovnem kongresu Komunistične partije Slovenije)

Pred ovinkom v rovu se je Marnov Jože pognal na zadnji voziček, s katero je se visele Barličeve hlače in svetilka. Zmisl se je poleg Barliča, a na samem ovinku, kjer so koleša vozičkov zaškripala vselej z vsemi vižami, se je sklonil k Barliču in mu zavpil na uho:

»Na Čebinovo bi prišli.«

Barlič je pogledal čez rame, in ko se je prepiral, da se vozita na vozičku sama z rudarjem — koleša so začela znova neumiljeno škripati — vprašal:

»Si bil z Mihom?«

Marnov je pokimal.

Več rudarja nista spregovorila. Vozički so se približali sahtu. V razširjenem rovu je začel vlak z rudarji srečavati drugi ših, ki je šel na kop. Iz jame sta se potegnili vsak z drugo skupino. Barlič naprej z eno, Jože za njim z drugo. Pred jamo je Barlič oddal svetliko, pogledal proti čemšeniškim planjavam, ki so bile pokrite s snegom — bilo je zgodaj na spomlad, sedemtridesetega, drevje po planinah nad Zagorjem je komaj začelo dobivati modrikasto barvo — in zavil skozi Potoško vas in ob Kotredešci. Hodil je naglo, o stvari, ki mu jo je povedal Jože, je začel razmišljati, ko je imel za sabo kotredeško cerkev, in se je začel vzpenjati skozi »potoke« — proti Čebinovem; s sabo je nosil sporočilo Partije in svojo obljubo, o kateri ni rad razmišljal, ko je prehitel in srečeval ljudi po dolini; a tod naprej se je vzpenjal sam.

Ni bilo prvič, da so se zbrali kameradi na Čebinovem, kakor se pravi hribovski kmetiji, kamor se je Barlič prišel. Kmetija je bila visoka, pod cerkvijo, in na varnem; žandarji so si dvakrat premislili, preden so se odpravili grizt' kolena po strmi kotanji — a če so kdaj ustavili tod kakšnega neznanca, jim je pokazal jagnje ali sadije, ki ga je »kupil« na kmetijah Na Čebinovem. Oba kmeta Na Čebinovem, Barlič in njegov sosed Drobež, se nista nikoli bala drug za drugega.

Ko smo vprašali te dni Barliča o njegovih spominih na tiste čase, nam je večkrat rekel, kako je bila prva njegova misel pri vseh teh rečeh — Miha. Z Mihom sta hodila skupaj v šolo, z Mihom sta delala skupaj v steklarni in kopala v jami. Barlič je pomagal štrajkati, že takrat, ko je prišlo do pokolja — to se je godilo še v časih pred urjuno —, a tudi pozneje, ko so vsa delavska gibanja dušili. Miha je bil aretiran, izgnan.

Zdaj je bil že nekaj časa doma — v Trbovljah, kjer so ga konfinirali in po malem zapirali. Na Čebinovo ni bilo predač, lahko se je izgovoril zaradi časa.

Barličev sošolec Miha je bil tov. Marinko. Časi takrat — šestintridesetega leta — so bili težki. Menjavali so se režimi in z njimi vred fraze teh režimov, s katerimi se je slepilo ljudstvo, nikoli pa ni pojenjal teror, ki so ga drug za drugim izvajali nad ljudstvom in nad partijskimi delavci beograjski režimi. Velike provale in aretacije so bile po vsej državi. Aretacije so se vrstile v Ljubljani, na Jesenicah, v Trbovljah je bilo takrat aretiranih skupaj okrog petdeset ljudi. Težave pa niso bile samo subjektivnega značaja, precej provale je bilo zaradi borbe za legalizacijo: petintridesetega je bila ustanovljena Enotna delavska stranka; na njej so bili podpisani tudi partijski funkcionarji, poleg tega so javno nastopali.

Partijo so slabile na znotraj tudi razne frakcijske borbe in neenotnost. Vse to je bilo krivo, da se je sklep o ustanovitvi Komunistične partije Slovenije, ki je bil sprejet na IV. partijski konferenci 1934, izvedel šele 1937. leta.

Tisto zimo se je vrnil iz Moskve tovariš Kardelj. Eden izmed prvih, ki ga je poklical Kardelj na sestanek, je bil tov. Marinko, ki je bil takrat konfiniran v Trbovljah. Dobila sta se za ljubljanskim aerodromom. Kardelj je prinesel s sabo iz tujine veliko pomembnih novic, ki so partije, kateri so živeli in se borili v precej izoliranem svetu, posvežili. S sabo je prinesel sklep o deklariranju Komunistične partije Slovenije, s sabo je prinesel jasno, precizirano linijo o nacionalnem vprašanju, o borbi slovenskega naroda za obstoj v najtežjih trenutkih njegove zgodovine. Prav sklep o deklariranju Komunistične partije Slovenije je imel namen to linijo še krepkeje podčrtati. Dogodki kasneje so dokazali, da je to samo dvignilo ugled Partije, da pa ustanovitve Komunistične partije Slovenije v ničemer ni slabila enotnosti Komunistične partije Jugoslavije.

Tov. Kardelj je poveril tehnično organizacijo sestanka za ustanovitev Komunistične partije Slovenije okrognemu komitetu Trbovlje. Marinku je bilo poverjeno, da mora poiskati na svojem terenu zadosti varen kraj, hkrati je moral organizirati vse za sprejem delegatov in to za skupino, ki je štela nekaj desetih ljudi.

Okrogni komitet Trbovlje je izbral za kraj kongresa 780 metrov visoko ležečo cerkvico Na Čebinovem kjer je bil partije Barlič ključar. Vendar so delegati kasneje ta sklep spremenili ter imeli kongres v Barličevi hiši, ali kakor se pravi po domače Na Čebinovem. Za sprejem delegatov so bili določeni Miha Marinko, Salomon, Hochkraut in Farčnik kakor so ga klicali, Kristus. Kardelj je izbiro kraja odobril.

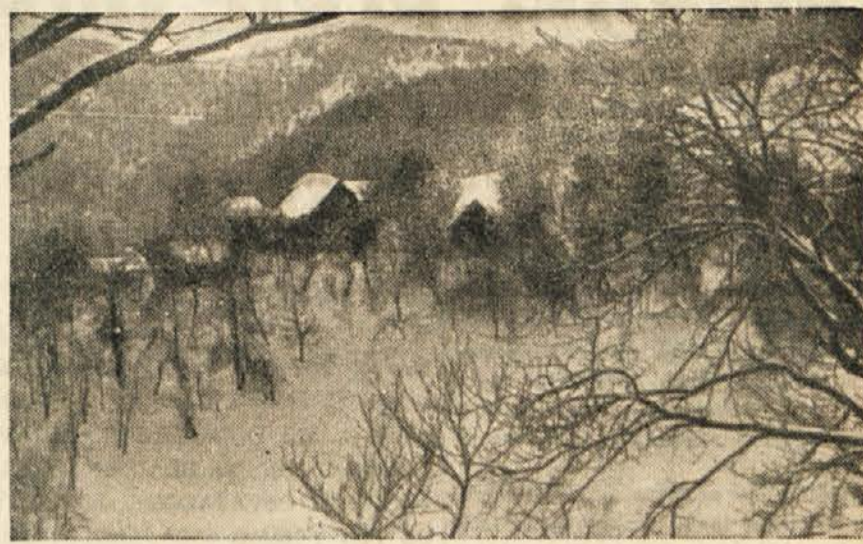
Sam kraj kongresa je moral ostati v največji tajnosti. Razen tehničnih organizatorjev in vodstva kongresa, ni smel vedeti za kraj nihče. To je bilo v interesu delegatov samih, to je končno onemogočalo vsa eventualna presenečenja.

Zbirnih točk ali javk za delegate kongresa je bilo več: Trojane, Savinjska dolina (St. Peter), postaje Trbovlje, Hrastnik in Zagorje. Vsi ti kraji so bili povečini dve uri hoda od Čebinovega nad Kotredežem. Delegati so morali priti v bližino kraja kongresa čim bolj neopaženo in posamično. Morali so najti za odsotnost alibi, saj so bili med delegati povečini sami vidnejši komunisti, ki so bili stalno zasledovani od policijskih organov in žandarmerije, ali pa konfinirani. Zaradi alibijev je smel kongres trajati samo eno noč. Da bi čim bolj zabrisali smer poti na kongres, so morali delegati potovati tudi po naokrognih poteh. Vse to je veljalo tudi za odhod s kongresa. Razen z vlaki, so delegati prihajali na kongres z avtobusi in tudi s kolesi. Prihajali so s Stajerske, z Gorenjske, z Dolenjske, iz Ljubljane.

Na zbirnih točkah so se delegati spoznavali s parolami ali pa po poznavanju; saj so prihajali na kongres partiji, ki so se imeli že priložni seznaniti pri legalnem ter ilegalnem delu in po zaporih. Javke kajpada niso bile na samih postajah, ampak daleč izven postaj. Delegat, ki je prišel na priliko iz Bele Krajine, je izstopil na postaji v Zagorju ter moral do kakšnega znamenja izven kraja; v rokah je nosil dogovorjeno reč; tisti, ki ga je čakal pri znamenju, ga je moral nagovoriti, narkar mu je oni odgovoril, kakor je bilo dogovorjeno.

Tako je bilo vse dogovorjeno in skrbno pripravljeno — a sam prihod je imel vključ svoje nepredvidene težave.

Barličeva žena je lahko vedela, da bodo nocoj — v soboto zvečer — prišli moževi prijatelji, saj je napelka celo kruh za to prihižo; tudi zaradi otrok, ki so imeli vsi komaj po nekaj let, se ni bilo nič tako nevarnega; nista pa smeli

Samotni kmetiji v hribih nad Zagorjem, Na Čebinovem, kjer se je vršil Ustanovni kongres Komunistične partije Slovenije.

za nočne goste vedeti dekli, ki sta morali oditi zgodaj spat, niso smeli zvedeti nič sosedovi; ne zaradi nezaupanja, ampak zaradi stvari same ne.

Napravila se je noč, »na ulicah« kakor pravijo Na Čebinovem za kolarnico, so že čakali nekateri od delegatov — a dekle še vedno niso spale; v hiši se je menil še vedno sosed iz oddaljene gorske kmetije. Gospodar ga je lepo postregel s hruskovcem, on pa se nikakor ni hotel zmisлити, da bi se dvignil in poslovil.

»Bomo legli«, je začel govoriti gospodar in zdehati, obenem pa je naglal obde dekli spat. »Jutri bo treba zgodaj na noče.«

Sosed je odšel, dekle so se tudi odpravile v zgornjo hiško, vendar pa so delegati »na ulicah« čakali precej časa. Hladen aprilski večer jih je počasi zmrznil. Ko je prišel gospodar po nje, so stopali leseno za njim in si meči roke. V široki kmečki izbi so sedli za mizo, a prvo kar so opazili, ko so se razgledali po prostoru, ki ga je razsvetljevala petrolejka, so bila skrbno s koci zadelan okna.

»Od nas se vidi po vsej dolini, daleč tja preko Završja do Kuma«, je povedal gospodar.

Potem je nekdo boječe odprl vrata; bila je žena, ki je hotela govoriti z možem. Čez nekaj časa se je vrnila sama, v rokah pa je nosila skodelice čaja.

»Malce pogrejte«, je rekla; njen glas je bil napol glasen na pol šepetajoč, imel je nekaj zaupljivega na sebi.

Možje, ki so prihajali, so dvigali stisnjene pesti in pozdravljali: »Delu čast! Barlič je odzvaljav z onimi vred, ki so se zbrali v izbi: »In oblast!«

Kmetiji se je zdelo vse nekam grozno, skoraj tajstveno. Tudi ženski, ki sta prišli z drugimi, sta tako pozdravili. Kmetica je prinesla čaja tudi njima dvema. Opazila je, da sta preprosto napravljena in skoraj nekam suhi. Ženski sta bili prijazni z njo ter sta jo spraševali, kako je z njenimi otroki; potem so se ženske porazgovorile o težkem delu po teh bregovih. Začela je misliti o tem, kako morata tudi tidve ženski hoditi po nočeh in po teh krajih — in čeprav je kmetica hodila po teh strminah vsako uru ponoči, ne da bi se kdaj sama sebi zamislila — sta se ji drobni ženski vendarle malo zamislili.

Mož je stopil med tem večkrat iz hiše, ostali se niso ganili iz izbe. Zunaj je oprezal okoli hramov, stražil in čakal... Večeren je bil meglen, tudi noč se mu je zdela zadosti temna. Ne bo tako lahko opaziti ljudi, ki so se začeli zbirati, ne bo tako lahko opaziti, da svetiljo Na Čebinovem pozno v noč. V izbi je začel teči med delegati živ razgovor. Znova so se enkrat znašli pošteni ljudje. Sedeli so in se menili kakor včasih po zaporih. Večina izmed njih je bila preganjana in na cesti zaradi svojega prepričanja. Vsak izmed njih pa je bil zatrdno uverjen, da se je treba boriti in vse žrtvovati, da bo proletariat tudi pri nas vzel usodo svojega ljudstva v svoje roke. Med njimi so sedeli taki stari revolucionarji in partiji kakor je bil na priliko Salomon — štrajšaš eden od najvidnejših trboveljskih voditeljev v letih 1919 do 1923, nato emigrant v Franciji in znova trboveljski knap, ki ga je žandarmerija zapirala za vsako figo, kdajkoli je bilo samo treba zapreti kakšnega komunista. Enako se je godilo z drugimi. Zdaj so se razgovarjali o težavah in uspehih svojega dela, razgovarjali so se o uspehih delovnega ljudstva, o vsem, le o sebi zelo malo ali nič.

Proti deseti so poklicali gospodarja, skupina, ki bi morala priti iz Trojan — to so bili Ljubljančani — bi morala biti že zdavnaj tu, a je še vedno ni bilo. Gospodar je poslušal, a ni ničesar slišal; ničesar ni opazil, naj je še tako oprezal okoli hiše, naj je še tako vlek na ušesa.

Tako se je potegnila ura do enajste in začela lesti proti dvajseti. Zdaj so postajali delegati resno vzemirjeni, lahko se je zgodilo kdo ve kaj. Lahko bi bili tovariši zajeti, lahko bi bili izdani, enako so lahko v nevarnosti vsi skupaj Na Čebinovem. Na Čebinovem se je zbralo to noč pri Barliču oščrje partije — a najresnejše je bilo vsekakor to, da je bil v tej skupini, ki ni prišla Kardelj. Brez njega konferenca ni mogla začeti. Ura je šla na eno, vse je grozilo, da bo kongres propadel.

Nekdo je začel govoriti o novicah, ki jih je Kardelj prinesel v domovino, a beseda ni mogla odgnati zaskrbljenosti na obrazih delegatov. Takrat se je zaslislal zunaj gospodarjev korak, za njim še neki koraki. Trboveljčani so spoznali po glasu Farčnika, Kristusa — a ta Kri-

stus si je stepal sneg in preklinjal na vse mile viže čemšeniške čarovnice:

»Preklete coprnice, zdaj mi pa naj še kdo reče, da jih ni!«

Vse je zajela dobra volja; a stvar je bila taka, da je Farčnik znal za pot podnevi, zgršil pa je ponoči, ko je bila tema, da nisi videl pedenj pred seboj in je Sv. Planino pokrival vrh tega še sneg.

A ker se je že mudilo zaradi zamude s čakanjem na ljubljanske tovariše, so hitro končali s šaljivim objašnjevanjem. Nekaj trenutkov zatem se je izba zresnila. Zakasneli delegati so se pozdravili s tovariši in Kardelj je začel referirati. Govoril je napol na glas in občuteno, še prve besede so zajele in prepričevalo: »Nad usodo našega stoletja mučenega in zatiranega slovenskega naroda, ki je pretrpel v svoji zgodovini vse, kar more pretrpeti majhen, nikoli svobodni narod, se grozeče kopičijo oblaki, ki jim ni primere v njegovi zgodovini. Na kocko je postavljeno, njegov narodni obstoj... Slovenski narod v svoji svoji zgodovini ni bil še nikdar v tako veliki nevarnosti, v kakršni je danes...«

Iz Kardeljevih besed in iz glasu je izpregovorila zaskrbljenost. Ta zaskrbljenost je legla tudi na obraze prisotnih delavcev, kmetov, intelektualcev. Vsaka Kardeljeva beseda — pripovedujoče delegati, ki so bili takrat na konferenci — je zadela v živo. Od stavka do stavka je odgrinjala zameglenost, ki je še obstajala takrat okrog nacionalnega vprašanja in mednarodnih vprašanj.

Kardelj je govoril: »Treba je dokončno odpraviti sramotne zakone šestojanuarskega vojaško-fašističnega režima in postaviti pred sodišče njihove očete... Bodočnost slovenskega naroda in njegov narodni obstoj bosta zagotovljena le v svobodni zvezi bratskih narodov Jugoslavije v obliki zvezne države... Treba je sklicati konstituinto... Slovenski narod mora dobiti svoj lastni, demokratično izvoljeni parlament... Treba je prenehati s politikantstvom in medsebojnimi prepriji v demokratičnih vrstah, združiti se morajo vse sile, ki jim je res pri srcu usoda slovenskega naroda... Zato med temi množicami in med vsemi drugimi demokratičnimi silami slovenskega naroda ne more in ne sme biti nobenih pregrad in zaprek, ki bi ovirali združitev vsega svobodoljubnega slovenskega ljudstva v boju proti skupnemu sovražniku, skupnemu zatiranju in skupnemu izkoriščanju.«

Konsekventna linija, ki jo je to noč v izbi gorske kmetije Na Čebinovem nad Kotredežem inznel tov. Kardelj o slovenskem narodnostnem vprašanju, je bila proroška. Kardeljeve besede so bile epohalnega pomena za vse naše nadaljne politično gibanje, tudi za danes. Te Kardeljeve besede takrat Na Čebinovem, so hkrati jasni dokazi, da naše narodno-osvobodilno gibanje datira od prej, ne šele od 1941. leta. Za leta poprej je Partija postavila za osnovno nalogo linijo nacionalnega vprašanja.

Proglas o ustanovitvi Komunistične partije Slovenije, ki ga je predložil Kardelj, so sprejeli delegati v celoti, brez kakršnih koli sprememb.

Delegati so poročali o stanju organizacij in živahno diskutirali. Iskali so oblike dela za v bodoče — vsi pa so bili navdušeni zaradi jasnosti, zaradi širine, ki jo je prinesla v njihovo delo linija nacionalnega vprašanja. Kakor še nikoli poprej, so spredelili to noč, zakaj more edino Komunistična partija rešiti nacionalno vprašanje, in nobena druga stranka.

Proti jutru — zunaj so se že dolgo oglašali petelini — je bila konferenca končana. Kardelj je dvignil pest in pozdravil: »Delu čast!«

Delegati so se dvignili kakor en mož in odzdravili s stisnjениmi pestmi. Odhajali so, in čeprav je bila za njimi nepreस्पана noč, ni nobeden izmed njih čutil utrujenosti. Njihova pot je vodila na vse strani, glave pa so bile jasne in polne tisočih načrtov — za veliko bodočnost, ki je ležala pred njimi, ki je terjala dela, a tudi žrtve. Od Trboveljčanov, ki so bili takrat na kongresu, so padli v osvobodilni borbi Salomon, Farčnik, Hochkraut, potem Stane Zagar z Gorenjske, Oskar Kovacič, Marentič iz Bele Krajine.

Delegati so odšli, Barlič pa se je obrnil in rekel ženi:

»Nocoj si slišala. Zdaj moraš verjeti, da bo prišel naš čas!«

Proti družini, proti deklama, pa se je obregnil, kako so imeli celo noč križe z nekimi turisti, ki so zšli in so morali čakati na jutro, da bi videli kod in kam.

Ivan Rotč

MESTO KPS V ZGODOVINI SLOVENSKEGA NARODA

(Nadaljevanje s 3. strani)

prakse vsakdanjega boja proti reakciji in inženemu pomočniku, političnemu oportunistu, v letih pred 1937. L uspešno izbojevala boj za pravilno linijo v slovenskem nacionalnem vprašanju.

Tudi v pogledu borbe za pravilno linijo v slovenskem nacionalnem vprašanju je bilo neprecenljivega pomena delo tovariša Edvarda Kardelja, čigar knjiga »Razvoj slovenskega narodnega vprašanja«, napisana neposredno po ustanovitvi Komunistične partije Slovenije, predstavlja prvi izčrpan, znanstveno utemeljen oris celotne slovenskonarodne problematike, resumé v borbi doseženih dognanj.

Izhodišče dela ustanovnega kongresa Komunistične partije Slovenije je bila po tem takem principielno pravilna, dognana in utrjena linija ponašanja slovenskih komunistov v borbi za osvoboditev slovenskega naroda. Poleg kadrov, prekaljenih v borbi z vojaško-fašistično diktaturo in njenimi nadaljevalci, poleg kadrov, ki so predstavljali organizacijski temelj nove stranke, je Komunistična partija Slovenije že ob svojem rojstvu nastopila s celovitim in pravilnim pogledom na slovensko narodno problematiko, ki je predstavljal ideološki in politični temelj nove stranke, osnovo njene strategije in taktike.

Govorec o marksizmu je Lenin nekje zapisal, da je njegov nauk vsemočen, ker je resničen.

Vsemočnost marksistično-leninističnega nauka, na katerem temelji vsa dejavnost Komunistične partije Slovenije in Komunistične partije Jugoslavije, se je s prav posebno silovitostjo razodela v razloboju po ustanovitvi Komunistične partije Slovenije.

Treba je samo, da iz današnje perspektive, po vseh tistih bogatih izkušnjah, ki nam jih je prinesla velika osvobodilna vojna 1941—1945, prečitamo manifest I. kongresa KP Slovenije, pa se bomo iznova prepričali o moči marksistično-leninističnega znanstvenega predvidevanja.

Manifest I. kongresa KPS je odkril ves obseg nevarnosti, ki jo za slovenski narod predstavlja ta razvoj mednarodnih odnosov, razuzdanje hitlerjevskega elementa, in pa zločinska politika režima Stojadinovič-Korošec. Z jasnostjo daljnovidnega političnega razuma, ki je po desetletjih tope in protiljudske buržoazne politike predstavljal povsem novo postavko v slovenskem življenju, je L kongres KPS napovedoval, da vsa notranja in zunanja politika tedanjih jugoslovanskih vladodržcev, ki sta jo na Slovenskem predstavljal Korošec in Natlačen, vodi k novemu razkosanju slovenskega nacionalnega ozemlja.

Koroščeva politika je pretvarjala Slovenec v sredstvo, s katerim je beograjska finančna oligarhija izigravala Hrvate, izpodkopavala enotnost jugoslovanskih

narodov in spravljal slovenski narod v nevarnost, »da bo ostal popolnoma osamljen v svojem boju za narodni obstoj.«

Za ohranitev svobode in neodvisnosti slovenskega naroda je za upostavitve in utrditve celotnosti njegovega nacionalnega ozemlja, manifest I. kongresa KP Slovenije postavil prav tiste pogoje, ki so bili neogibno izhodnice za graditev nove Jugoslavije: upostavitve demokracije, se pravi, ljudskih pravic, odpravo vseh sramotnih ostankov vojaško-fašističnega režima; svoboda političnega in strokovnega organiziranja za delavski razred; izboljšanje delovnih pogojev in socialne zakonodaje; demokratizacijo za družniškega aparata, ki naj postane orodje v rokah delovnega kmečkega ljudstva, orodje za borbo proti finančnemu kapitalu, ne pa privesek finančnega kapitala; zaščito delovnega drobnega proizvajalca pred brezmejnimi izkoriščanjem od strani karteliranih monopolistov; okrepitev materialnih temeljev slovenskega narodnega razvoja; preureditev jugoslovske države v zvezno, federativno državo, ki bo vsem svojim narodom jamčila svobodni razvoj in napredek; uresničitev gesla Združene in Svobodne Slovenije; upostavitve slovenske državnosti v okviru skupne jugoslovske države, državnosti, ki bo našla svoj vnanji izraz v svobodno izvoljenem slovenskem parlamentu; popolno preorientacijo vnanje politike v pravcu kolektivne obrambe vseh ogroženih narodov proti fašističnim vojnim hujskačem, predvsem pa v pravcu naslonitve na najmočnejši steber miru in svobodo narodov, na Sovjetsko zvezo.

Ustanovni kongres Komunistične partije Slovenije potemtakem ni bil le zaključek oblikovanja pravilne linije v nacionalnem vprašanju; bil je hkrati in predvsem začetek novega razdobja v celotnem slovenskem narodnem življenju, razdobja, ki je l. 1945. kulminiralo v zmagovitem izhodu slovenskega naroda iz osvobodilne vojne, v zmagi ljudske, demokratične revolucije v vsej Jugoslaviji, v upostavitvi slovenske državnosti kot nedeljive sestavine federativne ljudske republike Jugoslavije, pravno izoblikovano s sprejetjem prve slovenske ustave 16. januarja 1947.

Manifest I. kongresa KP Slovenije je bil program odločilne borbe za resnično osvoboditev slovenskega naroda. Na temelju tega programa je Komunistična partija Slovenije mobilizirala in organizirala slovenske ljudske množice v enotno antifašistično fronto, katere temelj je bila enotnost slovenskega delavskega razreda, izražena v upostavljeni sindikalni enotnosti.

Grobarji slovenske svobode in neodvisnosti so storili vse, da bi v prvi zadušili ljudsko gibanje, ki se je prav posebej razmahnilo po zgodovinskem kongresu v aprilu 1937. l. in grozilo prekrizati

vse njihove podle naktepe. Toda misel I. kongresa KPS je poganjala v slovenskem narodu vse globlje korenine, zakaj ona je bila resnična in slovensko ljudstvo jo je sprejelo kot rešilno. V letih 1937—1941 se je ta misel izpreminjala v materialno silo, ki je v letih Velike osvobodilne vojne 1941—1945 razodela svojo nezaljšano moč; v teh letih največjih preizkušenj je misel I. kongresa KPS prepeljala slovenski narod, njegovo ogromno večino, slovensko delovno ljudstvo, delavce, kmete in patriočno inteligenco, in ga povedla k zmagovitemu osvobodilnemu dejanju.

Deset let je minilo od ustanovnega kongresa Komunistične partije Slovenije. V teh desetih letih se je nemara zgodilo več kot v enem, dveh ali še več stoletjih predhodnega razvoja: iz naroda hlapcev je slovenski narod postal narod junakov, v katerem so se spostile vse tvorne sile, postal gospodar svoje usode.

Teh deset let, ki nas ločijo od ustanovnega kongresa KPS, je do kraja dokazalo, da je bila znanstvena analiza položaja, v katerem se je slovenski narod znašel na predvečer druge svetovne vojne, pravilna; da je bila ocena politike, ki so jo vodili nekdanji slovenski in jugoslovanski vladodržci, prav tako pravilna; da so bili pravilni zaključki, ki jih je iz tega izvedel I. kongres Komunistične partije Slovenije.

Na temelju teh zaključkov se je preoblikovalo politično obličje slovenskega naroda. Tenne sile, ki so desetletja prodajale interese slovenskega naroda vsakomur, kdor je kaj hotel dati zanje, so doživele svoj končni poraz; s svojim izdajstvom med osvobodilno vojno so se dokončno izobčile iz slovenskega naroda, ohranile so se le še kot bedne agencije tujih imperialistov, ki jim pot nove Jugoslavije ni po godu.

V borbi za združitev vsega svobodoljubnega slovenskega ljudstva proti skupnemu sovražniku, skupnemu zatiranju in skupnemu izkoriščanju, v borbi, ki jo je proglasil manifest I. kongresa KP Slovenije, se je med osvobodilno vojno izvršila zgodovinska pregrupacija v slovenskem političnem življenju; na razvalinah starih strankarskih tvorb in njihovih vodstev, ki so se v letih 1941—1945 brez izjeme pogreznili v blato kolaboracije s tujimi okupatorji, je zrasla Osvobodilna fronta, v kateri se je vtelesila zedinjevala in osvobodila misel I. kongresa KP Slovenije.

Združen v Osvobodilni fronti je slovenski narod, z ramo ob rami z ostalimi jugoslovanskimi narodi, izvojeval svobodno Slovenijo v svobodni Jugoslaviji.

Na pridobitvah osvobodilne vojne 1941—1945 gradil slovenski narod svojo domovino, domovino slovenskega delovnega človeka. Z ramo ob rami z ostalimi jugoslovanskimi narodi gradi slovenski narod temeljno jamstvo svoje svobode in neodvisnosti: federativno ljudsko republiko Jugoslavijo, socialistično domovino vsega jugoslovanskega delovnega ljudstva.

Takšna je bilanca desetletnega obstoja in borbe Komunistične partije Slovenije.

Drugačno melodijo je dobila pesem o »lepi naši domovini«...

Sovražnik je močan in enoten, premagala ga bo le močna in enotna delavska armada.

(Leskosek: Za enotnost slov. delavstva, str. 19.)

Partija u borbi za neodvisnost narodov Jugoslavije, proti imperialističnemu zavojevalcu

PROGLAS CK KPJ NARODOM JUGOSLAVIJE OB PRIKLJUCITVI AVSTRIJE K NEMCIJI MARCA 1938

Za mir, neodvisnost in svobodo Narodi Jugoslavije!

NA NOGE PROTI FASISTIČNIM OSVAJALCEM!

Hitlerjeve fašistične motorizirane tolpe so poteptale malo Avstrijo in raztrgale s svojimi bajoneti vse mednarodne pogodbe, ki so zagotavljale njeno neodvisnost.

Medtem ko po dunajskih cestah grmijo Hitlerjevi tanki, poskušajo Mussolini in njegovi razbojnikovski zadati smrtni udarec španski ljudski republiki.

Hitler in Mussolini že uresničujeta svojo zaroto proti miru in svobodi narodov. Fašistični razbojnikovski izvajajo vojno za razdelitev Evrope.

Z okupacijo Avstrije je Hitler stisnil v svoje klešče bratsko Češkoslovaško. Samo vprašanje časa je, kdaj bodo nad njenimi mirnimi prebivalci zabrnili fašistični avijoni. Nemški fašizem dosledno in korak za korakom izvaja svoj peklenški načrt, da spremeni vse narode srednje in jugovzhodne Evrope v svoje sužnje in v hrano za topove v svojem končnem obračunu z demokracijo in posebno z njeno trdnjavo: Sovjetsko zvezo.

HITLERJEVE ČETE SO NA MEJI JUGOSLAVIJE! — FASISTIČNA, PANGERMANSKA IN ZAVOJEVALNA NEMCIJA JE POSTALA MEJNA DRŽAVA Z JUGOSLAVIJO.

Hitlerjem ni prijatelj in »dobri so sed«, temveč zakleti sovražnik svobode in neodvisnosti narodov Jugoslavije. Njegove izjave o nevtralnosti in prijateljstvu z nami so lažnive, kakor še večerajšnje njegove obljube Avstriji. Včeraj je Hitlerjeva soldateska poteptala svobodo avstrijskega naroda, danes že pripravljajo udarec proti Češkoslovasi, jutri pa bodo njegove čete vdrle čez Karavanke v Jugoslavijo. — Hitler obnavlja staro nemško cesarstvo in Viljemov načrt »Drang nach Osten«. Ta pot vodi preko Jugoslavije na Egejsko morje. Pri tem ga podpira Mussolini, ki zahteva zase Dalmacijo in Bosno.

SLOVENCII

Tisoč let so vas tlačili in potučevali nemški grofje in baroni, Hitler se pripravljajo, da jutri potepta vašo deželo in popolnoma uniči slovenski narod.

HRVATII

V bratskem sporazumu, skupaj s Srbi in Slovenci ste na pragu svoje svobode in enakopravnosti. POD HITLERJEM NIKOLI! Vi ste po njegovih besedah kakor ostali Slovani le »nižja rasa«, ki ji je usojeno hlapčevati nemški »višji rasi«.

SRBII

L. 1915. so Mackensenove čete poteptale Srbijo. »Drang nach Osten« vodi po dolini Morave. Usoda srbskega naroda je zvezana z usodo Slovencev in Hrvatov. Kakor je po porazu na Marici prišlo Kosovo, tako bi po padcu Ljubljane in Zagreba prišel na vrsto Beograd. Brez Slovenije ni Jugoslavije, brez svobode Slovencev in Hrvatov ni svobode srbskega naroda.

HITLERJEV IN MUSSOLINIJEV FASIZEM POMENITA VOJNO! — SVOBODA IN NEODVISNOST NARODOV JUGOSLAVIJE IN CELO OBSTOJ JUGOSLAVIJE SAME SO OGRZENI NARODI JUGOSLAVIJE! VSI VI, KI VAM JE DRAGA NEODVISNOST IN SVOBODA!

Hitlerjev agent Stojadinović je izdal narodne interese, podprl Hitlerja pri zavzetju Avstrije in ga privedel na mejo Jugoslavije. Stojadinovičeva vlada je nudila to zločinski pomoč, da bi si zagotovila podporo osi Rim—Berlin v boju proti ljudstvu. — Protijudski in hegemonistični Stojadinovičev režim je največja nevarnost za svobodo narodov Jugoslavije. Seje nesloga in preprečuje celo v teh usodnih trenutkih bratski sporazum med narodi Jugoslavije in s tem izpodkopa moč Jugoslavije. — S svojo izdajalsko zunanjo politiko oddaljuje Jugoslavijo od zaveznikov in jo prodaja Hitlerju in Mussoliniju. S tem odpira vrata Jugoslavije fašističnim osvajačcem.

BRANIMO MIR, SVOJO NEODVISNOST IN SVOBODO!

Za popolno naslonitev Jugoslavije na Sovjetsko zvezo, za pogodbo o medsebojni pomoči s Sovjetsko zvezo!

(Iz komunikacija št. 2 CK KPJ, konec junija 1940.)

NARODI JUGOSLAVIJE!

VSI, KI VAM JE DRAGA SVOBODA IN DEMOKRACIJA, VSI VI, KI LJUBITE SVOJO ZEMLJO IN SVOJ NAROD, VSI DOMOLJUBNI DRZAVLJANI, KI NOČETE HLAPEČEVATI FASISTIČNIM OSVAJALCEM: ZDRUŽITE SE VSI! VRZIMO IZDAJALSKO VLADO STOJADINOVIČA, HITLERJEVEGA IN MUSSOLINIJEVEGA AGENTA!

POSTAVIMO VLADO NARODNE SLOGE IN OBRAMBE!

V vladi narodne sloge in obrambe naj bodo zastopane vse ljudske demokratične in domoljubne sile narodov, ki so pripravljene braniti mir in obstoj Jugoslavije, neodvisnost in slogo njenih narodov. — Vlada narodne sloge in obrambe mora prekiniti z izdajalsko zunanjo politiko Stojadinoviča, Korošca in Spahe. Vlada narodne sloge in obrambe mora iti po poti kolektivne varnosti in obrambe miru v krogu demokratičnih držav. — Zveza s Francijo, Češkoslovaško in Sovjetsko zvezo, največjim branilcem miru in neodvisnosti malih narodov — to je jamstvo i svobode i neodvisnosti i Jugoslavije. — Vlada narodne sloge in obrambe mora črpati svoje sile in sposobnost za obrambo države in miru demokratičnih pravicah, svobodi in enakopravnosti svojih narodov, v svobodnem razvoju vseh narodnih sil in organizacij, da bi svobodni narodi Jugoslavije branili svojo svobodno domovino.

NARODOM JUGOSLAVIJE! VSEM DEMOKRATIČNIM IN RODO-LJUBNIM DRZAVLJANOM, BREZ RAZLIKE VERE, NARODNOSTI IN STRANKARSKE PRIPADNOSTI!

V teh težkih in odločilnih urah se obračamo ne samo k pristajšem bloka narodnega sporazuma, temveč tudi k vsem ostalim ljudskim in domoljubnim silam srbskega, slovenskega in hrvatskega naroda, ki se niso izjavili za sporazum SDKoalicije in Združene opozicije, ki so pa proti izdajalski Stojadinovičevi politiki in ki so pripravljene braniti mir in neodvisnost svoje države.

HRVATSKI NAROD!

DELAVCI, KMETJE IN MEŠČANI!

Tisoč let si se boril za svojo svobodo in se ubranil vsem poskusom raznarodovanja Nemcev, Madžarov in Italijanov. Dvajset let vodiš odločno borbo za svojo svobodo in enakopravnost in ni daleč dan uresničenja. — V tem trenutku se pojavlja nova velika nevarnost za tvojo svobodo in obstoj. Hitlerjeve trupe so prišle na mejo tvoje domovine. — Tvoja usoda je tesno zvezana z usodo Slovencev in Srbov. Samo v bratski skupnosti s Slovenci in Srbi lahko braniš svojo svobodo in svoj narodni obstoj. Zato dvigni svoj silni glas in zberi vse svoje sile v boj proti tujim fašističnim osvajačcem in njihovim agentom v Jugoslaviji!

SRBSKI NAROD!

DELAVCI, KMETJE IN MEŠČANI!

Ali boš mar dovolil, da bodo polki nemškega fašizma poteptali Slovenijo in Hrvaško? Vedeti moraš, da se Šumadija brani na Karavankah. Ali boš dopustil, da te proda Hitlerju in Mussoliniju pokvarjeni borzni spekulanti? Ali boš dopustil, da ti preprečuje tvoj bratski sporazum s Hrvati in Slovenci, danes ko je treba braniti skupni nacionalni obstoj pred pangermanskim fašizmom? Zdržite se vse narodne in demokratične srbske sile! Zdržite se tudi vi, rodoljubni državljani iz vrst vojske, narodnega svečeništva, in ostalega srbskega meščanstva, tudi vi iz vrst JNS in JRZ, ki ste zunaj Združene opozicije, ki pa vidite, kam vodi izdajalska Stojadinovičeva politika. V bratski in enakopravni skupnosti s Hrvati in Slovenci branite mir, Jugoslavijo in tudi obstoj srbskega naroda!

LETAKI PRED KAPITULACIJO STARE JUGOSLAVIJE

Letaki, ki jih je izdala Komunistična partija v zadnjih letih stare Jugoslavije, s katerimi je pozivala Jugoslovanske narode proti fašističnim silam in proti režimu Cvetković-Maček, ki je z organizacijo vojaških koncentracijskih taborišč za najboljše sinove jugoslovanskih narodov, z razpustom razrednega sindikalnega gibanja in drugimi ukrepi, pripravljala sramotno izdajo in kapitulacijo.

SLOVENSKI NAROD!

DELAVCI, KMETJE IN MEŠČANI!

Del tvojega naroda že tlačijo železna peta Hitlerja in Mussolinija. Ti si zopet prvi na vrsti. Koroščeva izdajalska politika je kriva, da so Hitlerjeve trupe prišle na Karavanke. — Onemogoči izdajalsko Koroščevo politiko in združi svoje sile z bratskim hrvatskim in srbskim narodom in skupno branite svobodo Slovenije in Jugoslavije.

DELAVCI IN DELAVKE!

Smrtni in največji sovražnik delavskega razreda je fašizem! Že doslej ste bili v prvih vrstah boja za narodne pravice in svobodo! Vedno ste pozivali vse sile naroda v boj za kruh, mir in svobodo. Bodite tudi sedaj v prvih vrstah svojih narodov v boju za neodvisnost in svobodo!

Nam, komunistom, Slovincem, Hrvatom, Srbov in sinovom drugih narodov kakor že doslej ne bo žal žrtev v boju proti fašizmu, za neodvisnost svojih narodov, za mir, za svobodo!

VSI V BOJ ZA OBRAMBO MIRU IN PROTI FASISTIČNIM OSVAJALCEM!

DOL Z IZDAJALSKO STOJADINOVICEVO VLADO!

RAZVENIMO VSE FASISTIČNE ORGANIZACIJE, PLAČANČE TUJEGA FASIZMA!

ZIVELA VLADA NARODNE SLOGE IN OBRAMBE!

ZIVELA ZVEZA S ČESKOSLOVAŠKO, FRANCIJO IN SOVJETSKO ZVEZO!

ZIVELA SLOGA IN BRATSTVO VSEH NARODOV JUGOSLAVIJE!

ZA KRUH, MIR IN SVOBODO!

CENTRALNI KOMITET KOMUNISTIČNE PARTIJE JUGOSLAVIJE

Marec, 1938.

Za pakt s Sovjetsko zvezo

V JUNIJU 1940 SO BILI UPOSTAVLJENI REDNI DIPLOMATSKI ODNOSI MED SOVJETSKO ZVEZO IN JUGOSLAVIJO — NAJHILJE MINOŽICE SLOVENSKEGA NARODA SO TA DOGODEK SPREJELE S ČUSTVI ODEJATEGA IN ISKRENEGA ZADOVOLJSTVA SO V POPLNEM SOGLASJU Z RAZPOLOŽENJEM LJUDSTVA SO SE V LJUBLJANI ZAČELA PRIPRAVLJALNA DELA ZA USTANOVITEV DRUŠTVA PRIJATELJEV SOVJETSE ZVEZE — KRATEK CASOPISNA VEST O TEM JE RAZGIBALA VSE SLOJE SLOVENSKEGA NARODA — DELAVCI KMETJE OBRATNI DELOVNA INTELIGENCA URADNIKI — VSI SO SPONTANO ZAGLEJ PODPOVZETI PRISTOPENI IZJAVI ZA DRUŠTVO PRIJATELJEV SOVJETSE ZVEZE — OD JUNIJA 1940 DO DANES SO USTANOVITELJI TEGA DRUŠTVA PREJELI 17.843 PRISTOPNIH IZJAV

В ЮНИИ 1940 ВОСТАНОВИЛИСЬ НОРМАЛЬНЫЕ ДИПЛОМАТИЧЕСКИЕ СНОШЕНИЯ СОВЕТСКОГО СОЮЗА С ЮГОСЛАВИЕЙ — ШИРОКАЯ МАССА СЛОВЕНСКОГО НАРОДА ВСТРЕТИЛИ ЭТО СОБЫТИЕ ЧУВСТВЕННЫМ ОТКРОВЕННЫМ И ИСКРЕННЫМ УДОВОЛЬСТВИЕМ — В ПОЛНОМ СООТВЕТСТВИИ С НАСТРОЕНИЕМ НАРОДА НАЧАЛИСЬ В ЛЮБЛИНЕ ПОДГОТОВИТЕЛЬНЫЕ РАБОТЫ ПО СОЗДАНИЮ ОБЩЕСТВА ДРУЗЕЙ СОВЕТСКОГО СОЮЗА — КОРОТКОЕ ГАЗЕТНОЕ СООБЩЕНИЕ ОБ ЭТОМ ВОСКЛЫДЕЛО ВСЕ СЛОИ СЛОВЕНСКОГО НАРОДА: РАБОЧЕ КРЕСТЬЯННЕ ПРЕДСТАВИТЕЛИ ТРУДОВОЙ ИНТЕЛЛИГЕНЦИИ ЧИНОВНИКИ — ВСЕ НАЧАЛИ ПОДПИСЫВАТЬ ЗАЯВЛЕНИЯ О ВСТУПЛЕНИИ В ОБЩЕСТВО ДРУЗЕЙ СОВЕТСКОГО СОЮЗА — С ЮНИИ 1940 ПО СЕГОДНЯШНИ ОСНОВАТЕЛИ ЭТОГО ОБЩЕСТВА БЫЛО ПОЛУЧЕНО 17.843 ЗАЯВЛЕНИЙ О ВСТУПЛЕНИИ

TE PODPISUJAMO KOT IZJAV PRIJATELJSKIH IN BRATSKIH CUSTEV SLOVENSKEGA NARODA DO NARODOV SOVJETSE ZVEZE

ШЛЕМ ЭТИ ПОДПИСИ КАК ВЫРАЖЕНИЕ ДРУЖЕСКОИ И БРАТСКОИ ЧУВСТВ СЛОВЕНСКОГО НАРОДА К НАРОДАМ СОВЕТСКОГО СОЮЗА

Listina, ki je bila poslana decembra 1940 poslaništvu Sovjetske zveze v Beogradu s prvimi pristopnimi izjavami k Društvu prijateljev Sovjetske zveze. Bilo jih je 17.843, kmalu pa je število naraslo na 30.000 podpisov.

Mladina je sledila pozivu Partije

Tudi z delovnimi tabori se je mladina odzvala pozivu Partije k narodno-obrambnemu delu. Med drugimi je organizirala tabore:

- Adlešiči 1937
- Št. Daniel 1938
- Kapla 1938
- Koprivnik 1938
- Kotlje 1939
- Sv. Duh 1939
- Leše 1939
- Prekmurje 1939
- Sv. Trije kralji 1940
- Ojstrica 1940

Kot žrtve ste padli v borbi za nas . . .

Boris Kidrič:

Tone Tomšič - vzornik komunistom in vsem aktivistom OF

Pod fašističnimi krogli je padel borec, voditelj in heroj — Tone Tomšič. Padel je prav tedaj, ko je pričela osvobodilna borba slovenskih ljudskih množic zeti svoje najvidnejše uspehe — osvobajanje zaslužene slovenske zemlje.

Tone Tomšič sodi med osnovne tvorce bodoče svobode slovenskega naroda, delovnega ljudstva in delavskega razreda Slovenije. Njegovo ime je neločljivo združeno z vsemi tistimi dejanji in razvojnimi členi osvobodilne borbe, ki so privedli naš

nelegalnosti preizkušene organizacijske mreže ne bi bil mogoč veličastni polet osvobodilne borbe slovenskega naroda in njegove Osvobodilne fronte. In prav ta nelegalna organizacijska mreža je predvsem Tonetova zasluga. Tone Tomšič jo je izpolnjeval v najhujših pogojih nelegalnega dela pod okupacijo. Vso svojo iznajdljivost in vse svoje veselje za podrobno delo je uporabljal, da je ustvarjal organizacijske postojanke, ki so se čisto zamajale pod strahotnimi udarci fašistič-

vsem notranjim in zunanjim sovražnikom našega osvobodilnega gibanja.

Tone Tomšič se je v vsem delovanju trudil, da bi družil revolucionarno nabelnost partijca z množično širino osvobodilnega gibanja. Neuklonljivo je stal na pozicijah partijske linije. Boril se je proti oportunističnemu in sektarstvu ter proti njunim nosilcem. Ves do poslednje kaplje krvi je bil predan svoji Partiji, avangardi množičnega osvobodilnega boja. Za čemer je stremel Tone Tomšič v izgrajevanju partijske linije in samega sebe kot partijca, za tem bomo stremeli tudi mi. Družiti hočemo svojo nabelnost z množično širino Osvobodilne fronte slovenskega naroda. Nepopustljivi bomo nasproti vsakemu omahovanju, ki bi koristilo fašističnim okupatorjem in njihovim notranjim pomočnikom. Gledali ne bomo samo današnjega, temveč se bomo že danes zavedali jutrišnjega dne. Nasproti vsem tistim sodelavcem v Osvobodilni fronti tega ali onega svetovnega nazora, te ali one skupine, ki gredo iskreno z nami skupno borbena pot slovenskih množic — pot osvoboditve, združitev in samoodločbe slovenskega naroda, pot resnične ljudske demokracije in srečne bodočnosti slovenskega delovnega ljudstva — pa bomo pokazali vzor lojalnosti. Enotnost slovenskih ljudskih množic, revolucionarno demokratično vsebino Osvobodilne fronte slovenskega naroda in njeno množično širino bomo čuvali kot zenico svojega očesa.

Trudili se bomo ravnati se po Stalinovem izreku, da so komunisti kakor junak starogrškega bajeslovja Antej. Kakor je Antej izgubil svojo moč, čim se je oddaljil od matere zemlje, tako se komunisti prevlečejo z birokratično rjo, čim se oddaljijo od svoje matere, od ljudskih množic, ki so jih vzredile in vzgojile. Najgloblje se povežati z osnovnimi ljudskimi množicami — taka je temeljna naloga komunistov in vseh borbenih aktivistov Osvobodilne fronte slovenskega naroda. Ne smemo pričakovati, da bodo množice prihajale k nam, če jim bomo govorili nekje z viška, v pridigarstem tonu suboparnih učenjakov. Podajmo se v vsakem pogledu med množice, tudi med najbolj zaostale plasti in jim govorimo v njihovem jeziku! Učimo se pri pokojnem Tonetu Tomšiču, ki je bil mojster v uporabi ljudskega jezika, pristopnega in razumljivega najširšim ljudskim slojem!

Cepprav je bil Tone Tomšič predvsem organizacijski sekretar Partije, je vendarle že v začetku partizanskega gibanja na Slovenskem posvetil vso pažno vojaškimi nalogam Osvobodilne fronte. Trdno je zastopal linijo takega partizanskega razvoja, kakršen danes dosega svoje zmage v uničevanju sovražnikove žive sile in v osvoboditvi slovenskega ozemlja. Imel je največje razumevanje za tehnične, fi-

Lojze Hochkraut, trboveljski rudar, udeleženec kongresa, padel 1942.

Narodni heroj Tone Tomšič

težki boj od uspeha do uspeha. Sovražnik ga je fizično uničil, preden je mogel zarezati največje sadove svojega dela. Toda njegov revolucionarni duh živi. Tone Tomšič nam je postal vzornik za vso pot, ki je še pred nami. Dovolili bomo, čemur je polagal temelje naš nezpozabni tovariš Tone. Njegove lastnosti neugnanega borca in neustrašenega junaka bomo gojili v slehernem komunistu in slehernem iskrenem aktivistu Osvobodilne fronte. Neuničljivi revolucionarni duh Toneta Tomšiča bo v naši Partiji razvil še mogočnejši plamen borbenega poleta. Izročilo Toneta Tomšiča bo živelo v srehi slovenskih borcev in vsega delovnega ljudstva Slovenije tako danes in jutri, ko se bomo težki osvobodilni boj, kakor v dobi, ki se nam z vsakim dnevom teže približuje, v dobi namreč, ko bomo z vsemi močmi gradili srečno bodočnost slovenskega naroda, delavskega razreda in delovnega ljudstva.

Pred nami so še hudi boji, ki nam nalagajo, da razvijemo vse lastnosti neuklonljivega, požrtvovalnega in neumornega aktivista ter organizatorja, vse lastnosti borca, ki se s preziranjem smrti bori s puško v rokah za svobodo.

Ob junaški smrti Toneta Tomšiča želimo komunistom in drugim aktivistom Osvobodilne fronte predočiti predvsem tiste njegove bojevnike lastnosti, ki so nam danes zlasti potrebne, če hočemo dovršiti delo, katerega sovtorec je Tone.

Tone Tomšič je vzor junaškega obnašanja pred sovražnikom. Pet noči zaporedoma so ga že v Ljubljani do nezavesti mučili, toda niti besedice niso iztisnili iz njegovih ust. Junak pred mučitelji, je ostal heroj pred zsošiščence in pred krvniškimi streli.

Posnemali bomo Tonetovo herojsko obnašanje. Ni je sile na svetu, ki bi smela in mogla komunistu pa tudi katerega koli partizana oziroma aktivista OF prisiliti do najmanjše izdajalske besedice, bodisi do kakršnega koli nečastnega ponašanja pred sovražnikom.

Ni je bilo ovire in ni ga bilo napora, ki bi mogel Tonetu Tomšiču preprečiti, da ne bi izpolnil nalog, ki mu jih je poverila Partija in ko so jih terjale od njega borbe. Vztrajno, neugnano, nepopustljivo premagovanje vseh in vsakršnih ovir je bila lastnost, s katero se je poleg padlega narodnega heroja Slavka Slanderja v Partiji najbolj odlikoval prav Tone Tomšič.

Posnemali bomo to njegovo lastnost. Trudili se bomo, da postanemo podobni boljševikom, o katerih je dejal tovariš Stalin, da za njih ni trdnjave, ki je ne bi mogli zavzeti.

Tone Tomšič je bil stitjajen organizator. Ko so fašistični okupatorji slovenski narod zaslužili in razkosali, je ostala organizacijska mreža Komunistične Partije Slovenije edina vez med raztrganimi in okrvavljenimi narodnimi deli. Brez take v

nega terorja, ki pa so se vendarle vselej znova dvignile.

Fašistična okupacija je oropala slovenski narod še poslednjih trohite svobodne besede in svobodnega tiska. Toda osvobodilna slovenska beseda je mogočno zadonela iz podzemlja. Komunistična Partija Slovenije je ustvarila slovenskemu narodu in njegovi Osvobodilni fronti tak strokovno kvalificiran, vešč, požrtvovalen in razpreden nelegalni tehnični aparat, da se more z njim ponašati le malokateri. Ta edinstvena nelegalna tehnika je zasluga Toneta Tomšiča. Ko je padel v roke fašističnih mučiteljev in krvnikov, smo imeli v tehničnem pogledu vse poglavitno že opravljeno. Mogli in morali smo nadaljevati zgolj njegovo delo.

Posnemali bomo organizatorske sposobnosti in organizatorsko vmo Toneta Tomšiča. Posnemali jih bomo tam, kjer še gospodarijo fašisti in kjer se moramo še prebijati skozi nelegalnost. Posnemali jih bomo na svobodnem slovenskem ozemlju, kjer bomo v duhu Leninovih in Stalinovih navodil dokazali, da komunisti niso sposobni le podirati in rušiti starega ter preživelega, temveč smo še prav posebno sposobni organizirati in graditi novo. Organizatorske sposobnosti in organizatorski duh Toneta Tomšiča naj nas navdaja zlasti danes, ko na osvobojenem slovenskem ozemlju snujemo in gradimo novo narodno in ljudsko oblast.

Tone Tomšič je bil eden najboljših vzgojiteljev naših kadrov. Pod njegovim organizacijskim in kadrovskim vodstvom je zrasla večina tistih sijajnih komunistov, ki so s preziranjem smrti in zgolj z mislijo na sveto stvar osvoboditve slovenskega naroda in delovnega ljudstva darovali svoje življenje.

Posnemali bomo Tonetovo skrb za kadre. Podobni hočemo postati boljševikom, ki se v celoti zavedajo, kaj pomeni Stalinovo navodilo, da kadri odločajo vse. Danes, ko imamo na osvobojenem slovenskem ozemlju vso priliko, da iz najglobljih ljudskih globin dvignemo in vzgojimo požrtvovalne in borbene nove kadre, bomo poevetili kadrom tako v partizanskih četah kakor na terenu kar največjo pažnjo in nego. Naša vojska potrebuje novih in novih komandirjev, komandantov in politkomisarjev. Zaledje potrebuje novih in novih organizatorjev in političnih delavcev. Partija, ki je darovala za svoj narod najboljše kadre, potrebuje novih in novih vdanih partijcev. Vsi ti kadri se nahajajo med našim ljudstvom, med delavci, kmeti in delovnimi inteligenti. Znati jih moramo najti, znati jim moramo pomagati, učiti in dvigati jih, nuditi jim vse pomoč pri premagovanju začetnih težav, vzgajati jih v duhu popolne vdanosti veliki stvari osvoboditve slovenskega naroda, delavskega razreda in delovnega ljudstva, v duhu nepomirljive borbe proti

nančne in kadrovske potrebe naše nastajajoče vojske.

Posnemali bomo Toneta Tomšiča zlasti danes, ko je za Partijo in celotno Osvobodilno fronto slovenskega naroda najvišja zapoved naslednja: »Vse za našo partizansko vojsko, vse za našo fronto!«

Tone Tomšič je bil na življenje in smrt vdan prvobitni želji za svobodo narodov, protifašistični trdnjavi in skupni domovini vsega delovnega človeštva — Sovjetski Zvezi. Do dna je razumel, da je usoda naše slovenske domovine in našega slovenskega naroda neločljivo povezana z usodo Sovjetske Zveze. Vera v Sovjetsko Zvezo, v slavno boljševiško Partijo in v voditelja narodov, tovariša Stalina, ga je navdajala pri slehernem koraku njegovega dela. Vtival jo je vsem tistim, ki so se borili skupno z njim.

Posnemali bomo Toneta Tomšiča. Ne

samo vsak komunist, temveč prav vsak aktivist Osvobodilne fronte, prav vsak pošten Slovenec mora spoznati in se zavdati, da je naslonitev slovenskega naroda na Sovjetsko Zvezo edino možna pot za dokončno in trajno slovensko narodno osvoboditev.

Tovariš Tone! Tvoje telo je zagnila slovenska zemlja, toda tvoj borbeni duh živi in deluje med nami. Ob Tvojem junaškem spominu se Komunistična Partija Slovenije in njen Centralni Komitet obvezujeta, da bosta pod vodstvom Centralnega Komiteta Komunistične Partije Jugoslavije, kateremu si bil vzorno vdan, dovršila, kar smo pričeli skupno s Teboj in za kar si daroval svoje z borbami, trpljenjem in odpovedovanjem izpolnjeno življenje.

Komunisti in vsi aktivisti Osvobodilne fronte — naprej v borbo do novih zmag!

Slavko Slander - član Centralnega komiteja KP Slovenije

V začetku septembra 1941 je postal žrtev fašističnega besnenja nad slovenskim narodom eden njegovih najboljših sinov in voditeljev narodnega boja proti zverinskim fašističnim tolpom, naš zvesti tovariš Slavko Slander.

Tovariš Slavko je bil rojen leta 1909 v St. Pavlu pri Preboldu v Sa-

vinjski dolini kot delavski sin. Postal je zobotehnik ter po svoji pridnosti in temeljitosti kmalu zaslovel širom Savinjske doline kot strokovnjak. Se zelo mlad je moral skrbeti za svojo staro mater, ki jo je zelo ljubil in ji bil up in nada. Že kot mladenič se je Slavko začel udeleževati v političnem boju delavstva. Kot aktiven de-

lavec je bil leta 1932 sprejet v Komunistično partijo.

Od tega dne je Slavko posvetil vse svoje sile boju delavskega razreda in delovnega ljudstva. Tako je tudi on bil med žrtvami reakcionarnih klik, ki so privedle narode Jugoslavije v njihovo takratno suženjstvo. Tri leta svoje mladosti (1933—1936) je prebil za zidovi zloglasne kaznilnice v Sremski Mitrovici. Po osvoboditvi se je takoj vrnil na delo in kmalu nato je bil na okrožni konferenci Komunistične partije izvoljen za sekretarja Okrožnega komiteja za Celje in Savinjsko dolino. Več let je uspešno vodil partijske organizacije v tem okrožju ter se s svojo vdanostjo, požrtvovalnostjo in sposobnostjo pokazal vrednega, da postane član Centralnega komiteja Komunistične partije Slovenije. Zato ga je konferenca Komunistične partije Slovenije 1940 izvolila za kandidata Centralnega komiteja Komunistične partije Slovenije. Odtlej je Slavko s vojimi izkušnjami, s svojo revolucionarno prekaljenostjo in s svojim bistrim pogledom krepko sodeloval v vodstvu celotne Komunistične partije Slovenije. Maja meseca 1941 je tovariš Slavko postal redni član Centralnega komiteja Komunistične partije Slovenije.

Tovariš Slavka je odlikovalo toplo tovarištvo, velika budnost napram sovražnikom Partije, njegova neumornost in požrtvovalnost in njegova brezmejnna vdanost stvari delavskega razreda in slovenskega naroda. Celi zadnji dve leti je moral tovariš Slavko živeti v popolni ilegalnosti, neprestano preganjan in zasledovan najprej od Cvetkovičevih žandarjev, nato pa od Hitlerjevih in Mussolinijevih policijskih psov. Toda tudi v teh najtežjih življenjskih pogojih ni tovariš Slavko nikoli izgubil borbene volje in odločnosti in zlasti ne vedrine duha, lastnosti dobrega partijskega aktivista in revolucionarja. Ko je po zaslugi tistih, ki so ga bili poslali v Mitrovico slovenski narod postal suženj fašističnih okupatorjev, je Slavko, zvest sin svojega naroda, posvetil vse svoje sile osvobodilnemu boju Slovencev. Medtem ko so lažirodoljubi trumoma bežali iz severne Slovenije in prepuščali trpeče ljudstvo njegovi usodi, je naš Slavko kot voditelj komunistov v severni Sloveniji organiziral odpor slovenskega ljudstva proti fašističnim rabljam. V tem boju je žrtvoval svoje dragoceno življenje. Ime Slavka Slanderja bo za vselej globoko zapisano v srcu slovenskega naroda. Njegovo življenje in njegova junaška smrt pa nas vzpodbujata k še krepkejšemu delu za izgradnjo svobodne domovine. Slava tovarišu Slavku Slanderju!

BELA KRIZANTEMA

Iz Gorč nad Z. so se pripeljali za to priliko v mesto trije: Joža Perc, njegova sestra Tilčka in njen Bertl, ali Kolmanov, kakor so mu pravili vsi, razen Tilčke. Vožnja — bilo je za slabih dve uri — je plačal za vse tri Kolmanov, ki je delal in je imel denar. To se je zgodilo tako kakor vedno, kadar je bilo treba ta dan kaj plačati. Pred postajo v Z., ko so malo postali, je Tilčka po svoje pogledala Kolmanovega, pokazala z glavo proti blagajni in zašepetala besedo »Bertle z napol prosečim in napol karajočim glasom, kakor da bi prosila in prigajala hkrati. Kolmanov je to takoj razumel. Rekel je: »Pa me počakajta,« in se začel zrivati med gnečo. Svet, ki se je nabral in čakal, so bili rudarji, z ženskami in z otroki; moški, ki so prišli iz revirjev, so bili obrtni in svelešnje oblečeni, ženske so bile v rdečih in kričočih bluzah, otroci z rdečimi trikotnimi zastavicami. Vse to se je preralo in posamič vpilo na temnem prostoru med sivo postajo in golimi skalami, ki so se vzpenjale v jutranje nebo takoj nad progom.

Joža Perc je hotel za Kolmanovim, a ga je Tilčka prijala za suknjo.

»Pusti, bo že on prinesel,« je rekla. »Kaj bi se dva rivala zaradi karte.« Joža Perc je nekaj pokrknil, nato pa ostal. Prestopil se je — bilo mu je nerodno, ker so drugi plačevali zanj — in pogledal preko sestre, da se je izognil njenim očem.

Bil je suh; vedel je, da mu bo Kolmanov plačal, ali vsa zadeva je bila le malce nerodna. Dokler je bil študent, dokler je še smel hoditi v šolo, je takšno plačevanje drugih zanj šlo — ali zdaj, odkar so ga imeli že drugi zaprtega, in so ga vrgli iz šole, si je lahko mislil vsak, da ne plačuje za študenta, iz katerega bi naj nekoč nekaj postalo, ampak si je lahko mislil, da je denar, ki ga izda zanj, vržen prav za prav v Savo.

»Začel se je gristi; na zgornji strani, ob žičnati ograji, je zagledal Cerk, Cerk pa njega, in v trenutku pozabil nase.

»Kaj pa vi?« je zavpil.

Cerk se je smehljaj, ob njegovi strani pa se je smehljala njegova drobčkana ženska s cekarjem; cekar ji je visel na trebuhu, držala ga je z obema rokama. Bila sta prav tako svelešnje napravljena kakor oni iz revirjev. Cerkova črna in staromodna ter tesna kmečka suknja z ozkimi dolgimi hlačnicami se je zdela tu med zbranim knapovskim svetom še bolj svelešnja, kakor so bile obleke rudarjev.

Zenski, Tilčka in Cerkova, sta se pozdravili, moška sti si segla v roke. Cerk je mislil, da se mora opravičiti, ker je začel — kmet — med knapovski svet.

»Ona ima v Celju zlahto,« je začel razlagati, »pa je silila, da sva se napravila in šla. A tako je tudi letni čas je visok, delo na njivah nas ne zdrži — in vožnja je skoraj zastoj.«

Zadnje je povedal Cerk znenada na glas, obenem je dvignil klobuk, oči pa so mu obstale za študentovim hrbtom, kjer je po pesku zašripalo. Joža se je nehote ozrl in zagledal dva žandarja, ki sta se ustavila za njegovim hrbtom, očitno z namenom, da bi ga opozorila nase, in se obrnil nazaj, kakor da bi ga od zadaj kaj pičilo. Zamisljal je nekaj, ni se dalo razločiti kaj, nato pa stisnil čeljusti, da so mu poigrle vilice. Okovani škornji so zašripali, žandarji so nadaljevali partruljo, svetlikajoči se bajoneti so ee potegnili med svet pred postajo.

»Zdaj so zdravi, hudiči,« je zaklel Joža, »ko so se mi pokazali!«

»No, da, to je vaša stvar,« je hitel naglo govoriti Cerk, kakor da bi se še vedno opravičeval. »Kaj bi se mi kmetje vmešavali. No, zaradi tebe je drugače, ti si bil kmečki, a si na ono stran, ti moraš biti poleg, tudi Kolmanov — glej gal — tudi on je zdaj delavec.«

A ker je Joža Perc glasno zamomljaj, čeprav se še vedno ni razumelo kaj, se je Cerk izgovarjal naprej:

»Vi imate svojo, mi svojo procesijo. Daleč za vami smo — ali kmet z rdečo bandero, saj je kakor sedlo na kravi, ha-ha-ha!«

Stisnjeno se je zasmeljal in pokazal pri tem suhe, brezboje čeljusti. Joža Perc ni več utegnil, da bi mu odgovoril, moral je seči v žep. Kolmanov je delil karte, eno je pomolel njemu. To njegovo kretanje v žep je opazila sestra. Pocukala ga je za suknjo in na tihoma rekla:

»Pusti, tokrat pa res ni vredno!«

Potem se je ozrla po ljudeh, in da bi pregnala molk, ki je za hip nastal, kajti Joža nikakor ni mogel izmisliti besede v zahvalo, vzdihujoče vzklila:

»Kaj sveta, kakšna bo šele v Celju!«

Sveta je bilo v resnici dosti. Vlak, ki je privozil na postajo, je bil natlačen, vagoni so zgledali kakor panji, ki rojijo; vrata, stopnišča, okna — vse je bilo ena sama glava, ki se je gibala, prepevala in vzklila. Neko dekle z vihravo in živoročno pentljo v lasih, je na vagonu, v katerega so rinili Joža Perc in njegova družba s Cerkovima dvema vred, razširila obe roki, kakor da bi hotela objeti vse, kar se je drenjalo pred postajo, zatem pa stisnila pesti in zakričala:

»Naj živijo rdeči revirji!«

Ljudje, ki so silili v vagono, so se za hip ustavljali, skoraj kakor presenečeni, se nehote ozirali okoli sebe in nazaj, kjer so se svetlikali pod napuščenim postaje bajoneti, a ko so videli, da dekle kriči kar naprej, ne

da bi se balo, so ji začeli posamič mahati in vzklitati. Časa pa ni bilo dosti; med vzklite so se začeli mešati klici železničarjev, ki so prigajali v vagono.

Na stopnišču je nekdo zapel, z glasom, ki je bil že hripav:

»Bratje, le k soncu, k svobodi!...«

Za njim je potegnil še en glas, potem še drugi. Peto se je, čeprav je bila gneča in so rinili v vagono med nje novi potniki, ki so delali stisko še večjo. Vlak se je zganil, a Joža Perc se je komaj preril do srede stopnišča, kjer je obstal, zagoden z nogami med sama obuvala, ter se oklenil z obema rokama ograje od stopnišča. Nekdo je preklinjal državo, ker je dala premalo vagonov:

»Hudiči, za nas pa nimajo vagonov!«

Pesem o svobodi je zajela počasi tudi Perca, začel je brundati melodijo in kmalu pozabil na slabo voljo, ki se ga je lotevala, ko je čakal pred postajo. To je bila pesem, ki jo je pel pred kakšnim poldrugim letom v Starem Piskru v Celju, najprej sam v celici, kasneje s tovariši. Vlak je zavijal in drvel kraj Save; sam ni vedel, kdaj je začel kričati v kamenite stene, kraj katerih so divjali vagoni, nabasani s samim delavskim svetom. Te kamenite stene niso bile sive in temačne kakor so stene jetnišnic, Joža Perc je začutil, kako ga je v trenutku, da sam ni vedel kdaj, prevzelo med množico nekaj — nekakšno veselje, nekakšna volja do življenja in radost do ljudi, do vlaka in do vožnje, do vsega, kar je bilo okoli njega, do pevcev, do sestre in tudi do Kolmanovega...

Odtiral je roko od ograje, jo položil na Kolmanova pleča in ga potresel, da je zapel z njim vred. Znenada je utihnil, se potegnil do njega in mu začel intonirati na uho:

»Vstanite sužnji iz trpljenja!...«

»Pri duši mu je bilo, kakor da se je mora, tista zaprtost in odtujenost, beg pred ljudmi, vse, kar ga je gnjavilo zadnje čase, pognalo samo od sebe v Savo, med deročo vodo, ki se je gnala preko izgledanih skalnatih čeri.

Lokomotive na postaji v Celju — prihajale so druga za drugo, z dolgimi repi natlačenih vagonov — so bile okrašene z zelenjem, z bršljanom, s smrečjem in s cvetjem, z rdečimi zastavicami. Rdeče zastave so visele na postajnem poslopju, naši so jih zagledali po mestu, ko so se prerili skozi gnečo na širok trg pred postajo in dalje naprej med prva mestna poslopja.

Joži Percu se je zasmejala srce kar na obrazu. Zenske so si popravljale laese, si prevezovale rute, popravljale pokrivala in si naravnale obleke; moški so se zazirali v rdeče morje zastav s Percem vred, in vzklili so jim začeli uhajati sami od sebe. Poleg ljudstva, ki se je vsipavalo s postaje, so vrele skupine v mesto tudi po cestah; dovažali so jih avtomobili in vozovi, prihajale so na kolesih, z rdečimi zastavicami. Pred posojilnico je zagledal Cerk okrašen lojtski voz in vzklil:

»Saj smo tudi mi tu, ha-ha-ha!«

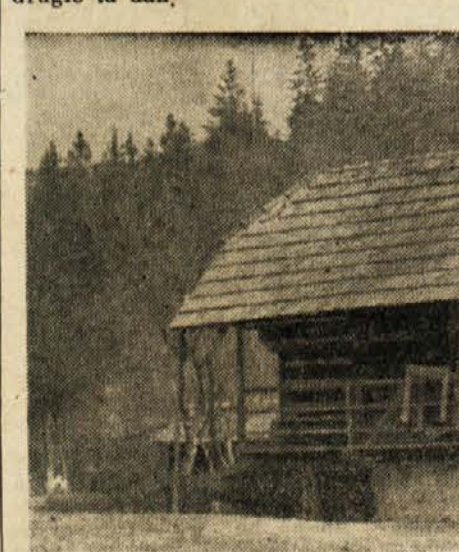
Stopil je k vozu, ga prijel za garce in ga potresel, zatem pa stisnil pest in jo pokazal proti skoraj presenečenemu Percu, ki se je nasmehnil. Zaklical je:

»Delavci in kmetje! Ha, dragi moj Joža!«

Cerkova, njegova tiha ženica, ga je naglo potegnila za roko in hkrati preplašeno pogledala po visokih hišah ter okoli sebe.

Zatem sta se Cerk in Cerkova izgubila, razšel pa se je s sestro in Kolmanovim tudi Joža. Videli so se v mestu šele popoldne, ko se je po ulicah razvil sprevod.

Začelo se je onstran Savinje, na oni strani Kapucinskega mosta. Delavci, največ je bilo med njimi mladine, so razvili zastave in zapeli delavsko pesem. Prva za zastavami se je zvrstila v sprevod študentska mladina. Joža Perc, ki se je pridružil sprevodu, ko je prišel preko mosta, se je znašel skoraj med samimi znanimi obrazi; poznal jih je iz šole in iz zaporov; krojaški pomočnik — bil je iz njegovega domačega kraja — mu je stisnil roko in ga potegnil k sebi v vrsto. V vrsti pred sabo je zagledal Silvirio. Hodila je, velika kakor je bila, z dolgimi koraki, se tesno držala s Tonetom pod pazduho, vzklila ter ga smeje pozdravila, ko se je ozrla in ga zagledala. Zatem je stopila znova v korak s Tonetom in zapela z ostalimi. Zapel je tudi Joža, drugič ta dan.

Hiša, v kateri je živel tov. Miha Marinko v dneh njegove konfinacije in stalnega policijskega preganjanja.

Skrajna mu je bilo vse nekam tuje, in naj se je zjutraj na vlaku razgibal, med temi sivimi hišami, kjer so ga gonili včasih uklenjenega, se nikakor ni mogel razživeti; skoraj je zavidal Silvirii in onim, ki so vpili in peli, kakor da jim vse skupaj nič mar, kakor da bi bilo mesto njihovo. Bilo mu je, kakor da so ga izpustili iz zapora in da ne more in ne more verjeti, ker ga nimajo več zaprtega. Ljudje na pločnikih so se začeli ustavljati in jim mahati. Takrat je delavec z Jesenic — hodil je v prvih vrstah, Joža ga je poznal — dvignil pest in zaklical, z očmi uprtimi pred sebe:

»Delu čast!«

Vrste za njim so se zganile — pesti so se dvignile, skrajna posamič, potem v skupinah, druga za drugo — in kličoč odgovorile:

»In oblast!«

Mladi svet na sprednji konici sprevoda se je spogledal, obrazi so zažareli. Joža je povesil roko, a pest mu je ostala stisnjena. Zapel si je suknič — vse žepo so mu natlačili z literaturo, preden je odšel v sprevod — in zaklical:

»Naj žive enotni sindikati!«

Za njim so klicali drugi:

»Naj živi enotnost delavskega razreda! Naj živi enotnost delavcev in kmetov!«

Če se je zdelo skrajna, ko so prišli preko mosta in se razvili v sprevodu po mestu, da vzklikajo manifestanti sami in da si tudi sami odgovarjajo, je zdaj ta občutek zginjal. Začele so odgovarjati ulice, zletniki, ki so se ustavljali po pločnikih ter se jim hkrati pridruževali. Čim globlje v mesto je lezel sprevod, tem večja množica ga je sprejemala, ga pozdravljala in se mu pridruževala.

Pred kavarno — sprevod je zavil po ozki ulici, kjer so bili po pločniku razpostavljene mize in stoli, da so skoraj zapirali prehod — je neki študent kemije dvignil pest in zaklical:

»Dol z reakcijo!«

Vse bolj se je čutilo, kako postajajo manifestanti in množice po mestu z njimi vred razgibane in razigrane.

Najglasnejša v sprevodu pa je bila skupina, katera je zajela Jožo Perca. Hodila je na čelu vsega sprevoda, ki mu kmalu ni bilo videti več konca, ter pela in vzklkala.

Če je sprevod zaklical: »Hočemo prijateljsko pogodbo s Sovjetsko zvezo!« mu je množica na pločnikih odgovorila z deseterimi in s stoterimi vzkliki:

»Naj živi Stalin! Slava velikemu Leninu! Naj živi velika Sovjetska Rusija! Naj živi proletarijat vsega sveta! Proletarci vseh dežel, združite se!«

Joža Perc je šel s sprevodom, pest je imel kar naprej stisnjeno. Oziral se je po množici na obeh straneh, ki so jo sproli razvivali reditelji, da so mogli naprej. Ljudje, ki so bili skrajna skoraj malo začudeni ter so odpirali ob takim vzklkanju — in to sredi Celja in sredi sončnega popoldneva — usta od začudenja, kakor ribe, ki jih ribiči iztresejo iz mreže na kopno, so postali glasnejši in glasnejši. Zgledalo je, kakor da se je desetisočglava množica, ki je prišla v mesto iz revirjev, iz tovarn in iz vasi od vseh koncev domovine, začela zavedati svoje moči in tega, da smo zaklicali in klicati, kar ji je že leta in leta ležalo na duši. Budile pa so je prednje vrste manifestantov — z delavskimi zastavami, z vzkliki in s pesmijo. Ko je sprevod zavil proti posojilnici, so manifestanti zapeli:

»Kosec koso brusil...«

Takrat so se pojavili na obeh straneh sprevoda detektivi, Joža jih je poznal s procesa in iz zasliševanj na policiji. Vzklili so ee nekam pretregali, kakor sami od sebe, samo pesem se je še glasila nezadržno kakor prej. Ta pesem je zdaj samo stisnila vrste ter jih znova oživila in razgibala. Detektivom ni preostalo nič drugega, kakor da so šli ob vrstah, gledali po onih, ki so vzklicali in sikali v sprevod.

Po vrstah je šel tačas šepet:

»Policije pa ni nikjer videti... Zandarmerija se je poskrila... Samo ti psi so nas prišli šepetati...«

Temu šepetu so odgovarjali drugi glasovi:

»Policija je v pripravljenosti... Zandarmerija čaka do pet oborožena... Tudi špirarje so oborožili... Vso vojsko imajo v pripravljenosti... Za zaprtimi vratil!«

Ta šepet je postajal vedno bolj uporniški:

»Ne upajo si na ulice... Ne, ne upajo si... — Tisoči bi jih pomendrali...«

Sprevod je zavil mimo starih za-

Zlet „Svobode“ v Celju I. 1935

V Celju je bil poleti 1935. velik zlet »Svobode«, ki se je razvil v mogočno manifestacijo enotnosti delavskega razreda. Poleg zahtev po osnovanju političnega gibanja delovnega ljudstva, je resolucija, sprejeta na shodu »Svobode« v Celju, postavila še naslednje zahteve:

- Splošna amnestija vseh političnih kaznjencev in vrnitev vseh državljanov v domovino.
- Ukinitev zakona o zaščiti države in ukinitev posebnega sodišča za zaščito države, ter vzpostavitev neodvisnosti sodnikov.
- Notranja ureditev države in rešitev ustavnega vprašanja na podlagi splošnega sporazuma.
- Splošna svoboda tiska, zborovanj in političnega, kulturnega in sindikalnega organiziranja.
- Razpust Narodne skupščine in nove volitve, na podlagi tajnih, splošnih in enakih volilnih pravic v sorazmerju za vso državo.
- Pomoč politiki mednarodne razorožitve, kolektivne zaščite in priznanje Sovjetske Rusije.
- Bojba proti fašizmu in organiziranje države na podlagi enakopravnosti vseh državljanov in širokih političnih svobod.
- Takojšen začetek velikih javnih del ob zajamčenem 40 urnem delovnem času in zavarovanje minimalnega zaslužka.
- Minimalne mezde, ki bodo zadovoljile potrebe za vzdrževanje delavske družine.
- Takojšnja izvedba zavarovanja vseh delavcev v primeru nezaposlenosti in starosti.
- Trajna izvedba agrarne reforme in zagotovitev pravičnega zaslužka za kmečko delo.

Sprevod manifestantov na zletu delavskih kulturnih društev »Svoboda« v Celju leta 1935.

Masa ljudstva in manifestantov z delavskimi zastavami na zletu »Svobode«

porov, in množica ni več samo vzklkala, začela je kričati:

»Dol s Piskrom! Dol z Glavnjačo! Dol s krvavimi režimi! Dol s fašizmom!«

»Svobodo delovnemu ljudstvu!«

Množice na ulicah so se razgrele. Takšne je začela sprejemati Glazija.

Tam se je nadaljeval popoldnevski kulturni program zleta, Joža Perc se je porazgubil med množico in začel prodajati brošure ki jih je izdajala napol legalna partijska založba. Bile so knjižice, ki so razkrinkovale fašizem, cerkev, ki so govorile o novi vojni nevarnosti.

Na govorniški tribuni sredi Glazije pa so nastopali govorniki; govorili so, kako je treba, da si tudi delavstvo pridobi svoje pravice in apelirali pri tem na novo pečeno beogradsko vlado. Ko je Topalović spregovoril o naših prijateljih na levici, so se začeli vzkliki, ki so bili med njegovim govorom vedno pogostejši. Ti vzkliki so se glasili:

»Le-sko-šek, Le-sko-šek...«

Zatem je stopil na oder gladko obrit govornik in začel s počjo sladkim glasom ter počasi prebirati besede po Cankarjevi »Beli krizantemi«. Množica, ki se je zgrnila okoli govorniške tribune ter je nataščala, je začela skandirati:

»Le-sko-šek! Le-sko-šek! Le-sko-šek!«

Nekdo pa je zavpil:

»Z našim Cankarjem bi nas radi okrog prinesli!«

Znova se je zaslišalo skandiranje. Izenada je postala beseda »Le-sko-šek« parola. Množica pred tribuno jo je ponavljala vztrajno in neutrudno. Ta beseda je zbirala okoli sebe nove in nove ljudi, ki so pomagali skandirati. Malo še, pa je stala okoli govorniškega odra cela Glazija in skandirajoč zahtevala:

»Le-sko-šek!«

Množica je zmagala.

Oni na govorniškem odru je pobral liste in ves zelen odšel. Množica je kratkoma ni pustila več do besede. Na prazen oder pa je moral Leskošek. Množica ga je zahtevala ter ga hotela slišati. Spregovoril je zadržanim, a odločnim glasom:

»Delavci, kmetje, delovna inteligenca...!«

Tisoči na Glaziji so prislunhili... Prislunhili so glasu Partije. Tar glas se je slišal kljub temu, da so odklopili zvočnike... Slišal se je po celi Glaziji, množice so ga raznesle po vsej domovini...

Ponoči se jih je vračalo v Gorče pet. Joža Perc, eestra Tilčka in njen Bertl, Kolmanov; z njimi sta šla tudi oba Cerkova.

Kolmanov je bil pijan in hripav od kričanja. Kričati je začel v Celju na postaji, ko so čakali v vlaku, in kričal je nepretrgoma vse do domače postaje. Cerk mu je pomagal. Zenski sta ju skrajja mirili, a sta prestali, ker ni nič pomagalo ter so tudi drugi kričali. Kričal je cel vlak, celo Celje je vpilo. Vpilo pa je, kar je komu ležalo na sru.

V vlaku, ki je drvel skozi noč, je Joža znenada začutil, kako ga je Cerk prijel za ramena, ga potegnil k sebi in mu začel šepetati na uho:

»Joža, kaj — saj je tako! Ubogi vragi smo vsi skupaj, ali skupaj morali potegniti, pa bi bilo drugače! Si videl danes? Se pisniti ni upal nihče! Ha, moj dragi, v mišje luknje so se poskrili.« Stari se je režal ter ga znova in znova prijemal za ramena in mu govoril: »Vsi moramo prijeli! Delavci na eni strani, kmetje na drugi, vi na tretji. Kakšna moč... Kakšna sila!«

Joža Perc se je smehljaj in zrl v iskre, ki so švigale ob vlaku. Kolmanov je kričal skozi okno, tudi v Joži Percu je vse kričalo. Misli je na zmagajoč, ki je bila izvojevana danes v Celju, ko so množice zahtevale, da je spregovorila Partija, misli je na zmagajoč Partije, ki je predramila množice, da so povedale vse, ne da bi režim mogel migniti s prstom... Misli je na novo taktiko borbe...

Pozno ponoči, ko je rinilo vseh pet proti Gorčam, sta s starim Cerkom zastajala. Joža Perc je moral učiti kmetice internacionalno. Postajala sta in pela, in znova, postajala in pela, Potoka, ki je šumel kraj gorske poti, nista slišala. Tudi ženske so ju pustile peti, nič več jima niso branile pesmi.

Ivana Šotrič

Rodoljub R. Bosanec Čolaković:

SPREHODI PO CELICI (ODLOMEK IZ KNJIGE »KUČA OPLAKANA«)

Zadnje leto pred vojno je izšla knjiga »Kuča oplakana«, ki popisuje trpljenje političnih jetnikov v kazniščih stare Jugoslavije. Napisal jo je Rodoljub Čolaković, sedanjí predsednik vlade LR Bosne in Hercegovine, ki se je tedaj podpisal s pseudonimom R. Bosanec.

Spet sem pri tebi, Samotna celica, stara moja znanca. Z bojem in gladovanjem sem se iztrgal iz tvojega objema pred tremi leti, toda kakor v slehernem boju, tako so tudi v tem našem zmagi in porazi. Zdej so nas potolkli, toda tudi sami vedo, da nas niso zlomili. Poslali so nas zato k tebi, da ti dokončaš to delo tiho in metodično, kakor pač znaš, stara mrha. Rad bi ti takoj prvega dne povedal: slabe izgleda imaš. Kakor doslej bom v samotni, ki je strašna pod tvojim steklenim obokom skupaj z gladom, nesnago in plesnijo, ki rase iz tvojih vlažnih zidov.

Tisoč dni je že minilo, odkar sem te zapustil, a ti si ostala neizpremenjena. Zrak je prav tako zatohel, slamnjača raztrgana, vedro obtočeno. Stol je isti brez naslonjala in ob mizi z znanim ločnim vrčem za vodo. Ista je pot šest korakov med zaklenjenimi vrati in zamreženo lino, skozi katero vidim svojo porcijo neba. (Celo nebo vidimo, nevaležneži, a ne kakor včasih: »in ne vidi sonca ne lune«).

Sezidali so te, Samotna celica, iz betona in železa, da bi v tebi krotili in spametovali jetnike. Pošteno in vestno si opravljala svojo dolžnost in mirno lahko rečemo, da niso zate zamani porabili državnega denarja.

Vendar se je pojavila vrsta jetnikov, proti katerim si nemočna. Nikakor jih ne moreš ukrotiti in spraviti k pameti. Tudi oni se mučijo v tvoji grobni tišini, je že tako, hudo jim je, saj so tudi oni navadni smrtniki iz mesa in krvi. Tudi oni poznajo ure globoke melanholije in neke neizrečene žalosti, ko ti hrepenenje trga srce po resničnem življenju, po boju, po preprosti človeški sreči, po zvestih tovariših, ki ždijo v drugem podobnem grobu ali, ki so ostali na prostem, da med viharjem naših dni nosijo naprej veliko zastavo človeške sreče.

Hudo jim je, toda možato se drže. Ne glad, ne mraz, ne udarci, ne okovi in ne strašna tvoja samota jih ne morejo ukrotiti. Toda ne le to! Niti ne obžalujejo se in ne tožijo. Nekakšne trde duše so, nikakor jih ne moreš pripraviti, da bi se razjokali, to je nekakšna kljubovalna pasma! Stalno se borijo, da bi razbili tvoja velika hrastova vrata, da bi se iztrgali iz tvojega objema. Če se jim to ne posreči, molčijo ter škripljejo z zobmi. Ta ali oni izmed njih piše stih ali, kakor jaz, dela zapiske, v katere izliva ves svoj upor, svoje bolečine in svoje veliko upanje... To je vse. Njihove glasne tožbe nisi nikdar slišala in je ne boš. Nisi slišala tožbe, toda slišala si pesem. To so tisti, katerih pesem ob tvojem in presenečenju tistih, ki so te sezidali, pogosto zadoni pod tvojim steklenim obokom:

Da je tu — ni mu mar in vest ne peče ga nikdar, saj za svobodo in pravico prišel je mlad v temnico.

Srečen sem, da živim v tem naprednem človekoljubnem stoletju! Medtem, ko so včasih »izdajalci domovine« umirali med najstrašnejšimi mukami na kolu ali na kolesu, sem jaz obsojen samo na ječo. Kazni ne prestajam v kakšni azaski temnici, »gdje plivaju guje i jakrepice«, temveč v naši najbolj moderni jetnišnici.

Moja celica je šest korakov dolga in tri široka. V nji prebijem na dan triindvajset ur, eno uro se pa sprehajam po tlakovannem sprehajališču ob jetniškem zidu. Vidim nebo, sonce, na dvorišču rase trava in spomladi ozelenijo in zadisiho lipe. Ponoči vidim skozi okno kosček zvezdnega neba in včasih me nadleguje luna s svojim radovednim obrazom, kakor da nekaj išče v moji celici. Nimam je rad; budi mi razne misli in neumne želje...

Dnevi mi minevajo enolično in precej hitro, toda kadar koli računam, je še vselej mnogo dni pred menoj. In zdi se mi, da sem zaprt kdo ve od kdaj. Delo je enolično: izdelujem vrečice iz papirja. Razen tega berem, učim se jezike. Časnikov mi ne dajo, tako da sem slabo poučen, kaj se godi v velikem svetu. In tako minevajo dnevi.

Toda to ni vse življenje. Eh, ko bi bilo samo to, bi še nekako prenašal težave. Nad menoj pa izvršujejo kazen ljudje s čudnimi pojmi.

Na primer, naš sedanji upravnik, sicer zelo izobražen človek, misli, da imam dovolj dve knjigi. Ko ju preberem, ju moram vrniti, da bi mogel dobiti dve drugi. Ko sem mu dejal, da sem v drugi kaznišnici imel lahko več knjig, da sem imel luč do desetih zvečer in da sem smel kaditi, je hi navsko začudeno vzkliknil: »O, predobro se vam je godilo!«

Začel sem mu pojasnjevati, da imam do tega po zakonu pravico, on pa mi je kratko zabrusil: »Tu tolačim zakon jaz, a ne obsojenec.«

Tako je zadoščeno pravici, in sicer na najboljši in najbolj človečni način. Mnogi izmed naših »poboljševalcev« nedvomno mislijo, da se z nami ravna preveč dobro. Nekega sem slišal, ko je dejal: »Mnogim se tu godi boljše, kakor na prostem.« Toda v svojih devetih letih potikanja po ječah nisem srečal jetnika, ki bi mi prišlo sploh na misel, da bi primerjal, kje je bolje, ker je sleherni tako daleč od tega, da bi samo pomislil, češ tu je lahko bolje.

Dan začnem s tem, da posteljem, pometem celico in se umijem v malem, obtočencem, pločevinastem lavor-

ju. Ko začnem pometati, se dvignejo celi oblaki prahu. To mi vzame pol veselja za delo.

Včasih sem vstal veder in dobre volje, da je bilo veselje, in to se je zgodilo pogosto, zlasti poleti in v zgodnji jeseni; rad bi pred budnico prebral kakšno vrstico ali kar koli zapisal na hitrico, toda vse me je minilo, ko sem začutil, kako me duši prah. Prisilil sem se, da sem sedel in delal, toda od tistega prijetnega veselja ni ostalo skoraj nič. Ne znam tega pojasniti; morda se v prašnem ozračju budijo nevesele misli. Od prašnega zraka ne trpijo le dihalni organi, temveč ubija tudi vedrino duha.

Morda moja celica ni niti najbolj prašen kraj, kjer mora človek prebiti dneve in leta pri delu, ki ga mora opravljati, se tolažim tako vsako jutro. Vendar se mi vsako jutro, z vsakim zamahom metle kopiči v srcu sovražstvo proti tistim, ki so mene in mnoge druge obsodili, da živimo v nesnagi in prahu.

Vsako jutro, preden odklenejo celico, obstanem trenutek obrnjen proti oknu in se pripravljam na dan, ki ga bo treba preživeti. Dnevi so tako podobni drug drugemu, da je skoraj čudno, zakaj bi se pripravljaj na to, kar je že tako dobro znano. Toda ne, vsak dan je po svoje hud; človek mora včasih stisniti zobe, kakor da nosi sam sebe med zobmi.

Odklepajo. Sliši se rožljanje okovja; od njega se razlikuje zvenket dvojnih okov. Ta zvok se razlega zamolklo, kakor da prihaja iz kakšne globoke kleti. Pozdravimo se pri prenašanju veder, včasih samo s pogledom, včasih izmenjamo kakšno besedo, včasih kdo spusti vedro na beton, polit z urinom in vodo, objame in poljubi v mraku novega tovariša, ki je danes prvič na »kiblanju«. Hitro si sporočamo novice, medtem ko se s hodnika sliši stalen napev stražarja.

»Ne brbraj, lopov!« Sprejemem zajtrk. Motna, topla voda z malo prežganja. Zelodec se obrača po nji, toda skrnem je nekaj požirkov, da se ogrejem. Potem poslušam skozi okno, kako oživlja dvorišče: prihajajo jetniki iz skupnega zapora na sprehod. Sedem leno in nerad za mizo ter mehanično začnem svoje zoprno jetniško delo.

Moja celica je obrnjena na sever. V njo nikdar ne prisije sonce. Samo spomladi, zgodaj jutraj brž ko vzide, popleše nekaj njegovih zlatih žarkov na steni celice. Vselej tedaj se spominjam mnogih brigov revežev, ki jih prav tako, kakor da se prikraje, jutraj obišče sonce. Poletj skozi naše celice, vrže bežen pogled na našo bedo in se izgubi v stanovanjih in vilah mogočnejšega tega sveta.

Potem, ko se njegovi žarki izgubijo, se zdi moja celica, ki je sicer klavrna in revna, še bolj klavrna in revna.

Naše sprehajališče je ob jetniškem zidu, izza katerega se razprostira sadovnjak, potem dalje železnica in predmestje — delavska naselja.

Nekega dne smo med sprehodom zaslišali iz sadovnjaka harmoniko in petje mladih zvonkih ženskih glasov. Potem glasen govor in hehetanje.

Vsi smo vzdrhteli. Vedro nebo nad nami, brestje na drevju, ki je dvigalo svoje vrhove nad jetniški zid, planine brez snega v daljavi, dekliski smeh — vse to je govorilo, da je pomlad.

Kakor da nas je vabilo, naj bi se spomnili, da smo tudi mi mladi in naj bi bili vsaj ta čas, ki ga prebijemo pod jasnim nebom, malo živahnejši.

Kakor, da nam je govorilo: Hej, jetniki, zaradi dolgega bivanja v celici so vaša lica dobila sivo barvo njenih zidov. V njenem grobnem miru ste se navadili tišine. Glave nosite sklonjene, kakor da ste nečesa krivi. Korakajte živahneje! Dvignite glave!

Ali se ne veselite niti moje tople sapice, s katero vas božam vse enako, niti jasnega neba, niti dekliskega smeha?

Izmed vseh nas je, kakor je kazalo, ta glas razumel samo živahen fant, ki so ga šele nedavno zaprli.

Ko je zaslišal harmoniko, je poskočil, tlesnil s prsti in tiho zavriskal. »Kaj ti je, ali si ponorel?« Stražar je poznal svoje predpise in hišni red, v katerem ni nič posebej za spomladne dni, ko pod toplo sapico kopni sneg na planinah, ko se sliši harmonika in dekliski hehetanje in ko brstj drevje za visokim jetniškim zidom.

Pod vplivom dolge samote človek pozabi stopiti v stik z ljudmi preprosto in neposredno. Dogajalo se je, da sem ujel priliko ter na samem spregovoril po nekaj besed s tem ali onim jetnikom. Zelo sem se mučil, da bi govoril naravno in mirno. Celo, ko sem govoril o brezpomembnih stvareh.

Ob obisku družine se mi je to dogajalo vselej. Toda to je že bolj razumljivo. Po stiku z ječarji človek občuti takšen kontrast, ko za pregrado v govorilnici zagleda kakšen ljubljenski obraz: mater, brata, sestro, prijatelje. Čustva prekিপijo, radostna in žalostna hkrati. Iz vsega tega pa izpade nekaj klavnih fraz, ki jih človek izječlja tistemu, ki stoji malo začuden na oni strani pregrade.

Poznam revolucionarje, ki niso niti malo jokavi, sentimentalni ljudje, ki so pa ob obiskih le stali in z očmi polnih solz gledali svoje drage brez besed.

Ko se pa človek vrne v celico, se vpraša: Ali sanjam ali me je v resnici obiskal ta ali ta? Da, tu je bil. Moral bi mu povedati to ali ono, a sem ga samo vprašal: No, kako, ali ste vsi zdravi in kako si potoval? In človek se grize cele ure, se roti, kako bo drugi povsem drugačen, trednejši, v razgovoru stvarnejši ter se takoj začne pripravljati na to, da se pri prihodnjem obisku ponovi skoraj isto.

Tako ločen od ljudi se človek navadi govoriti sam s seboj. Zlasti, ko se vzemirni. Videl sem ljudi, ki so bili dolgo sami, kako so v skupni sobi neandano glasno spregovorili. V samotni celici sem pogosto izražal glasno svoje odobravanje ali grajo pri branju knjige. Ne z vzklikom, ampak s celimi stavki, dokler se nisem zavedel, da glasno govorim.

Prisilna samota razkrajja človeka počasi, neopazno. Šele čez nekaj časa opazi človek spremembo na sebi.

V samici je sicer tudi disciplina strožja, več prilike za biriško znananje, tu je tudi mraz hujši in večja nesnaga. Toda, kar te najbolj ubije, je samota. Dnevi, meseci, leta.

Neki prijatelj, ki je prišel v našo skupno sobo, kjer smo se znašli čez nekaj let samotarjenja, nas je začudeno gledal v začetku. Zdeli smo se mu nestrjni, surovega vedenja, prepirljivi.

Čez leto dni je dejal: »Prej sem se čudil, da ste takšni, zdaj se pa čudim, da niste povsem podivjali.« To je prava beseda. Človek podivja. Zlasti se, če se ne brzda, če je temperament in postane nerazumljiv človeku, ki ni bil v temnici in ki ne more vedeti, kaj temnica napravi iz ljudi.

Videl sem med izobraženimi, pametnimi ljudmi, ki so se imeli radi, prave prizore iz norišnice. Človek potem osramočen sede in misli: kako sem mogel zaradi takšne malenkosti storiti toliko neumnosti.

Pred mojim oknom bobnjajo vlaki. Podnevi, ko se zamotim z delom, jih ne opažam mnogo, toda ponoči, ko me muči nespečnost, me vznemirja hropeenje in trušč.

Tedaj me prevzamejo mešana čustva: želja, da bi sedel na vlak in zdrvel kam v daljavo, pa spet, da bi pobegnul pred tem ropotom v kakšen miren, skrit kraj. Sanjam o gozdovih, visokih in samotnih, o zapuščenih obalah, ulicah velikih mest, zborovanjih, množicah ljudi.

Zares, dolgo sem odsoten iz življenja. To čutim vselej, ko se skušam zamisliti tam izza zidu, ki ob njem dravijo vlaki. Živim čudno, prisilno samotno življenje med štirimi stenami, z nekaj knjigami in pri dolgočasnem delu. Kakšna besedica skrivaj na hitrico tega ali onega tovariša, to je skoraj edini stik z ljudmi, s katerimi lahko govoriš. Vse drugo je uniforma, disciplina.

In ko se po vsem tem zamislim, da sem med množico, ki hiti zdaj po mestnih ulicah mesta, ki ga vidim skozi okno svoje celice, me prevzame tudi neizrečena radost in nekakšen občutek strahu. Kako bom živel z ljudmi? Ali niso najboljša leta, leta ko se človek razvija, ko stopa v najrazličnejše stike, minila med štirimi stenami?!

Nekoč sem gledal vlak, ki je hropeč zdrvel v daljavo. Skozi okno nekega vagona je nekdo mahal z robcem nam jetnikom v pozdrav. Ob drugem oknu je stala neka ženska in oprta na kolmce gledala proti našim oknom.

Kako je življenje pusto in revno brez ženski! Kako smo zaradi tega surovejši in bolj divji! Hotel sem se zamisliti v družbi žensk, morda še v družbi lepih in mladih, kako se z njimi pogovarjam preprosto in naravno kakor včasih, a se nisem mogel. Dolgo bom gledal nanje kot na bitja, ki jih dolga leta sploh nisem videl ali sem jih lahko videl samo od daleč in po katerih sem hrepenel dolga leta v svoji samotni.

Tako se človek »poboljšuje«, tako se pripravlja na boljše življenje od prejšnjega. O, laži, laži!

Vlaki bobnjajo in njihovo bobnenje me spominja življenja, ki je nekje tam izza jetniških zidov...

Sanjam buden v svoji ozki jetniški postelji, medtem ko počasi minevajo ure našega trdega življenja.

Danes mi je trideset let. Od tega sem skoraj tretjino prebil v temnici. Premišljam o teh tridesetih letih, kakor o življenju nekega drugega človeka. Gledam pred seboj vse svoje napake in zmote, vse svoje z mukami pridobljene izkušnje. Ljudje so, ki znajo takorekoč vse življenje na pamet. Pri njih je vse urejeno in kakor navito. Blaženi ljudje!

Jaz sem pa šel po svoji poti tava-joče, veter je udarjal ob mene od raznih strani in učitelj mi je bilo življenje. Življenje je pa starokopitni učitelj, ki uči med pretepanjem. Toda ne tepe le s šibo po prstih, temveč z grčavo gorjajočo po glavi. Moja glava je polna bunk in brazgotin.

Z vsem tem, kar so mi dale knjige, sem stal nezaščiten in nemočen pred pomanjkanjem in surovostmi življenja v temnici. Vržen s svojega navadnega tira, odtrgan od ljudi in stvari, brez katerih si nisem mogel misliti življenja, sem se znašel iz oči v oči pred trdim in neizprosnim življenjem. S te-žavo sem prenesel fizično te prve udarce.

Mnogo več muk in bojev me je veljalo, preden sem našel svoje notranje ravnotežje, preden sem odrgel razni balast s svoje ladje, ki bi sicer lahko utonila ali nasleda kje na prod, odkoder ni rešitve.

Na vse to mislim zdaj Zadovoljen sem, da sem vendar kljub vsemu tavanju, krizam, sentimentalnosti in romantiki ostal na spisku, da sem prečel nasprotniku vse poskuse, da bi me zlomil.

Ko pridem ven, bodo morda noge slabo nosile veliko telo in roke bodo morda starčevsko podhrtevale, toda to, kar je v meni zrastle v teh desetih letih, lahko razbije samo smrt.

Partijski tisk - orožje delovnih množic

Prebrtaj i dai drugome da pročita. Ako nemaš poverenja učini to neprimetno.
Proleteri sviju zemalja ujedinite se!

PROLETER

Organ Centralnog Komiteta Komunističke Partije Jugoslavije
(Sekcija Komunističke Internacionale)

God. XI JULI - AUGUST 1935 Broj 7-8

U borbu za slobodu, mir i hijeb! 1. avgust 1935. Proleterski ratni hukovi - za mir i slobodu!

God. II Avgust 1927 Br. 5

Proleteri svja zemalja ujedinite se!

КОМУНИСТ

Godina IV Broj 6 avgust 1940 Cena 1 din.

Proleteri sviju zemalja ujedinite se!

SRP I ČEKIĆ

ORGAN CENTRALNOG KOMITETA KOMUNISTIČKE PARTIJE SLOVENIJE
Broj 1-2 Zagreb, Bijeljan - Veljaka 1941. Cij. 2.-

Ljudska PRAVICA

ORGAN KOMUNISTIČKE PARTIJE SLOVENIJE
18. aprila 1944. Cena 30 Rpf

Proleteri sviju zemalja, ujedinite se!

РАДНИЧКЕ НОВИНЕ

Број 201 - Год. XVIII. Београд, уторак 24. августа 1920.

POSTARINA U GOTIVOM PIAČENJA.

BORBA

ORGAN NEZAVISNE RADNIČKE PARTIJE JUGOSLAVIJE
IZLAZI SVAKOG ČETVRTKA. - Vlasnik i odgovorni urednik Vladimir Čopić. - Uredništvo i administracija: Zagreb, Gundulićeva ul. 23. Tisk. Stemparija »Gaj«, Zagreb, Gundulićeva ulica 23 a, Telefon br. 26-99.
Broj 20. Zagreb, 5. juna 1924. God. III.

Partija se je vedno z vsemi silami trudila, da svoj pogled na svet, svojo napredno razlago aktualnih dogodkov in smernice za borbo proti izkoriščevalcem in zatiralcem čim bolj razširi med delovne množice. V ta namen je pod najtežimi pogoji organizirala vrsto časopisov, ki so bili nekateri ilegalni, nekateri pa včasih ilegalni, včasih pa so izrabljali skromne legalne možnosti delovanja.

Delegati ustanovnega kongresa KP Slovenije

Stane Žagar, padel v Okroglem ob Savi 1942.

Janez Marentič, bajtarski sin iz Bele Krajine, inženir agronomije, borec za pravice našega delovnega ljudstva. Umrl med vojno.

Kovačič Oskar, umrl l. 1944 na posledicah zavora.

JOŽE SREBRNIČ

Tri leta je že, kar ga ni več med nami. Osvobodilni boj našega ljudstva je zahteval tudi njegovo ekstremno žrtve. Vzela nam ga je, 60 letnega partizana, njegova takorekoč prihišna Soča, ko je vršil svojo dolžnost bojovnika propagandista in organizatorja osvobodilnega boja. Lani smo prenesli njegove ostanke na pokopališče njegovega Solkana, a njegov grob je nima obmejna straža pravic, svobode in neodvisnosti našega ljudstva.

Malo jih je, ki bi bili tako drago plačali pravico do svojih idej, kakor je to plačal Jože Srebrnič.

S politiko se je bil sprijaznil že v svojih mladih letih, ko je bil gimnazijec. Stopil je med tiste, ki so v Gorici naj-energičnejše branili narodne pravice slovenskega ljudstva. Prav zato so ga začeli preganjati. Univerzo je zapustil, ker se je hotel posvetiti kmečkemu ljudstvu. Da bi temu ljudstvu čim več koristil, je stopil v vrste socialdemokratske stranke. Med prvo svetovno vojno, proti kateri je rano začel agitirati, je dezertiral v Rusijo in se je tam aktivno udeležil boljševiškega gibanja in Oktobrske revolucije ter državljanske vojne na strani Sovjetov. Ko se je vrnil iz Rusije, se je takoj pridružil delu in boju za ustanovitev Komunistične partije Italije. Njemu se imamo zahvaliti, da so se 1921. leta vse goriške, kakor sicer vse ostale slovenske organizacije, italijanske socialistične stranke izrekle za ustanovitev Komunistične partije. Prav tako se imamo zahvaliti njegovemu delu, da pri prvih občinskih volitvah po italijanski okupaciji Julijske Krajine so volivci mnogih goriških občin izvolili komunistične svete. Komunistični občinske svet je dobil tudi Solkan. Fašistična vlada je komunistične občinske svete razpustila, kasneje je razpustila tudi Komunistično partijo, je komuniste preganjala, zatirala, obsojala na smrt in obešala, zapirala slovenske šole, razpustila vsa, predvsem komunistična društva itd. Toda semena, katerega je bil Srebrnič posejal, bogato posejal med Slovenci na Goriškem, ni mogla zatreti, ni mogla uničiti. Klilo je pod zemljo in je ob partizanski spomladini ob bojovnem prebujenju slovenskega ljudstva v Julijski Krajini vzkliklo na dan močeno, za sovražnika strašno. Primer Julijske Krajine je nazoren dokaz, kako silno se motijo vsi, ki menijo, da je mogoče zatreti, kar po dialektičnih zakonih narave in razvoja človeške družbe nujno mora na dan, kako zmotna je misel, da je mogoče premagati ljudstvo, ki se zaveda svojih pravic in ki se hoče za svoje pravice boriti. Srebrnič je sejal med ljudstvom tako zavest, je v ljudstvu tako zavest ne goval.

Jože Srebrnič je bil marksist, zato komunist. Kot tak je srčno ljubil svoje ljudstvo, za katero je bil vedno pripravljen darovati poslednjo kapljo svoje krvi. Prav zato ga je fašizem preganjal, zapiral, rušil njegov skromni solkanski dom. Prav zato pa ga je ljudstvo vedno bolj ljubilo.

Leta 1924 ga je ljudstvo Julijske Krajine, kljub strašnemu fašističnemu teror-

ju, izvolilo poleg tovariša Gennarija za poslanca v italijanski parlament. Leta 1926 pa, proti koncu, ko je fašistična vlada uvajala svoj totalitarni režim, je italijanski fašistični parlament razveljavil vse komunistične mandate, Mussolinijeva vlada pa je komunistične poslance — razen dveh — aretirala, zaprla in konfinirala. Srebrnič je bil med aretiranimi in obsojen na petletno konfinacijo na otokih. Večino konfinacije je prebil v zaporu. Po petih letih so ga izpustili, toda kmalu zopet konfinirali za pet let in še za pet let. Po polomu fašizma je prišel med partizane katerim je bil ljubljenec in vzor. Vse svoje življenje, dobesedno vse je dal za ljudstvo, za narod, za blagor človeštva. Za svojo Slovenijo, za Titovo Jugoslavijo.

Naš Joža ali naš Pepi, kakor so ga imenovali Solkanci, je bil agitator, pro-

pagandist, gospodarstvenik, publicist. Poznala ga je vsa Goriška, zlasti goriški kmetje. Bil je skromen, neustrašen, tovariš s tovariši, sovražnik sovražniku, do katerega ni poznal pardona, sovražnik laži in licemerstva, zvesti sin svojega naroda, kateremu bi bil danes v veliko pomoč, da ga ni zadela prerana in tragična smrt. S svojim delom si je zgradil v spominu in v srcih ljudstva svoj najlepši, svoj velik spomenik: spomenik svobode in neodvisnosti svojega naroda. In še iz svojega groba v rahli domači zemlji ob Soči nam nemo priporoča, naj čuvamo izvojevano svobodo, naj utrjujemo ljudsko oblast, naj se ne plašimo dela, kakor se nismo plašili boja. Prisegamo ti, Joža, da bomo mi vsi tvoje nemo priporočilo vršili in izvršili.

I. Regent

Lacko Jože - kmet-partijec

KPS je zastopala poleg interesov delavcev tudi vedno interese kmetov, sploh vsega delovnega ljudstva, zato je rasel njen vpliv v bivši Jugoslaviji tudi v kmetijskih vrstah. Zaradi svoje pravične politike in povezave s širokimi ljudskimi množicami je mogla odigrati vodilno vlogo v narodno osvobodilnem boju.

V svojih vrstih je štela tudi lepo število kmetov, med njimi se posebno odlikuje kmet Lacko Jože iz Nove vasi pri Ptujju, ki se je razvil s svojo borbo v vrstah KPS v vzornega partijskega in junaka narodno osvobodilnega boja.

Kaj je privedlo tov. Lacka v vrste KP? Lacko Jože je bil napreden, načitan, srednji kmet, ki je živel v neposredni bližini mesta, kjer živi tudi precej delavcev, posebno železničarjev. Železničarji so bili v Ptujju, ki sicer nima industrije, zelo napredni. To se je čutilo že pred letom 1928, ko je bila ustanovljena prva partijska organizacija v železniški delavnici. Tov. Lacko je zvedel za napredni delavski tisk, še bolj pa je vplival nanj osebni stik z delavci. Po šestojanuarski diktaturi se je dokončno prepričal, da je edina stranka, ki zastopa no neodvisnost, KP. Ko je vladal najresnejše ljudske interese in slovensko narodno boj surovi teror, ko so bili časopisi polni vesti obsodb nad komunisti, l. 1933, se je odločil tov. Lacko, da vstopi v Komunistično partijo. Dolžnosti, ki jih Partija nalaga svojim članom, je vzel z globoko resnostjo, kmalu je spadal med najbolj disciplinirane in požrtvovalne člane. Ves delavski Ptuj ga je spoznal po njegovem političnem in kulturnem delu, saj je bil tudi eden najboljših članov delavskega kulturnega društva. Ko se je pa začela rahljati moč velikosrbske diktature ter se je začelo zbiranje naprednih, demokratičnih sil na širši legalni podlagi, je postalo delovanje tov. Lacka vidnejše tudi izven ptujškega okraja, posebno v delavsko kmetijskem gibanju. Njegovo delovanje je bilo plodno, njegovi uspehi so bili zato tako lepi, ker ga je vodila napredna ideja. Zelo temeljito je namreč študiral marksistično-leninistično teorijo, ki jo je znal uporabljati tudi v praksi. Sodeloval je na mnogih partijskih konferencah, ne samo ptujškega in mariborskega okrožja, ampak tudi Slovenije. Postal je član tudi višjih forumov Partije, zaupanja, ki mu ga je izkazala Partija, ni izneveril.

Ko je vdrl okupator v našo deželo, je Lacko le nadaljeval svoj boj proti fašizmu, ki ga je pobijal že prej vedno in povsod. Organiziral je v najtežjih pogojih prvi oboroženi boj v ptujškem okraju, vsi najnaprednejši ljudje so se

začeli zbirati okrog njega, njegovo ime je postalo simbol narodno osvobodilnega boja. Ko ga je okupator dobil v svoje roke ter ga sramotil in imenoval komunističnega bandita, je Lacko pokazal ono herojstvo in zvestobo do ljudstva in svoje Partije, v kateri ga je vzgajala Partija. Z največjimi mukami niso mogli gestapovci iztisniti iz Lacka niti ene be-

se. V globoki veri, da bo ljudstvo pod vodstvom Partije končno zmagalo, je umrl. Veliko delo, ki ga je opravil Lacko kot član Komunistične partije v bivši Jugoslaviji, je rodilo danes svoje plodove. V junaku Lacku spoštujemo naše ljudstvo tudi Partijo, kateri je Lacko pripadal in ki ga je vodila v njegovem delovanju. Jože Potrč

Hermanko Jože - primer predanega, zvestega partijskega delavca-intelektualca

Ob revolucionarnem valu po prvi svetovni vojni se je priključilo komunističnemu gibanju dosti inteligence, od katere pa je le majhen del ostal Partiji zvest, ko je po Obznani in drugih protidelavskih ukrepih protijudskih režimov Partija morala stopiti v globoko ilegalnost. Takšen neomajen, Partiji vso dobo bivše Jugoslavije vse do svoje smrti zvest, skromen, žilavo vztrajen, borben komunist je bil inž. Jože Hermanko. Kdaj je stopil v Partijo, točno ne vem, vsekakor pa je bil med prvimi, ki so delovali med akademsko mladino ljubljanske univerze, v Mariboru pa gotovo najstarejši partijec iz delovne inteligence. Kot sin železničarja je bil trajno in trdno povezan z množicami železniške delavnice, kjer je imela Partija tudi svojo najtrdnjšo postojanko. Skoraj vso dobo bivše Jugoslavije je deloval v Mariboru, ne samo na delu mariborske organizacije, ampak tudi pri toliko važni organizaciji prevoza propagandnega materiala za vso Partijo in pri organiziranju kanalov preko meje. Razume se, da so ga režimi preganjali. Tako na primer kot rudarski inženir sploh ni mogel dobiti službe v Sloveniji. Nekaj časa je bil v službi v Srbiji v nekem rudniku, dokler ga tudi tam niso kot delavstvu zvestega borca odpustili. Mariborski delavci so poznali njegov trden značaj, njegovo navado, da nikdar ne govori o

sebi, da pa je pripravil na vsako žrtve, poznali kot poslednega, načelnega borca, ki ga noben teror ne more omajati. Znano je, da je v Mariboru zaradi bližine meje in takratnih zvez močno prevladoval avstromarksistični vpliv, posebno prva leta po Obznani. Prav za to dobo ima tov. Hermanko največje zaslug, da je očuval skupaj s Čanžekom, Zupancem in drugimi tovariši vpliv organizacije Komunistične partije, predvsem med velikim delom železničarjev. Šele po uvedbi šestojanuarske diktature so vzrasli novi delavski kadri v Partiji, ki so bili sposobni voditi večje delavske boje; vedno pa je ostal v njihovih vrstah najstarejši partijec - intelektualec Hermanko. Po vdoru nemških fašistov se je tov. Hermanko seve takoj priključil OF, vsled izdajstva pa je kmalu padel v gestapovske roke. Tu se je pokazal pravega partijskega. Moško in borbeno se je držal do zadnje minute. Vedel je od prvega trenutka, čim je padel v gestapovske roke, da pomeni to za njega poslednega antifašističnega borca, smrt. Umrl je tudi z zavestjo, da bo stvar, za katero se je boril toliko let, zmagala. Njegov spomin, spomin na njegov boj in delo, pa živi med mariborskim proletariatom, med številno mariborsko inteligenco, ki je že pred vojno dala prve kadre v »Zvezi mladih intelektualcev« za poznejšo OF. Jože Potrč

Mi ne smemo dovoliti, da bi na našo zemljo stopila noga katerega koli imperialističnega razbojnika.

(Iz proglaša CK KPJ, v začetku marca 1941.)

Edvard Kardelj in Simič pojasnila stališče Jugoslavije v zvezi z avstrijsko pogodbo

Moskva, 17. apr. (Tass). Na današnji dopoldanski seji pod predsedstvom Bevinja in ki je trajala od 11. ure dopoldne do 1.30 ure popoldne, je Svet zunanjih ministrov nadaljeval diskusijo o osnutku pogodbe o vzpostavitvi neodvisne demokratične Avstrije. Prisotna sta bila jugoslovanski in avstrijski predstavniki.

Na tej seji sta govorila jugoslovanska predstavnik podpredsednik vlade Edvard Kardelj, ki je obdelal politična in teritorialna vprašanja, in zunanji minister Stanoje Simič, ki sta pojasnila stališče Jugoslavije v zvezi z gospodarskimi vprašanji avstrijske pogodbe. Jutri dopoldne bo Svet ministrov po-

slušal izjavo šefa avstrijske delegacije dr. Gruberja, nato pa bodo ministri stavliali vprašanja predstavnikom jugoslovanske in avstrijske delegacije.

Svet zunanjih ministrov se bo sestel zopet danes ob 4. uri popoldne.

Moskva, 17. aprila. (Tass). Svet zunanjih ministrov se je sestel danes popoldne ob štirih pod predsedstvom Molotova, da nadaljuje diskusijo o osnutku pogodbe o vzpostavitvi neodvisne in demokratične Avstrije.

Ministri so pričeli proučevati določbo, ki se nanaša na razseljene osebe.

ZASEDANJE VARNOSTNEGA SVETA

Predstavniki Jugoslavije, Albanije in ZSSR so se izjasnili proti predlogu

da bi v Grčiji ostala skupina Anketne komisije

Zeneva, 17. aprila. Posebni dopisnik Tanjuga javlja: Po poročilih, ki jih je bilo mogoče danes dobiti, je anketna komisija Varnostnega sveta za Grčijo na predinočni tajni seji odločila, da bo v bodoče imela tri vrste sej: tajne seje, katerim bodo prisostvovali samo člani anketne komisije brez predstavnikov zainteresiranih dežel: Jugoslavije, Albanije in Bolgarije; tajne seje, ki bodo ob prisostvovanju predstavnikov zainteresiranih dežel, in javne seje.

Ta odločba je prišla po protestnih pismih jugoslovanskih, albanskih in bolgarskih predstavnikov v zvezi z željami in predlogi nekaterih delegacij, naj bodo vse seje anketne komisije tajne.

V kolikor se tiče same izdelave poročila za Varnostni svet, bo pododbor, kateremu je dana ta naloga, izdelal načrt poročil, ki bodo objavljena. Predstavniki zainteresiranih dežel bodo mogli staviti svoje pripombe k načrtu poročila, ki bodo skupno s ce-

lotnim načrtom obravnavane na plenarni tajni seji.

Pričakujejo, da bo o vseh vprašanjih izdano uradno poročilo.

Predstavniki Jugoslavije, Bolgarije in Albanije ne bodo mogli prisostvovati vsem zasedanjem Anketne komisije

New York, 17. apr. (Tass). Varnostni svet je nadaljeval z razpravljanjem o grškem vprašanju.

Trije govorniki — predstavnik Albanije, predstavnik SZ in predstavnik Jugoslavije Krašovec — so se izjavili proti predlogu ZDA, naj bi ostala v Grčiji pomožna skupina anketne komisije toliko časa, dokler ne bo VS izdal novega sklepa.

Govorniki so apelirali na to, naj se sprejme predlog Sovjetske zveze o ustanovitvi posebne komisije za kontrolo razdeljevanja ameriške pomoči Grčiji, da bi se preprečilo politično vmešavanje v notranje zadeve Grčije.

Diskusija o osnutku pogodbe z Avstrijo Avstrija se ne more izogniti odgovornosti za udeležbo v drugi svet. vojni na strani Nemčije

V diskusiji o nemškem vprašanju je Molotov predlagal kontrolo štirih velesil nad Porurjem

Moskva, 17. apr. (Tass). Seji Sveta zunanjih ministrov z dne 16. aprila je predsedoval Bidaunt. Ministri so razpravljali o poročilu komitēja izvedencev za premož in nato prešli k proučevanju avstrijske pogodbe. Nato se je razvila diskusija o poročilu komitēja izvedencev za premož.

Francoska, ameriška in britanska delegacija so pojasnile svoja stališča na seji Sveta ministrov dne 15. aprila. Bidaunt je tedaj opozoril, da so izvedenci štirih okupacijskih sil na osnovi odloka Sveta zunanjih ministrov iz avgusta 1946 proučili probleme, ki so v zvezi z dvigom proizvodnje premoga v Nemčiji. Izdelali so razne praktične ukrepe, katerih izvedba bi omogočila dvig premožne proizvodnje v Nemčiji. Francoska vlada se je popolnoma strinjala z nekaterimi priporočili izvedencev. Bidaunt je poudaril, da izvedenci niso proučili vprašanja razdelitve premoga, kateremu francoska vlada pripisuje posebno važnost. Vztrajal je na tem, da porurski premož razdelijo mednarodni organi in da je treba posarski premož v celoti dati na razpolago Franciji.

Marshall je povezal vprašanje izkopa in razdelitve premoga s problemom gospodarske enotnosti Nemčije. Kritiziral je tudi neodvisne ukrepe uprave v sovjetski okupacijski coni pri razdelitvi premoga. Bevin se je izjavil proti ustanovitvi kontrole štirih velesil nad porursko premožno industrijo. Ko je govoril o Bidauntovem predlogu glede posarskega premoga, je dejal, da mora o tem vprašanju odločiti evropska organizacija za premož, zankrat pa ga je treba pustiti nerešenega.

Molotov je omenil, da izkop premoga v Nemčiji do danes še ni prekoručil 53 odstotka predvojnega nivoja. Predlagal je, da bi se za prihodnji dve ali tri leta zadali naloge dvigniti izkop premoga v Nemčiji na predvojni nivo. Nato je opomnil, da je Nemčija pred vojno izvažala 12 do 15 odstotkov svojega premoga in predlagal, da bi odslej rezervirali 20 do 25 odstotkov premoga, ki ga izkopljejo v Nemčiji za izvoz in za reparacije zaveznikom deželah. Polovica teh 20 do 25 odstotkov bi lahko služila za

izvoz, je dejal Molotov, druga polovica pa za kritje reparacij.

Sovjetska delegacija predlaga ustanoviti štiristransko kontrolo nad izkopom in razdelitvijo premoga v vsej Nemčiji. Zaradi tega moramo v Berlinu ustanoviti poseben organ Kontrolnega sveta. Kar se tiče porurske premožne industrije, je treba ustanoviti posebno štiristransko kontrolo v Porurju samem, pod splošnim nadzorstvom in vodstvom kontrolnega sveta.

Ob zaključku je Molotov predlagal povabiti k aktivnemu sodelovanju pri reševanju vseh vprašanj, ki se tičejo delovanja premožne industrije, demokratične stranke, sindikate, industrijske svete in druge organizacije delavcev, inženirjev in tehnikov. Prav tako je predlagal poveriti Kontrolnemu svetu nalogo, da podvzame nadaljnje ukrepe za izboljšanje materialnega položaja delavcev in inženirskih in tehničnih osebja premožne industrije.

Britanska in ameriška delegacija sta zavrnili sovjetske predloge. Posebno sta se uprili obavam premoga na račun reparacij. Bevin se je izjavil proti štiristranski kontroli nad porursko premožno industrijo.

Diskusija o osnutku avstrijske pogodbe

Ministri so sklenili proučiti člen za členom osnutek avstrijske pogodbe, ki se ga pripravili namestniki. Prišli so s prvimi odstavkom uvoda pogodbe, kjer morajo biti našteje sile, ki morajo podpisati to pogodbo. Delegaciji ZSSR in Francije predlagata, da bi podpisali pogodbo predstavniki štirih velesil na eni strani in Avstrije na drugi. Delegaciji Velike Britanije in ZDA želita, da bi podpisali pogodbo tudi predstavniki raznih drugih zaveznikov držav. Delegaciji ZDA in Velike Britanije sta umaknili svoj predlog. Tako je bil prvi odstavek uvoda sprejet.

Prav tako je bil sprejet drugi odstavek uvoda, kjer je rečeno, da je hitlerjevska Nemčija 13. marca 1938 s silo anektirala Avstrijo in priključila njeno ozemlje nemški državi. V tretjem odstavku je rečeno, da se je Avstrija po tej aneksiji kot integralen del hitlerjevske Nemčije udeležila vojne proti zavezni-

škim in združenim silam ter drugim združenim narodom, in da je Nemčija v ta namen uporabljala avstrijsko ozemlje, avstrijske čete in materialne vire. Ob tej priliki je sovjetska delegacija pripomnila, da se Avstrija ne more izogniti gotovi odgovornosti zaradi njene udeležbe v vojni.

Delegaciji ZDA in Velike Britanije sta predlagali, da bi zamenjali besedo »odgovornost« s »posledica«.

Molotov je opomnil, da se oktobra leta 1943 zunanji ministri treh sil posebej govorili o odgovornosti Avstrije za udeležbo v vojni ob strani hitlerjevske Nemčije. 20. julija preteklega leta je avstrijska vlada sporočila, da se je 780.000 Avstrijcev vrnilo iz ujetništva. To število karakterizirajo odgovornost Avstrije za vojno. Ni le slučajno, da je poleg Nemčije samo še Avstrija že dve leti pod okupacijo obojenih sil štirih zaveznikov držav.

Marshall in Bevin sta se uprila sovjetskemu predlogu. Bidaunt je dejal, da francoska delegacija zavzema pri tem srednje stališče in predlagal izraziti, da se »Avstrija ne more izogniti gotove odgovornosti«. Vprašanje tega odstavka v uvodu je ostalo nerešeno. O ostalih odstavkih uvoda so se ministri sporazumeli.

Ministri so nato prešli k proučevanju prvega dela osnutka pogodbe, kjer je govora o političnih odločbah. Svet je proučil in odobril različne člene pogodbe in med drugim tudi člen, ki priznava vzpostavitev Avstrije kot suverene, neodvisne in demokratične države, člen, ki določa priznanje neodvisnosti Avstrije s strani Nemčije, člen, ki prepoveduje Anschluss, člen o naturalizaciji in rezidenzi Nemcev v Avstriji, člen o človeških pravicah, člen o demokratičnih ustanovah, člen o razpustu nacističnih organizacij ter razne druge člene.

Pri proučevanju teh členov so ministri med seboj večkrat popustili in tako dosegli kompromisne sklepe.

Proučevanje petega člena, ki se tiče avstrijske meje, je bilo odloženo, dokler ne bosta podala izjav jugoslovanski in avstrijski predstavniki. Ministri so prav tako odložili proučevanje nekaterih drugih členov.

«DAILY WORKER» O WALLACEOVEM OBISKU V ANGLIJI

WALLACE GRADI SVOJO POLITIKO

na dejstvih, ki so dovedla Stalina in Roosevelta do sporazuma

London, 17. apr. (Tanjug). Obisk bivšega podpredsednika ZDA Henryja Wallacea v Vel. Britaniji in njegovi govori so še vedno glavni predmet političnega razpravljanja v Londonu in povzročajo veliko vznemirjenost v reakcionarnih krogih ZDA.

Cepprav si je Wallace pridobil veliko popularnost in povzročil živo zanimanje v Vel. Britaniji, skuša konservativna stranka očitno pomiriti svoje somišljenike v ZDA s tem, da zmanjšuje pomen Wallaceovih govoren. Na drugi strani pozdravljajo napredni tisk njegove izjave. Znani novinar Cummings piše v »News Chronicle«: Wallace zavzema podobno stališče kot slaburistični uporniki v britanskem parlamentu, ki so obsodili Bevinovo poslušnost ameriški politiki, t.j. churchillovsko politiko do Sovjetske zveze.

V zvezi z zahtevo predsednika tako imenovanega »odbora za pobijanje anti-ameriškega delovanja« Thomasa, naj se uvede sodni postopek zoper Wallacea, je Daily Worker objavil vvodnik z naslovom »Wallace si ne pusti vezati rok«.

»Daily Worker« prinaša tudi Wallaceov odgovor na obtožbo reakcionarnih krogov v ZDA, ki mu očitajo, da govori

takšne stvari v Vel. Britaniji, ne pa v ZDA. Boril sem se proti tej politiki tudi v ZDA, je izjavil Wallace. Britanski narod je zelo dobro vedel za moje stališče, še preden sem prišel sem. Dejaj sem, da lahko ZDA in vse države izbirajo samo med politikami, ki se zavzema za močno združenje naroda in trajni mir, in ono, ki se bori za razdvojenost v svetu, kar vodi v skrajno posledico — v vojno.

Wallace je nazadnje izjavil, da ne priznava nikakršnega vojnega stanja in da se bo še naprej boril za mir, dokler bo upanje, da bo mir ohranjen.

»Daily Worker« piše: Wallace ni hotel sprejeti bahanja in zavajanja tistih ameriških politikov, ki »drže v roki atomsko bombo« in ki pozabljajo, kakšen kaos grozi njihovu lastnemu gospodarskemu sistemu, in ki dvigajo obrabljeno Hitlerjevo zastavo antikomunizma ter groze, da bodo porušili način življenja drugih narodov. Wallace gradi svojo politiko na dejstvih, na istih dejstvih, ki so pripeljala Stalina in Roosevelta do sporazuma.

Normalizacija francosko-bolgarskih odnosov

Sofija, 17. aprila. (Tass). Ker je nesporazum med Francijo in bolgarsko vlado odstranjen, se je izvedelo, da bosta Francija in Bolgarija nadaljevali gospodarska pogajanja, ki sta jih prekinili pred enim mesecem. Francoska vlada razveljavlja ukrepe, ki jih je podvzela nasproti bolgarskim dopisnikom v Franciji in jim dovoljuje privlegete, ki jih imajo tuji novinarji. Minister Francije v Bolgariji Jacques Emil Paris se bo vrnil v Sofijo kakor hitro bo ozdravel.

Madžarski zarotniki obsojeni

Budimpešta, 16. aprila. (Tanjug.) — Posebni senat narodnih sodišč v Budimpešti je izrekel danes sodbo nad udeleženci zarote proti madžarski republiki.

Na smrtno kazen z obseženjem so bili obsojeni: György Donat, član Sveta sedmorice, bivši generalni polkovnik Dalnokj Veres, vojaški šef zarote ter bivši generalni major Sandor Andrássy, član zarotniške »glavne komande«.

Na dosmrtno robijo in prisilno delo so bili obsojeni: generalštabni major Istvan Szent Miklosy, član zarotniške »glavne komande« in Balint Aranny, član »Sveta sedmorice«.

Ostali obtoženci so bili obsojeni na robijo od 14 let do enega leta.

Problem Porurja - varnost Evrope

Pod tem naslovom priobčuje moskovski »Trud« naslednji članek Jermasova:

»Porursko industrijsko področje ima poseben položaj ne samo v Nemčiji, ampak tudi v Evropi. V nobeni deželi na svetu ni področja, kjer bi bila tako velika koncentracija industrijskega potenciala na relativno majhni površini, kakor je to v Porurju. Tu je zibelka nemškega imperializma in trdnjava nemške ekspanzije. Porurski magnati so pozvali in ustoličili Hitlerja.

Porurje je bilo od nekaj močno orožje v rokah nemških imperialistov pri njihovem boju za zaslužje vse Evrope in za gospostvo na svetovnih tržiščih. Neizmerno bogastvo tega največjega industrijskega področja v zapadni Nemčiji je že od nekaj predmet hudega boja med nemškimi monopolističnimi klukami, povezanimi z mednarodnimi ameriškimimi, angleškimi in francoskimi monopoli. V zadnjih 15. do 20. letih je bilo Porurje zapleten voz mednarodnih finančnih interesov. Pri izkoriščanju njegovega bogastva v tej ali oni obliki je bil udeležen kapital Morgana, Duponta, De Vendellija itd.

Pustiti Porurje nemškim monopolistom bi pomenilo že vnaprej omogočiti nemški napad na evropske države. Toda industrijski finančni krogi ZDA, Velike Britanije in Francije, povezani z magnati Porurja, bi vsak na svoj način radi izkoristili zmago in prigrabili bogastvo Porurja. Razume se, da bi nemški mo-

nopolisti samo pozdravili tako rešitev porurskega vprašanja, ker bi se jim pri tem posrečilo ohraniti nekatere pozicije tudi zase.

Anglo-ameriški sporazum o gospodarski združitvi angleške in ameriške cone Nemčije je dejansko povzročil, da se je vpliv ameriškega kapitala razširil tudi na Porurje. Ta sporazum je dal Veliki Britaniji in ZDA največje možnosti v Porurju na škodo drugih držav. Dodati je treba, da v nemških industrijskih in finančnih krogih nikakor še ni izginilo upanje, da bo Porurje s pomočjo ameriškega kapitala zopet postalo to, kar je bilo, da bo postalo vir gospodarske in politične moči reakcionarnih sil Nemčije, ki so danes pripravljene služiti srečnejšim kolegom in z njimi deliti ne samo dohodek, ampak tudi privilegije.

Nedvomno živahnost, ki jo lahko opazimo med Hitlerjevimi učenci v zapadnih conah, je v neposredni zvezi s pokroviteljsko politiko anglo-ameriške

uprave nasproti njim. Nedavna poročila o skoku tečajev delnic nemških, med njimi tudi porurskih firm kažejo, kako zelo se je povečalo upanje nemških monopolistov. Anglo-ameriško nadzorstvo ni odstranilo nevarnosti, da se obnovi prejšnja vloga porurskega bazena, ampak naravnost podpira to obnovo. Naravno je, da se s tako politiko ne more strinjati Francija, ne more se strinjati SZ, ne morejo pa se strinjati tudi druge evropske države. Niti ločitev Porurja od Nemčije, ne vsi brezkrvni načrti o spremitvi Porurja v dobavitelja premoga, ne morejo imeti trajnega učinka.

Mednarodni finančni kapital je preveč zainteresiran v Porurju, da bi se odrekel poizkusu, da ga spremeni v svojo bazo. Samo demokratizacija Nemčije in kontrola štirih velesil bo lahko tvorila nepremagljivo oviro načrtom izkoriščanja Porurja, s tem pa tudi vse Nemčije, kar bo imelo za posledico tudi varnost za Evropo.

Amatersko šahovsko prvenstvo Slovenije

Kranj, 17. aprila

Peto kolo: Muzlovič je lahko izkoristil napako, ki jo je naredil Ljupša in je hitro zmagal. Sušnik je v izenačenju pozicije žrtvoval nekorektno figuro proti Mišuri in je izgubil. Inž. Petrič je imel dobro pozicijo proti Longerju, pa je slabo nadaljeval in izgubil. Snajder je dobil proti Kešiju. Kukovec pa je dobil proti Madjariču. Habe in Pogačnik sta

imela prekinjeno partijo v nejasni poziciji. Levatič si je v časovni stiski pokvaril že dobljeno pozicijo. Partija je prekinjena.

Stanje po petek kolu: Longer 5, Mišura 4½, Muzlovič 4, Levatič 3 (1), Snajder 3, Mlinar 2½ (1), Madjarič, Kukovec 2½, Pogačnik 2 (1), Sušnik 2, Habe 0 (1), Ljupša, inž. Petrič 0.

Po vsej Franciji so proslavili obletnico Španske republike

Pariz, 16. aprila. AFP poroča, da so slovesno proslavili obletnico Španske republike po vsej Franciji.

Španska republikanska vlada je priredila v Parizu sprejem, katerega sta se udeležila predsednik republike Martinez Bario in predsednik vlade Rodolfo Llopis. Od gostov so se sprejema udeležili podpredsednik francoske vlade Maurice Thorez, sekretar francoske konfederacije dela Leon Jouhaux, bivši predsednik

naroda izreklo pravično in edino možno smrtno kazen.

»Prace« piše: »Slovaški narod je svobodno in s svojimi močmi obsodil izdajstvo Češkoslovske republike in kaznovalo izdajalce z najstrožjo kaznijo. Obsodba, ki jo je izrekel narod, je tako pred vsem svetom jasno potrdila, da je zločin zoper enotnost češkoslovske države hkrati zločin zoper najvišje interese slovaškega naroda. Obsodba Tisa je za vedno razbila legendo o »slovaški državi«, in ji dala v zgodovini pečat največjega zločina, ki ogroža tudi sam obstoj tega naroda. Dosledno in brezkompromisno kaznovanje narodnega izdajstva pomeni polno in brezkompromisno potrditev ideje o enotni češkoslovaški državi. Z obsodbo izdajstva je slovaški narod odločno zavrnil vse prikritje in odkrile poskušne, naperjene zoper temelje narodno demokratične ureditve, katere prvi pogoj je dosledno čiščenje in kaznovanje izdajalcev.«

francoske vlade Leon Blum ter številni člani diplomatskega zbora, med katerimi so bili tudi predstavniki SZ, Poljske, Češkoslovske, Mehike in drugih držav. Kljub hudemu terorju fašističnega Francovega režima v Španiji je španski narod še enkrat potrdil svojo vdanost Španski republiki, saj so vsele, kakor poroča Associated Press, sredi Madrida republikanske zastave v čast obletnice proglačitve Španske republike.

Finančni zakon za državni proračun LRS za proračunsko leto 1947

Člen 1.
Državni proračun LRS za l. 1947 znaša skupno:
Izdatkov Din 3,223.883.000.—
Dohodkov » 3,223.883.000.—

Člen 2.
Državni proračun obsega:
a) republiški proračun
z izdatki v znesku Din 2.514.518.000.—
in dohodki v znesku » 2.514.518.000.—
b) skupne vsote proračunov okrajnih ljudskih odborov, in sicer:

Glavnega mesta Ljubljane:	
izdatki	Din 154.585.000.—
dohodki	» 154.585.000.—
Okrajnega ljudskega odbora Celje - mesto:	
izdatki	Din 44.970.000.—
dohodki	» 44.970.000.—
Okrajnega ljudskega odbora Celje - okolica:	
izdatki	Din 25.080.000.—
dohodki	» 25.080.000.—
Okrajnega ljudskega odbora Črnomelj:	
izdatki	Din 11.130.000.—
dohodki	» 11.130.000.—
Okrajnega ljudskega odbora Dolnja Lendava:	
izdatki	Din 12.900.000.—
dohodki	» 12.900.000.—
Okrajnega ljudskega odbora Gornja Radgona:	
izdatki	Din 11.870.000.—
dohodki	» 11.870.000.—
Okrajnega ljudskega odbora Grosuplje:	
izdatki	Din 11.250.000.—
dohodki	» 11.250.000.—
Okrajnega ljudskega odbora Kamnik:	
izdatki	Din 15.110.000.—
dohodki	» 15.110.000.—
Okrajnega ljudskega odbora Jesenice:	
izdatki	Din 17.020.000.—
dohodki	» 17.020.000.—
Okrajnega ljudskega odbora Kočevje:	
izdatki	Din 14.410.000.—
dohodki	» 14.410.000.—
Okrajnega ljudskega odbora Kranj:	
izdatki	Din 18.990.000.—
dohodki	» 18.990.000.—
Okrajnega ljudskega odbora Krško:	
izdatki	Din 25.360.000.—
dohodki	» 25.360.000.—
Okrajnega ljudskega odbora Ljubljana-okolica:	
izdatki	Din 17.640.000.—
dohodki	» 17.640.000.—
Okrajnega ljudskega odbora Ljutomer:	
izdatki	Din 11.495.000.—
dohodki	» 11.495.000.—
Okrajnega ljudskega odbora Maribor-mesto:	
izdatki	Din 85.500.000.—
dohodki	» 85.500.000.—
Okrajnega ljudskega odbora Maribor-okolica:	
izdatki	Din 20.350.000.—
dohodki	» 20.350.000.—
Okrajnega ljudskega odbora Mozirje:	
izdatki	Din 11.830.000.—
dohodki	» 11.830.000.—
Okrajnega ljudskega odbora Murska Sobota:	
izdatki	Din 32.580.000.—
dohodki	» 32.580.000.—
Okrajnega ljudskega odbora Novo mesto:	
izdatki	Din 34.830.000.—
dohodki	» 34.830.000.—
Okrajnega ljudskega odbora Prevalje:	
izdatki	Din 19.710.000.—
dohodki	» 19.710.000.—
Okrajnega ljudskega odbora Ptuj:	
izdatki	Din 26.110.000.—
dohodki	» 26.110.000.—
Okrajnega ljudskega odbora Rakek:	
izdatki	Din 10.400.000.—
dohodki	» 10.400.000.—
Okrajnega ljudskega odbora Slovenjska Bistrica:	
izdatki	Din 11.505.000.—
dohodki	» 11.505.000.—
Okrajnega ljudskega odbora Slovenske Konjice:	
izdatki	Din 9.985.000.—
dohodki	» 9.985.000.—
Okrajnega ljudskega odbora Skofja Loka:	
izdatki	Din 11.530.000.—
dohodki	» 11.530.000.—
Okrajnega ljudskega odbora Smarje pri Jelšah:	
izdatki	Din 13.115.000.—
dohodki	» 13.115.000.—
Okrajnega ljudskega odbora Trbovlje:	
izdatki	Din 19.280.000.—
dohodki	» 19.280.000.—
Okrajnega ljudskega odbora Trebnje:	
izdatki	Din 10.830.000.—
dohodki	» 10.830.000.—
Skupni proračuni okrajnih ljudskih odborov:	
izdatki	Din 709.365.000.—
dohodki	» 709.365.000.—

Člen 3.
Da se proračuni okrajnih ljudskih odborov spravijo v ravnotežje, se okrajnim ljudskim odborom določajo naslednji zneski republiških dohodkov, ki bodo nabrani v njih območju in so že izkazani v skupnih zneskih dohodkov v 2. členu tega zakona:

od dohodnine pobrane v njihovem območju:	
Glavnemu mestu Ljubljana	10,7 %
Okraj. ljud. odbor. Celje-mesto	55 %
„ „ „ Celje-okolica	27 %
„ „ „ Črnomelj	52 %
„ „ „ Dol. Lendava	55 %
„ „ „ Gor. Radgona	38,9 %
„ „ „ Grosuplje	38 %
„ „ „ Jesenice	25,5 %
„ „ „ Kamnik	32,5 %
„ „ „ Kočevje	51,7 %
„ „ „ Kranj	17 %
„ „ „ Krško	65,5 %
„ „ „ Ljublj.-okol.	15 %
„ „ „ Ljutomer	31 %
„ „ „ Maribor-m.	19,5 %
„ „ „ Maribor-okol.	26 %
„ „ „ Mozirje	33,8 %
„ „ „ Mur. Sobota	56 %
„ „ „ Novo mesto	52 %
„ „ „ Prevalje	55 %

Okraj. ljud. odbor. Ptuj 20 %
„ „ „ Rakek 28 %
„ „ „ Sl. Bistrica 26 %
„ „ „ Sl. Konjice 39 %
„ „ „ Skofja Loka 44 %
„ „ „ Smarje pri J. 57,5 %
„ „ „ Trbovlje 40 %
„ „ „ Trebnje 26 %

b) od deleža republike LRS na davku na promet proizvodov v zbirne preračune okrajnih ljudskih odborov skupno din 34.000.000.

Člen 4.
Ljudska republika Slovenija odreja v korist zveznega proračuna 5% dohodnine, nabrane na njenem območju.

Člen 5.
Če bodo v proračunskem letu 1947. izdani predpisi, s katerimi bodo odpravljeni ali združeni posamezni uradi ali ustanove, sme finančni minister v soglasju s predsednikom vlade LRS prenesti kredite, predvidene v njihovih predračunih za leto 1947. v celoti ali deloma na tiste organe državne uprave, s katerimi bodo združeni oziroma na katere bodo prenesene njihove funkcije.

Člen 6.
Ustanove, ki se razglasijo za gospodarske ustanove, razpolagajo samostojno

Člen 7.
Določa se 5% rezerva osebnih izdatkov, ki jih sme pristojni minister trošiti samo z odobritvijo organa za sistemizacijo.

Člen 8.
V smislu 31. člena osnovnega zakona o proračunu so odredbodajalci dolžni sestaviti tromesečne načrte za izvajanje proračuna, razčlenjene po partijah, pozicijah in podpozicijah osebnih in stvarnih izdatkov, po navodilih, ki jih izda finančni minister LRS.

Člen 9.
Ta zakon velja od 1. januarja 1947.

Ljudska skupščina LR črne gore je sprejela proračun in finančni zakon

Cetinje, 17. aprila (Tanjug). Na tretji seji prvega rednega zasedanja Ljudske skupščine LR črne gore je podal poročevalec odbora za plan in finance Vladimir Lazarevič poročilo o predlogu proračuna LR črne gore in finančnem zakonu za l. 1947.

Nato je ministar za finance LR črne gore Gojko Garčević podal ekspozice o proračunu. Predlog proračuna kaže na strani izdatkov znesek 1 milijardo 249.970.000 din. Proračun republike je določen na 941.517.000 din ali 75,7% od celokupne proračunske vsote; proračun ljudskih odborov pa na 308 milijonov 453.000 din ali 25,2% od celokupnega proračunskega zneska.

Proračunski znesek republike je z ozirom na namene razdeljen na financiranje državnega gospodarstva in ostale investicije v znesku 422.547.000 din, za ljudsko prosveto in strokovno izpopolnjevanje kadrov 81.971.179 din, za socialno zdravstveno zaščito 167 milijonov 287.236 din, za tiskarsko založniško dejavnost 1.088.000 din, za državno upravo in administracijo 218 milijonov 623.585 din in na proračunske rezervne kredite v višini 50 milijonov din. S proračunom predvideni znesek 129 milijonov din za posebno

zdravstveno zaščito zagotavlja podporo družinam padlih borcev, družinam žrtv fašističnega terorja in družinam mobiliziranih borcev za 2939 primerov in pokojnin za 1674 primerov.

V breme zveznega proračuna se bodo izvedla zelo pomembna dela v LR črni gori: obnova in izgraditev Titograda, za kar je predviden kredit 200 milijonov din, izgraditev železniške proge Nikšić-Titograd s kreditom 100 milijonov din, obnova porušenihs naselbin s kreditom 100 milijonov din, izgraditev ceste Berane-Rožaj s kreditom 29.500.000 din in še nekaterih drugih objektov.

s svojimi dohodki po določbah 30. člena osnovnega zakona o proračunu in po predpisih, s katerimi bo urejeno izvajanje proračuna.

Člen 7.
Določa se 5% rezerva osebnih izdatkov, ki jih sme pristojni minister trošiti samo z odobritvijo organa za sistemizacijo.

Člen 8.
V smislu 31. člena osnovnega zakona o proračunu so odredbodajalci dolžni sestaviti tromesečne načrte za izvajanje proračuna, razčlenjene po partijah, pozicijah in podpozicijah osebnih in stvarnih izdatkov, po navodilih, ki jih izda finančni minister LRS.

Člen 9.
Ta zakon velja od 1. januarja 1947.

Ljubljana, 17. aprila

Protistiram
proti nasilnim ukrepom

Resolucija konferenci zunanjih ministrov v Moskvi:

»Koroški Slovenci smo se danes zbrali v Hodišah pri Celovcu na spominsko slavnost petletnice množičnega izseljevanja koroških Slovencev v aprilu leta 1942. Nacisti so nas izgnali iz naših domov, ker smo bili Slovenci. Oblasti so prepovedale svobodo zborovanja izse-

ljencem v Dobri vesi in izjave o priključitvi k Jugoslaviji ter prepovedale nošenje jugoslovanskih zastav. Iste oblasti obsojajo antifasiste, opravičajo pa bivše naciste. Koroški Slovenci odločno protestiramo proti nasilnemu postopanju, zahtevamo pravico, za katero smo se borili in za katero se bomo še naprej borili, dokler ne bo Slovenska Koroška priključena k Jugoslaviji.«

Nobeno nasilje nas ne bo odvrnilo od naše borbe

Udeleženci zborovanja v Št. Jakobu v Rožu so poslali naslednjo brzojavko maršalu Titu v Beograd:

»S svečane proslave ob priliki petletnice izseljevanja koroških Slovencev dne 13. aprila 1947 Vam pošiljam naše bratske pozdrave in se Vam obenem zahvaljujemo za odlične besede, izrečene ob priliki zborovanja Ljudske skupščine FLR Jugoslavije, v katerih izražate svojo odločnost in voljo jugoslovanskih narodov, nepopustljivo braniti zahteve po priključitvi koroških Slovencev k FLR Jugoslaviji. Vaše besede dajejo tudi nam večjo odločnost in novo moč za nadaljevanje naše borbe. Od te naše poti, začrtane s krvjo borcev partizanov vseh jugoslovanskih narodov, ki so dali svoja življenja za osvoboditev Slovenske Koroške, nas ne bo odvrnil noben teror, nobeno zatiranje, katerega danes ponovno izvajajo nad našim narodom. To bo samo povečalo našo pripravljenost, nadaljevati borbo, dokler se ne združimo z ostalimi Slovenci.«

Velike nove manifestacije po vsej Sloveniji za priključitev Slovenske Koroške

Ljubljana, 17. aprila. Iz vseh krajev Slovenije pošiljajo vsak dan številne brzojavke, pisma in resolucije šefu jugoslovanske delegacije Edvardu Kardelju in Svetu zunanjih ministrov v Moskvi.

Delegati plenuma OF v Postojni so poslali tov. Kardelju naslednjo resolucijo:

»Te dni se odloča usoda našega slovenskega naroda na Koroškem. Tovariš Kardelj, vsi delegati plenuma OF, ki smo zbrani na l. zasedanju, Vam naročamo, da zastopate na moskovski konferenci pravične zahteve slovenskega delovnega ljudstva na Koroškem tako, kot ste naše na mirovni konferenci v Parizu.«

Mi vemo, kolikšno je trpljenje Koroške v teh dneh in kakšne žrtve doprinaša ona danes, ko je že vojna končana, za svobodo, za priključitev k FLRJ. Sami smo doprinesli ogromne žrtve za svobodo, ki jo uživamo, a to smo dosegli zato, ker smo bili dosledni v borbi.

Obljubljam Vam, da se bomo z izvajanjem petletnega gospodarskega načrta, borili za pravice koroškega ljudstva in ga podpirali v tem boju, dokler ne bomo vsi združeni v Titovi Jugoslaviji.

S temi izrazi zaupanja v Vas in z obvezkami, ki smo jih dali, računajte z nami in povejte Svetu zunanjih ministrov v Moskvi, da zahtevamo priključitev Koroške k FLRJ.

Zivel delovno ljudstvo Slovenske Koroške!

Zivel tovariš Kardelj, borec za pravice delovnega ljudstva!

Manifestacije sloven. ljudstva v Celju in okolici

Prejšnji teden in v nedeljo so bile po vseh večjih krajevnih ljudskih odborih v okraju Celje-okolica množične manifestacije za priključitev

Začetek volitev v odbore enotne sindikalne organizacije v Trstu

Trst, 17. aprila. Dopisnik Tanjuga poroča: Te dni so se začele v Trstu volitve v odbore in skupščino združene enotne sindikalne organizacije. Volili sta bančna in tiskarska stroka. Skoraj stoodstotna udeležba pri volitvah je pokazala, kako zelo čutijo delavci in nameščenci potrebo po enotni sindikalni organizaciji. Osrednji odbor za sindikalni sporazum še ni objavil rezultatov volitev. Toda po podatkih, ki jih imajo Enotni sindikati, je precej večje število delavcev volilo za Enotne sindikate kot pa za Delavsko zbornico - »Camera del lavoroc« - »Giornale di Trieste« in »La voce li-

KOROŠKI SLOVENCİ PROTESTIRAJO PROTI UKREPOM BRITANSKIH OKUPACIJSKIH OBLASTI

„Nasilno hočejo dušiti voljo našega ljudstva“

Celovec, 17. aprila. Koroški Slovenci so preteklo nedeljo na množičnih zborovanjih odločno protestirali proti najnovjši odredbi šefa britanskih okupacijskih oblasti, polkovnika Simsona. Ta odredba prepoveduje koroškim Slovincem njihove najnosovnejše narodne pravice; zabranjuje jim izražati svobodno njihovo voljo in zahtevo po priključitvi k FLRJ. Zabranjuje jim zborovanja in nošenje slovenske in jugoslovanske zastave. Slo-

vesno so proglasili, da bodo še višje dvignili svojo zastavo — simbol svobode. Prepoved angleških okupacijskih oblasti je po vsej Slovenski Koroški izzval največje ogorčenje. Z nedeljskih zborovanj so koroški Slovenci poslali maršalu Titu, tov. Kardelju in Svetu zunanjih ministrov številne brzojavke, v katerih protestirajo proti najnovjšim ukrepom angleških okupacijskih oblasti.

Boj bomo nadaljevali do priključitve k FLRJ

Z zborovanja v Hodišah so odposlali sledečo resolucijo tov. Edvardu Kardelju: »Slovenski izseljenci in Slovenci iz predelov severno od Drave obhajamo danes v Hodišah petletnico izseljevanja koroških Slovencev. Slovenski izseljenci so bili prve žrtve hitlerjevskega uničevalnega načrta nad koroškimi Slovenci. Naš doprinos v žrtvah in borbi za zmago nad hitlerjevskim nacizmom je ogromen. Čeprav smo že daleč od kapitulacije fašistične Nemčije, so pri nas na Koroškem še vedno razmere nasilja in krivic. Izseljenci še danes nimajo poravnane škode, naše društvo ni dovoljeno, kot antifasiste nas oblasti preganjajo. Tovariš Kardelj! Protestiramo proti tem ukrepom, ker smatramo, da so nasilna dušitev volje našega ljudstva. Borili smo se za pravice sebi in drugim. Ta veliki boj bomo nadaljevali, dokler ne bomo priključeni k Federativni ljudski republiki Jugoslaviji.«

Protistiram proti nasilnim ukrepom

Resolucija konferenci zunanjih ministrov v Moskvi:

»Koroški Slovenci smo se danes zbrali v Hodišah pri Celovcu na spominsko slavnost petletnice množičnega izseljevanja koroških Slovencev v aprilu leta 1942. Nacisti so nas izgnali iz naših domov, ker smo bili Slovenci. Oblasti so prepovedale svobodo zborovanja izse-

Velike nove manifestacije po vsej Sloveniji za priključitev Slovenske Koroške

Ljubljana, 17. aprila. Iz vseh krajev Slovenije pošiljajo vsak dan številne brzojavke, pisma in resolucije šefu jugoslovanske delegacije Edvardu Kardelju in Svetu zunanjih ministrov v Moskvi.

Delegati plenuma OF v Postojni so poslali tov. Kardelju naslednjo resolucijo:

»Te dni se odloča usoda našega slovenskega naroda na Koroškem. Tovariš Kardelj, vsi delegati plenuma OF, ki smo zbrani na l. zasedanju, Vam naročamo, da zastopate na moskovski konferenci pravične zahteve slovenskega delovnega ljudstva na Koroškem tako, kot ste naše na mirovni konferenci v Parizu.«

Mi vemo, kolikšno je trpljenje Koroške v teh dneh in kakšne žrtve doprinaša ona danes, ko je že vojna končana, za svobodo, za priključitev k FLRJ. Sami smo doprinesli ogromne žrtve za svobodo, ki jo uživamo, a to smo dosegli zato, ker smo bili dosledni v borbi.

Obljubljam Vam, da se bomo z izvajanjem petletnega gospodarskega načrta, borili za pravice koroškega ljudstva in ga podpirali v tem boju, dokler ne bomo vsi združeni v Titovi Jugoslaviji.

S temi izrazi zaupanja v Vas in z obvezkami, ki smo jih dali, računajte z nami in povejte Svetu zunanjih ministrov v Moskvi, da zahtevamo priključitev Koroške k FLRJ.

Zivel delovno ljudstvo Slovenske Koroške!

Zivel tovariš Kardelj, borec za pravice delovnega ljudstva!

Manifestacije sloven. ljudstva v Celju in okolici

Prejšnji teden in v nedeljo so bile po vseh večjih krajevnih ljudskih odborih v okraju Celje-okolica množične manifestacije za priključitev

Začetek volitev v odbore enotne sindikalne organizacije v Trstu

Trst, 17. aprila. Dopisnik Tanjuga poroča: Te dni so se začele v Trstu volitve v odbore in skupščino združene enotne sindikalne organizacije. Volili sta bančna in tiskarska stroka. Skoraj stoodstotna udeležba pri volitvah je pokazala, kako zelo čutijo delavci in nameščenci potrebo po enotni sindikalni organizaciji. Osrednji odbor za sindikalni sporazum še ni objavil rezultatov volitev. Toda po podatkih, ki jih imajo Enotni sindikati, je precej večje število delavcev volilo za Enotne sindikate kot pa za Delavsko zbornico - »Camera del lavoroc« - »Giornale di Trieste« in »La voce li-

ljencem v Dobri vesi in izjave o priključitvi k Jugoslaviji ter prepovedale nošenje jugoslovanskih zastav. Iste oblasti obsojajo antifasiste, opravičajo pa bivše naciste. Koroški Slovenci odločno protestiramo proti nasilnemu postopanju, zahtevamo pravico, za katero smo se borili in za katero se bomo še naprej borili, dokler ne bo Slovenska Koroška priključena k Jugoslaviji.«

Nobeno nasilje nas ne bo odvrnilo od naše borbe

Udeleženci zborovanja v Št. Jakobu v Rožu so poslali naslednjo brzojavko maršalu Titu v Beograd:

»S svečane proslave ob priliki petletnice izseljevanja koroških Slovencev dne 13. aprila 1947 Vam pošiljam naše bratske pozdrave in se Vam obenem zahvaljujemo za odlične besede, izrečene ob priliki zborovanja Ljudske skupščine FLR Jugoslavije, v katerih izražate svojo odločnost in voljo jugoslovanskih narodov, nepopustljivo braniti zahteve po priključitvi koroških Slovencev k FLR Jugoslaviji. Vaše besede dajejo tudi nam večjo odločnost in novo moč za nadaljevanje naše borbe. Od te naše poti, začrtane s krvjo borcev partizanov vseh jugoslovanskih narodov, ki so dali svoja življenja za osvoboditev Slovenske Koroške, nas ne bo odvrnil noben teror, nobeno zatiranje, katerega danes ponovno izvajajo nad našim narodom. To bo samo povečalo našo pripravljenost, nadaljevati borbo, dokler se ne združimo z ostalimi Slovenci.«

Velike nove manifestacije po vsej Sloveniji za priključitev Slovenske Koroške

Ljubljana, 17. aprila. Iz vseh krajev Slovenije pošiljajo vsak dan številne brzojavke, pisma in resolucije šefu jugoslovanske delegacije Edvardu Kardelju in Svetu zunanjih ministrov v Moskvi.

Delegati plenuma OF v Postojni so poslali tov. Kardelju naslednjo resolucijo:

»Te dni se odloča usoda našega slovenskega naroda na Koroškem. Tovariš Kardelj, vsi delegati plenuma OF, ki smo zbrani na l. zasedanju, Vam naročamo, da zastopate na moskovski konferenci pravične zahteve slovenskega delovnega ljudstva na Koroškem tako, kot ste naše na mirovni konferenci v Parizu.«

Mi vemo, kolikšno je trpljenje Koroške v teh dneh in kakšne žrtve doprinaša ona danes, ko je že vojna končana, za svobodo, za priključitev k FLRJ. Sami smo doprinesli ogromne žrtve za svobodo, ki jo uživamo, a to smo dosegli zato, ker smo bili dosledni v borbi.

Obljubljam Vam, da se bomo z izvajanjem petletnega gospodarskega načrta, borili za pravice koroškega ljudstva in ga podpirali v tem boju, dokler ne bomo vsi združeni v Titovi Jugoslaviji.

S temi izrazi zaupanja v Vas in z obvezkami, ki smo jih dali, računajte z nami in povejte Svetu zunanjih ministrov v Moskvi, da zahtevamo priključitev Koroške k FLRJ.

Zivel delovno ljudstvo Slovenske Koroške!

Zivel tovariš Kardelj, borec za pravice delovnega ljudstva!

Manifestacije sloven. ljudstva v Celju in okolici

Prejšnji teden in v nedeljo so bile po vseh večjih krajevnih ljudskih odborih v okraju Celje-okolica množične manifestacije za priključitev

Začetek volitev v odbore enotne sindikalne organizacije v Trstu

Trst, 17. aprila. Dopisnik Tanjuga poroča: Te dni so se začele v Trstu volitve v odbore in skupščino združene enotne sindikalne organizacije. Volili sta bančna in tiskarska stroka. Skoraj stoodstotna udeležba pri volitvah je pokazala, kako zelo čutijo delavci in nameščenci potrebo po enotni sindikalni organizaciji. Osrednji odbor za sindikalni sporazum še ni objavil rezultatov volitev. Toda po podatkih, ki jih imajo Enotni sindikati, je precej večje število delavcev volilo za Enotne sindikate kot pa za Delavsko zbornico - »Camera del lavoroc« - »Giornale di Trieste« in »La voce li-

Tretji sestanek predsedstva CSLMJ v Beogradu

Poleg proge Šamac-Sarajevo bo mladina zgradila tudi tovarno za težke stroje

Beograd, 17. aprila.

15. in 16. aprila je bil v Beogradu tretji sestanek predsedstva Centralnega sveta LMJ, ki mu je predsedoval Rato Dugonjić. Na dnevnem redu je bilo poročilo o progi Šamac-Sarajevo in priprave mladine za drugo izmeno; priprave za nacionalne kongrese po republikah; poročilo predsednika Pokrajinskega sveta LM v Tuzli o stanju v šolah in o 7. plenumu CS LMS.

O prvi točki je govoril Mihajlo Švabić, član sekretariata CS LMJ in pomočnik načelnika uprave gradilišča mladinske proge Šamac-Sarajevo. Omenil je, da se je priglasilo za progo mnogo več mladine, kakor je bilo predvideno. Že v prvi skupini prve izmene je prišlo namesto 23.000 okrog 35.000 mladincev. Vprašanje mladinskih in strokovnih vodilnih kadrov je bilo ugodno rešeno z zimskimi tečajmi in z uporabo kadra s proge Breko-Banovići. Rešeno je bilo vprašanje nastanitve brigad, prehrane in zdravstvene službe. Največje težave so bile z nabavljanjem gradbenega materiala in orodja.

Poudaril je pomanjkljivosti mladinskih organizacij pri pošiljanju prve skupine brigad: v brigade so sprejemali fizično slabe in bolne mladince, oprema nekaterih brigad z inventarjem je slaba druge brigade pa niso dobro organizirane. Na progo je prišlo večje število vavencev in delavskih mladincev, zaradi česar bo trpela produkcija. Predsedstvo bo razpravljalo o varčevanju orodja in strojev na progi. Vse dosedanje pomanjkljivosti in napake bodo morale organizacije LM v bodočih izmenah odpraviti.

Predsedstvo je pretresalo novo nalogo naše mladine, zgraditev tovarne za težke stroje, ki bo prva te vrste v naši državi.

Pri gradnji te tovarne bodo sodelovale mladinske brigade iz vseh republik skupno z brigadami iz Beograda in beograjskega okrožja. Pri gradnji te tovarne se bo izobrazil kader, ki bo sodeloval še pri gradnji podobnih industrijskih objektov.

Generalni sekretar CS Slavko Komar je poročal o pripravah za nacionalne kongrese LM po republikah. Kongresi bodo v maju in v začetku junija. Glavno vprašanje, o katerem bodo razpravljali na kongresih, bodo naloge in udeležba LM pri izpolnitvi petletnega plana.

Poročilo o udeležbi LM Vojvodine pri pomladanski setvi je podal Dušan Sekić, predsednik pokrajinskega sveta LM Vojvodine. Iz njegovega poročila in iz diskusije se je videlo, da organizacije LM niso vsestransko pomagale pri izvedbi setvene kampanje.

Predsednik mestnega odbora LM za Tuzlo Slobodan Čajin je poročal o stanju v tuzlanskih šolah. Na podlagi poročila in diskusije so določili konkretne ukrepe za doseganje čim boljših učnih uspehov in odstranitev vseh pomanjkljivosti, ki jih še vedno najdemo pri delu v naših srednjih in strokovnih šolah.

Predlog sekretariata o sklicanju 7. plenuma CS LMJ je podal Milutin Saltić. Na tem plenumu bodo obravnavali naloge organizacije LMJ pri uresničevanju petletnega plana.

OBVESTILO FINANČ. MINISTRSTVA FLRJ

Opaža se, da so posamezna državna gospodarska podjetja po izdaji gospodarskih uredb vlade FLRJ o akumulaciji in cenah opustila knjiženja v svojih poslovnih knjigah, to pa zato, ker pričakujejo nadaljnjih odredb o novih kontnih planih in nadaljnjih navodilih.

Podjetja morajo takoj začetni knjižiti in spraviti na tekoče svoje poslovne knjige na podlage določb zakona o enotnem računovodstvu in na podlagi že potrjenih kontnih planov za posamezne panoge; pri tem morajo upoštevati določbe gospodarskih uredb vlade FLRJ o akumulaciji in cenah in navodila, izdana na podlagi teh uredb.

Za stanje računovodstva v podjetjih so odgovorne, razen vodstva podjetij, na podlagi določbe 27. člena zakona o enotnem računovodstvu generalne in glavne direkcije in ostali upravni in operativni voditelji. Zato morajo dati vsi potrebno pomoč pri knjiženju podjetjem, ki so pod njihovim vodstvom.

KRATKE VESTI IZ VSE DRŽAVE

Zgraditev velikega univerzitetnega naselja v Skoplju. Letošnja stavbna delavnost v Skoplju bo izredno živahna. Zdj gradijo številna stanovanjska poslopja. Razen tega bodo porabili okrog 100 milijonov din za industrijska, šolska in druga poslopja. Aktualno je postalo vprašanje zgraditev univerzitetnih poslopij. Letos je začela delovati filozofska fakulteta, jeseni bo pa odprta tudi medicinska fakulteta. V prvem letu petletke se bodo lotili velikih gradbenih del za zgraditev velike univerzitetne četrti. Letos bodo začeli graditi naravoslovni oddelek filozofske fakultete. Načrt za zgraditev univerzitetne četrti je naredil inž. arh. E. Ravnikar iz Ljubljane.

Uvedba standardnega tipa okna. Gradbeno ministrstvo je nagradilo inž. Vladimira Potočnjaka za iznajdbo standardnega tipa okna. To okno bo mnogo pripomoglo, da se bodo stavbna dela s pomočjo standardizacije pomenila in pospešila. Zvezna načrtna komisija je že odobrila ter predpisala za standardizacijo dve velikosti standardnega okna, in sicer 64x128 in 64x64 cm.

Uvedba norm na velikih posevstvih. Letos so bile prvič uvedene norme na velikih kmetijskih pokrajinskih posevstvih v Vojvodini. To je pripomoglo, da so setvena in poljska dela doslej sorazmerno hitro napredovala. Uveden je bil brigadni desetinški sistem, s čimer je bilo omogočeno, da so se kmetijski delavci vključili v vseljudsko tekmovanje.

Okrog 2000 hiš bodo zgradili letos na Kosovem in Metohiji. Pod streho bodo prišle vse družine, ki so med vojno izgubile domove. Razen 2000 novih hiš bodo dogotovili še 1309 poslopij, ki so jih začeli graditi lani. Tako bo dobilo domove okrog 3000 družin. Ljudske oblasti so dodelile okrog 100 milijonov kredita, kar pa vendar še ni dovolj za vsa dela. Mnogo bo pripomoglo ljudstvo s prostovoljnimi deli.

Odstranitev zadnjih ostankov nenaravne meje med Sušakom in Reko. Pred dnevi so začeli podirati zadnji vzdolž Rječine na reški strani. S tem bo odstranjen zadnji ostanek nenaravne meje, ki je delila Reko in Istro od matice Jugoslavije.

še tesarsko delavnico; v prihodnji zimi pa bodo izdelovali betonske konstruktivne elemente, tako da bo gradnja v prihodnji sezoni čim bolj pospešena.

Preko zime je gradbeno vodstvo »Projekt« organiziralo gradbeno šolo za učence zidarstva in tesarske stroke. Šola bo te dni zaključena ter bodo učenci, ki so v bivši Jugoslaviji preko zime »počivali«, poleg strokovnega znanja odnesli na gradilišča tudi osnovne pojme iz naše nove družbeno-politične ureditve.

Pomen in namen odredbe MLO Ljubljana o obvezni prijavi gradbenega materiala

Pred nekaj dnevi je v dnevnem časopisu izšla gornja odredba, s katero naj bi se doseglo, da bi odsek za gradnje pri MLO dobil evidenco nad vsem gradbenim materialom. S tem bi mu bila na podlagi dobljenih podatkov dana možnost ves gradbeni material tako uporabiti, da bi bilo čim večim splošno ljudskim koristim in potrebam zadoščeno.

V zvezi z izvajanjem našega plana je nujno urediti tudi smotrno porazdeljevanje gradbenega materiala. Vsakdo mora vedeti, da moramo pri obnovi in graditvi nove države do maksimuma izkoristiti sredstva, ki so takoj na razpolago in ne smemo in ne moremo čakati šele na ona, ki jih bodo naše tovarne v tekočem letu producirale. Kdor je prebiral dnevno časopisje, je moral uvideti in priznati, da se ljudska oblast trudi na vseh področjih, da bi čim prej zadovoljila vse potrebe in prav v tem cilju je bila izdana tudi odredba o obvezni prijavi gradbenega materiala. Pri vsakem načrtovanju je nujno dati prednost delom, ki so uvrščena s planom samim med dela prve prioritete.

Zato mora biti vsakomur jasno, da posameznik, ki gradi, oziroma namerna graditi, ne sme gledati pri dodelitvi materiala iz egoističnega stališča, ampak iz širšega vidika, ki ga narekujejo splošne potrebe. Prav tako je razumljivo, da ima prednost pri dodelitvi materiala oni, ki že pričeto zgrad-

bo dovršuje, pred onim, ki sploh še nima nobenega materiala, zlasti, če je dotična gradnja tudi iz drugih vidikov potrebna in koristna (n. pr. stanovanjske zgradbe).

Ker pa ima veliko zasebnikov nakopičen gradbeni material, pa nima niti gradbenega dovoljenja, niti sploh nima namena v bližnji bodočnosti graditi, nastane za skupnost ogromna škoda na eni strani s tem, da bi ta gradbeni material ležal neizrabljen in bi se celo kvaril, na drugi strani, pa bi zaradi pomanjkanja gradbenega materiala ne bila dovršena dela, ki so za skupnost nujno potrebna in spadajo med dela prve prioritete.

Zato je potrebno, da vsi zasebniki, ki posedujejo gradbeni material (t. j. opeko, cement, betonsko železo, stavbni les itd.) istega v odredbi določenem roku prijavijo in si pribavijo eventualni pristavek gospodarskega oddelka za potrošnje materiala, če nameravajo graditi v letu 1947, v nasprotnem primeru pa bo gospodarski oddelek — odsek za gradnje — s tem materialom po potrebi razpolagal in ga odkupil po dnevnih cenah.

Ker so pa še nekateri zasebniki, ki presojajo vse zadeve zgolj iz egoističnega vidika, so bile določene v tej odredbi tudi kazenske sankcije, ki se bodo v najstrožji meri izvajale zoper vse one, ki bi citirane odredbe ne upoštevali.

Podjetje »Projekt« v Kranju gradi

Republiško podjetje »Projekt« iz Kranja je z ostalimi republikimi podjetji stopilo s 1. aprilom v stavbno sezono. Gradbena dejavnost »Projekta« se razteza predvsem na Gorenjsko, koder bo poleg še nedokončanih del iz leta 1946, dograjenih tudi nekaj novih objektov.

Na Bledu bo podjetje popolnoma prenovilo Kazino v notranjosti. Na zahodni strani jezera pa bo med hotelom Toplice in Kazino zgrajena terasa. Da pa bo Bled lahko nudil dovolj cenčnih prenočišč, bo zgrajeno množično prenočišče za 200 oseb. Ta zgradba bo v zimski sezoni, ko ni tako velikega dotoka posetnikov, služila Turist-hotelu za gostinske tečaje. V iste namene so že lani pričeli obnavljati požgani »Sport-hoteli« na Pokljuki. Dela so bila sredi decembra zaradi vremenskih neprilik prekinjena, sedaj pa se nadaljujejo ter bo hotel do letošnje zimske sezone obnovljen.

Nadaljevalna dela so v tovarni Industriji v Jaršah in na adaptaciji tovarne tenil »Donite« v Medvodah. V Jaršah bo povečana predilnica in tkalnica, bišve gospodarsko poslopje pa preurejeno v sindikalno dvorano s 600 sedeži. Popolnoma bo preurejena kanalizacija tovarne, ker sedanja ne bo odgovarjala povečani tovarni.

Od novih večjih objektov bo dograjena štirietažna čevljarna v Zireh in nova tovarna verig v Lescah pri Bledu. Tu bodo dograjene tudi štiri stanovanjske hiše za delavske družine. V St. Vidu nad Ljubljano bo iz bivših Skofovih zavodov nastala nova moderna tehnična srednja šola. Poslopja bo »Projekt« preuredil in prenovil, tako da bodo bivši Skofovi zavodi od sedaj naprej služili splošnim koristim — našim bodočim inženirjem in tehnikom.

V Kranju je precej močna stanovanjska stiska za delavce in delavske družine, ki delajo v kranjskih tekstilnih tovarnah. Da se vprašanje delavskih stanovanj reši, bo »Projekt« pričel graditi na Zlatem polju štiri stanovanjske bloke s po 18 dvosobnih stanovanj in sindikalno stanovanjsko hišo. Na Golniku pa bo gradil nove sanatorijske stavbe.

Pri vseh teh delih bo »Projekt« za-

poslil okoli 1000 delavcev. Precej delavcev pa je imel zaposlenih na delih, ki so trajala preko zime (Induplat — Jarše, Donit — Medvode) in v svojih delavnicah v Kranju. V mizarški delavnici so izdelovali okna in vrata, v strojni izdelovalnici pa parkete in la-dijska tla. V kratkem bodo ustanovili

Obsodba zločinske tolpe iz Partinja pri Sv. Lenartu

Pretekli teden je bila v Mariboru pred okrožnim ljudskim sodiščem razprava proti 15 obtožencem na čelu z Jakobom Vratičem iz St. Janža na Dravskem polju. Obtoženi so bili, da so začeli organizirati obojeno tolpo, ji nudili pomoč in razširjali lažne govorice.

Vratič Jakob je znan klatež in delomrnez, tat in goljuf. Med okupacijo se je v službi okupatorja kot četnik boril proti partizanom. Po osvoboditvi je nadaljeval svoje zločinsko delo v zloglasni Bedejevi roparski tolpi. Ko je bila tolpa uničena, mu je uspelo pobegniti ter se povezati z vojnimi zločinci v Avstriji. Po njihovem naročilu je vršil sovražno propagando, zbiral orožje in ljudske sovražnike za svojo bando.

Obtoženci Kerhe Viktor iz St. Janža, Kozelj Mirko iz Partinja in Golob Franc iz Starš pri Ptuj, katere je Vratič pridobil za svojo tolpo, so skrajno propadli in pokvarjeni tipi, ki so pijančevali, se vlačugali in živeli na račun drugih ljudi. Za svojo postojanko si je tolpa izbrala

SMRTNE KAZNI ZA ILEGALNE PREHODE PREKO MEJE

Pred dnevi je bila pred mariborskim okrožnim ljudskim sodiščem razprava proti Karlu Laznički, ki je na begu, in njegovi ženi Elzi. Obtožena sta organizirala ilegalne prehode protiljudskih elementov preko meje. Obtoženi je kriminalni tip, ki je bil že v stari Jugoslaviji obsojen na več let zapor zaradi vplomov in goljufanja. Oba sta delomrnezna, ki sta na račun drugih razkošno živela. Sodišče je izreklo pravično kazen in oba

obsodilo na kazen smrti z ustrelitvijo.

Za pripravljane ilegalnih prehodov preko meje so se pred sodiščem še zagovarjali Snuderl Ivan, Rebolj Martin in Javornik Marija. Snuderl je bil že od prej znan kot tihotapec. Obsojeni so bili: Snuderl Ivan na 7 let odvzema prostosti s prisilnim delom, Rebolj Martin in Javornik Marija pa po tri leta prisilnega dela. Javni tožilec je vložil pritožbo zaradi prenizko odmerjene kazni.

FIZKULTURA

Primorski fizikulturniki: »Vse za 1. maj!«

Tovariš Petaroh, predsednik KLO, nam je prejšnji dan povedal, kako se v navdušenjem pripravljajo za prvi maj, zeto smo — jurišali — na klanec pod Šmarjami, kjer je treba gaziti včasih za ped visoko lepljivo cestno blato.

Ves trud pa je bil pozabljen, ko smo prišli v Novo vas in slišali, kar vam bom tu povedal.

Nova vas je poslala lani za 1. maj 30 pionirjev v Trst, letos pa se uči za fizikulturni nastop 36 pionirjev in 34 mladincev in mladink. Vsak drugi dan imajo vaje, katerih se zelo redno udeležujejo. Stiridesetletni pevski zbor se prav tako v navdušenjem pripravljajo. Dogovorili so se z voditelji godb iz Marezig in Sv. Antona, da bi se za 1. maj skupno učili. Čez 50 članov bo štela ta godbena skupina, ki pravi, da bo slišati njihovo igranje čez ves Trst. Tekmovalce so napovedali novovaški fizikulturniki krvavskim fizikulturnikom, ki po vsem vidiku tudi ne bodo zadnji, saj se je tovarišu učitelju, ki je šel tam mimo, tako mudilo na vaje, da je pozabil zapreti vrata in pustil klobuk na mizi. Enako živo je v Bor-

štu, kjer se pridno pripravlja 51 mladincev in mladink in še 37 pionirjev. Tu so napovedali tekmovalce sosedni vasi Truškam in to v tem, kdo bo dal večje število fizikulturnikov in kateri pevski zbor se bo bolje naučil pesmi. Se nekaj iz Nove vasi! Tu so si tudi člani koordinacijskega odbora napovedali notranje tekmovalce — kdo bo boljše izvršil svojo nalogo za prvomajski nastop.

V Sv. Antonu so prav tako sprejeli tekmovalni načrt pripravljalnega odbora v Marezigi in tudi sami napovedali tekmovalce vsem Čezarji in Pohegi, tekmovalce v tem, kdo bo dal večje število fizikulturnikov, pevcev, zastav in transparentov. Mladina, posebno mladince pridno vadijo in tudi že dobro obvladajo telovadne vaje. Vsega skupaj se bo v naši vasi udeležilo proslave 150 mladincev in pionirjev. K temu uspehu so mnogo pripomogli šolski učitelji, ki se z vso vno udeležujejo priprav.

Tako se pripravlja primorska mladina in fizikulturniki za proslavo prvega maja, na kateri bodo ponovno pokazali svojo skupnost in zavednost.

Nad 800 tekmovalcev na crossu v Postojni in Trbovljah

V trboveljskem revirju je bila udeležba v pomladanskem crossu, ki je bil v sredo 16. t. m. na novem igrišču v Trbovljah, je bila izredno velika, saj je nastopilo nad 400 tekmovalcev, in sicer 145 članic-mladink in 265 članov-mladincev. Med tekmovalci je bilo mnogo novincev iz raznih aktivov, ki so med seboj tekmovali v čim večji udeležbi za pokal FD Rudarja. Osvojili si ga je aktiv Cementarne, a za tem aktivom niso mnogo ostajali fizikulturniki iz bazenske uprave. Da se tudi starejši rudarji zavedajo važnosti fizikulturnega udeleževanja in širjenja fizikulturnega gibanja, so dokazali tudi nad 50 let stari tekmovalci, a tovariš Kiler Jih ima celo 58. — Istočasno je bil tudi cross kolesarjev (37 tekmovalcev) na 11 km dolgi progi, katero je prvi prevozil v 65 minutak.

V postojnskem okraju je prav tako tekmovalo nad 400 tekmovalcev. Poleg Postojne

jih je največ sodelovalo v Belskem, Senožečah, St. Petru in Prestranku. V Postojni je tekmovalo 97 tekmovalcev skupno z borci JA. Borbene tekmovalce je vzpodbujalo več sto gledalcev, ki so lahko opazovali skoraj ves potek tekmovanja.

Med mladinkami na 800 m je zmagala Iva Lenček v času 4.10 min. Med mladinci na 1500 m je po ostri borbi prispel prvi Ivan Birsa. Od članic je bila najboljša Meta Lovrenčič, in sicer za eno sekundo pred Bizjakovo. Najbolj zanimiva je bila borba med člani na 2.5 km. Od 63 tekmovalcev jih je prispelo na cilj 59. Demobilizirani borec JA Emil Kranjc se je že v začetku odtrgal od ostalih tekmovalcev ter razdaljo stalno povečeval. Zmagal je v času 7.16 min pred Milanom Herkovom 7.30. Kranjc je tekel v takem stilu, ki da slutiti, da bo dosegel lepe uspehe tudi na drugih tekmovanjih.

Na evropskem prvenstvu so rokoborci SZ osvojili drugo mesto

V ponedeljek je bilo v Pragi končano 13. evropsko prvenstvo v grško-rimski rokoborbi, katerega so se udeležili atleti 15 držav, in sicer: Sovjetske zveze, Češkoslovaške, Danske, Egipta, Finske, Francije, Holandije, Italije, Madžarske, Avstrije, Norveške, Grčije, Švedske, Švice in Turčije. Po tridnevni borbi so se kvalificirali v finale borec Sovjetske zveze, Češkoslovaške, Egipta, Finske, Madžarske, Norveške, Švedske in Turčije.

Ekipni prvak je postala Švedska s 14 točkami. Zasedla je tri prva mesta, eno drugo in tri tretja. Druga je Sovjetska zveza s 12 točkami; zasedla je tri prva, eno drugo in eno tretje mesto. Tretja je Turčija s 8 točkami; zasedla je eno prvo, dve drugi in eno tretje mesto. Četrta je Egipt s 5 točkami; zasedel je eno prvo in eno drugo mesto. Peta je Madžarska z dvema drugimi mesti. Finska in Norveška imata po dve točki, Češkoslovaška pa 1 točko.

Polimenski prvaki v posameznih kategorijah so naslednji:

V mušji: 1. Sundin (Švedska), 2. Mohamed (Egipt).

V bantan: 1. Mohamed Hasan (E), 2. Norli (Norv).

V peresno lahki: 1. Anderberg (Šv), 2. Tot (Madž), 3. Kotrba (ČSR).

V lahki: 1. Frenfors (Šv), 2. Lalinrjan (SZ), 3. Atik (Tur).

V Welter: 1. Dogu (Tur), 2. Anderson (Šv), 3. Kozarski (SZ).

V srednji: 1. Belov (SZ), 2. Tajfur (Tur), 3. Grünberg (Šv).

V polteški: 1. Koberlize (SZ), 2. Kovacz (Madž), 3. Vong (Šv).

V težki: 1. Kotkas (SZ), 2. Cakmak (Tur), 3. Rihmeki (Finska).

Mošter vseh kategorij je prvak Sovjetske zveze težke kategorije Kotkas.

Švedska ekipa je dobila pokal iz brušene stekla, darilo predsednika republike.

Ekipa Sovjetske zveze je dobila drugo nagrado, darilo predsednika vlade Klementa Gottvalda, tretjo nagrado je pa dobila turška ekipa, darilo prosvetnega ministra.

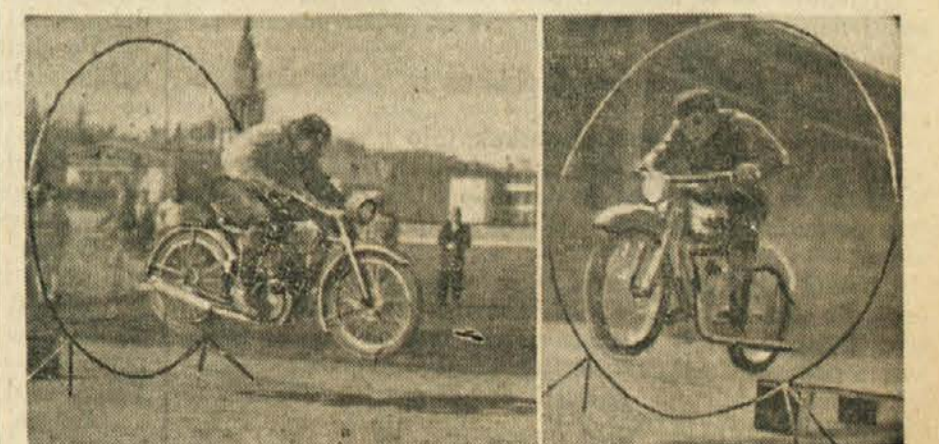
Fizikulturna konferenca v Litiji

FD Enotnosti ob Tyrševi cesti pokalna nogometna tekma med grančarji KNOJ-a in garnizonom KNOJ-a iz Ljubljane. V obeh reprezentancah bodo nastopili igralci, ki so našim igralcem znani kot dobri nogometarji in bo tekma nudila dovolj športnega užitka vsakemu ljubitelju te igre.

Kratke vesti

Nogometna tekma med prvorazredno ekipo budimpeštanskega »VASZAZCA« in zagrebškimi »Dinamom«, ki je bil v prvi tekmi v Budimpešti premagan z 1:0, bo v nedeljo 20. t. m. v Beogradu.

Vremenska napoved za petek, 18. aprila: Dopoldne še jasno in toplo. Popoldne naraščajoča oblačnost, proti večeru je pričakovati krajevne nevihte in ohlaiditev. V soboto zopet izboljšanje.

Skok skozi ognjen obroč, bo ena od mnogih zanimivih točk na nedeljski prireditvi 20. t. m. na dirkališču FD Triglava. Slučki sta posneti na treningu, ki je vsak dan ob 18. uri.

OBVESTILA

Navodila za razdeljevanje

betonskega železa, cementa, ravnega stekla in rezanega lesa za izvajanje gradbenega plana v letu 1947

Na osnovi navedbe vlade FLRJ o planski izdelavi gradbenega materiala, in sicer betonskega železa, cementa, ravnega stekla in rezanega lesa, potrebnega za izvršitev investicijskega plana v letu 1947, izdaja Planska komisija LRS za razdeljevanje navedenega materiala naslednja navodila:

- Koristniki kontingentov**
Kontingente navedenega materiala, dodeljene VLRS bo Planska komisija LRS v skladu z investicijskim planom in prioriteto gradnji razdelila na naslednje koristnike kontingentov:
a) predsedstvo vlade,
b) ministristvo za gradnjo,
c) ministristvo za industrijo in rudarstvo,
d) ministristvo za kmetijstvo in gozdarstvo,
e) ministristvo za trgovino in prekrbo,
f) ministristvo za notranje zadeve,
g) okrajne ljudske odbore.
- Izkoriščanje kontingentov**
Kontingenti Predsedstva vlade se izkoriščajo za ona gradbena dela, ki jih ustanove in podjetja po upravno-operativnim vodstvom Predsedstva vlade in ministrstev, ki niso navedena kot samostojni koristniki kontingentov, izvršujejo v lastni reziiji. Te kontingente disponira Planska komisija LRS.
b) Kontingenti ministrstva za gradnjo se izkoriščajo za vsa gradbena dela zveznega značaja, vstevši gradnje glavnega odbora sindikatov in Državnega zavoda za socialno zavarovanje, za vsa gradbena dela republiškega značaja, ki jih po nalogu mini-

strstva za gradnjo izvršujejo republiška, okrajna, krajevna in zasebna gradbena podjetja ter za lastne investicije republiških gradbenih podjetij.

Pri disponiranju teh kontingentov mora ministristvo za gradnjo vpoštovati količine gradbenega materiala, ki so od Zvezne planske komisije določene za gradbena dela po zveznem investicijskem planu.

Zvezne ustanove in podjetja, ki grade v lastni reziiji, se oskrbujejo z navedenim materialom po naredbi vlade FLRJ iz kontingentov zveznih ministrstev.

o) do f) Kontingenti navedenih ministrstev se izkoriščajo za ona gradbena dela, ki jih ustanove in podjetja po upravno-operativnim vodstvom teh ministrstev gradijo v lastni reziiji.

g) Kontingenti okrajnih ljudskih odborov se izkoriščajo za vsa gradbena dela po okrajnih investicijskih planih, vstevši obnovo sol in podeželska in za vsa izvenplanska dela zadržnih in množičnih organizacij in zasebnikov.

Delitev teh kontingentov izvršujejo okrajni ljudski odbori, ki so dolžni zagotoviti ta material predvsem za prioriteta dela po okrajnih investicijskih planih. Ti kontingenti niso namenjeni za široko potrošnjo.

Koristniki kontingentov smejo izdajati dispozicije za te kontingente le v okviru njim dodeljenih količin materiala in morajo dispozicije celotnih količin javiti Planski komisiji LRS v roku, ki bo določen ob spročitvi o dodeljenih kontingentih.

OPOROILLO

Kadar posredujemo oddajo otrok v zavode, se redno dogaja, da OLO pripeljejo otroke zdravniško negledane v zavod. Ker pomeni to nevarnost za ostale otroke v zavodu, obnem pa tudi lahko nepoznanje otrokovega zdravstvenega stanja, povzroči otroku samemu škodo, naročamo vsem OLO, da peljejo otroke prej na temelji zdravniški pregled, bodisi v najbližji dispanzer ali drugo zdravstveno ustanovo, ali k navadnemu zdravniku. Vsak otrok naj prinese zdravstveni izvid s seboj v zavod.

PRESKRBA

DELITEV

SUHEGA MESA IN MESNIH IZDELKOV
Gospodarski oddelek v Ljubljani obvešča potrošnike, ki so upravičeni prejemati meso, da prejmejo v soboto 19. aprila od 8-12 in od 14-17 suho meso in mesne konzerve na odrezke živiliških nakaznic, in sicer:
TD I in III odrezek TD 103 april 30 dkg suhega mesa.
SD I in III odrezek SD 303 april 225 gr mesnih konzerv.
LD I in III odrezek 303 april 225 gramov mesnih konzerv.
Nav I in III odrezek 403 april 150 gramov mesnih konzerv.
Doj I in III odrezek 503 april 150 gramov mesnih konzerv.
OM I in III odrezek 603 april 150 gramov mesnih konzerv.

Suho meso in mesne konzerve bodo delile vse poslovavnice mestne klavnic, prodajalne OLO, mesarji objavljeni v dnevnih dne 26. marca in mesarja Hribar Matija ter Stanič Lojze.

Mesarji prevzamejo suho meso na mestni klavnici v petek 18. aprila od 8-12. Mesne konzerve pa prevzamejo še istega dne v skladišču »Prehrane« (Gragor), Tyrševa cesta od 14 dalje.

Cena mleti svinjini je 32,50 din za 1 kg neto.

POPIS EMBALAZ NAFTHNIH DERIVATOV

Z okrožnico I. štev. 3343/I. je ministristvo za trgovino in prekrbo LRS 1. aprila naročilo vsem mestnim in okrajnim ljudskim odborom, državnim, zadržnim in privatnim

OBVESTILO mirnodobnim vojnim invalidom

Udruženje mirnodobnih vojnih invalidov je z vsem svojim članstvom vključeno v glavni odbor medvojnih vojnih invalidov Jugoslavije, ker je to združenje prenehalo delovati. Potemtakem se bodo mirnodobni vojni invalidi glede dosege invalidskih pravic, kakor tudi v vseh drugih vprašanih obrabali v prihodnje na najbližje odbore medvojnih vojnih invalidov, ki so v ta namen že prejeli posebna vabila.

Iz glavnega odbora medvojnih vojnih invalidov Jugoslavije v Beogradu.

PODJETJEM, DA NEMUDOMA IZVRŠE PREGLED IN POPIS ZALOGE

podjetjem, da nemudoma izvrše pregled in popis zaloge embalaž nafthnih derivatov (benčina, petroleja itd.) in sicer ločeno za embalažo domačega izvora in ločeno za UMBRA-embalažo. Prav tako je ločiti prazno in anagazirano (že uporabljeno) embalažo. Prijave so podjetja morala predložiti pristojnemu mestnemu oziroma okrajnemu ljudskemu odboru.

Ponovno vabimo vae imenovane, da semkaj čim prej dostavijo zbrana poročila, ker so nujno potrebna.

Iz pisarne ministristva za trgovino in prekrbo LRS.

POTROŠNIKOM TEKOČIH GORIV!

Opozarjamo potrošnike, da so sedanji boni za tekoča goriva veljavni samo za mesec april, t. j. do vključno 30. aprila t. l., kakor so bili razdeljevalci opozorjeni z okrožnico ministristva za trgovino in prekrbo LRS 1. št. 2750/I.

Izjema velja le za bone ministristva za kmetijstvo, ki so veljavni do konca maja t. l., kar je označeno na bonih.

Iz pisarne ministristva za trgovino in prekrbo LRS.

PREBIVALCEM OLO RAKOVNIK

Vsi upravičenci za predjem dodatnih živiliških nakaznic TD, SD in LD se pozivajo, da do sobote 19. aprila do 19. ure zanesljivo predložijo potrdila, potrjena od sindikata. Sindikati naj ta potrdila upravičencem pravočasno izdajo.

Odsek za prekrbo OLO Rakovnik.

DNEVNE VESTI

Kranjski dramatski odsek OF Senčur uprizori v soboto 19. aprila ob 20 in v nedeljo ob 15 v dvorani sindikalnega doma v Kranju Kljnarjevo dramo »Vida Staša«. Vjudno vabljeni.
Sprejemalnica Cevlarske produktivne zadruge v Ljubljani (Bleiwaisova 48, Jernejeva 16, Zaloška 10, Tržaška 83, Florjanska 28 in Sv. Petra cesta 20) sprejemajo od 21. aprila dalje do preklica od 6-14.
Ljubljanska Drama pripravila Žiljkovo »Miklovo Zala«. Nastopa velik del dramskega ansambla, sodeluje operni zbor in orkester. Predstave bodo v opernem gledališču.
Dežurne lekarnice: v petek 18. aprila: II. državna lekarna, Dunajska cesta 6; lekarna Garts, Moste, Zaloška cesta 47; v soboto, 19. aprila: za VI. državno lekarno, Mestni trg 4 - V. državna lekarna, Kongresni trg 12; lekarna Bohine, Rimska cesta 31.

PUTNIKOVI IZLETI NA OTOK RAB

Direkcija Putnika za Slovenijo v Ljubljani organizira v mesecu maju tri tridnevne izlete na otok Rab. Prvi izlet bo v dneih 9., 10. in 11. maja ter je predviden za udeležence iz Štajerske in sindikalnih podjetij v Medvodah. Drugi izlet bo v dneih 17. in 18. maja in je predviden za udeležence iz Dolenjske. Posebni vlak bo vozil iz Novega mesta. Tretji izlet se bo vršil 24., 25. in 26. maja in je predviden za udeležence iz Ljubljane, Kranja, Kamnika in Skofje Loke.

Vozna s posebnim vlakom do Reke in posebnim parobrodrom od Reke do Raba ter povratek, vsa prehrana na Rabu in prenočišče stane iz Ljubljane 650 din, iz Celja 705 din, iz Maribora 745 din, iz Kranja 670 din, iz Jesenja 690 din in iz Novega mesta 700 din.

Krajevne strokovne svete in vse masovne organizacije naprošamo, da med svojim članstvom organizirajo skupine in jih prijavljajo najbližjim zbiralcem prijav. Prijave morajo vsebovati zaporedno številko, krstno in rodbinsko ime, poklic, kraj in datum rojstva, stalno bivališče s točnim naslovom, številko osebne izkaznice, datum in oblastvo, ki jo je izdal. Prijave je treba zbiralcem prijav najkasneje 13 dni pred pričetkom izleta. Ker je število udeležencev za posamezne izlete omejeno, si pridružujemo pravico, zaključiti prijave predčasno. Posebej opozarjamo, da mora vsak izletnik imeti na potovanju osebno izkaznico s sliko. Kdor ne poseduje osebne izkaznice s sliko, si jo mora do pričetka potovanja skurzo nabaviti pri svojem krajevnem ljudskem odboru. Prijave zbirajo in dajejo vse informacije Putnik Ljubljana, Putnik Maribor, Putnik Celje, menjalnica Putnika na Jesenicah in poslovavnica Putnika v Kranju.

SLOVENSKA NARODNO GLEDALIŠČE

Drama
Petek, 18., ob 20: Ostrovski: »Še tak lisjak se nazadnje ujame«. Red K.
Sobota, 19., ob 20: Shaw: »Hudičev učencec«. Red F.
Nedelja, 20., ob 20: Afinogenov: »V tajgi«. Izven.

Opera
Petek 18. ob 19.30: Dvorak: »Rusalka«. - Red O. Gostovanje Zl. Gungjenac.
Sobota, 19., ob 19.30: D. Svara: »Veronika Deseniška«. Red M.
Nedelja, 20., ob 19.30: Dvorak: »Rusalka«. Red N. Gostovanje Zl. Gungjenac.

SENTJAKOBSKO GLEDALIŠČE

Sobota, 19., ob 20: Br. Nušič: »Ujez«. Pedeseta predstava.
Nedelja, 20., ob 20: Br. Nušič: »Ujez«. Zadnja.

LJUDSKO GLEDALIŠČE V CELJU

Petek 18., ob 20: Cankar: »Pohujšanje v dolini Sentfiorjanski«. Premiera Režija Mr. Fedor Gradnik.
Nedelja 20., ob 20: Cankar: »Pohujšanje v dolini Sentfiorjanski«. Drugič.

V MARIBORU

Petek 18.: Zaprt.
Sobota, 19., ob 20: Gabbejeva: »Mesto moj otrok«. Izven.
Nedelja, 20., ob 15: Pucenji: »Madame Butterfly«. Zluznane ogne. Izven. - Ob 20: Žiljek: »Miklova Zala«. Izven.

MALI OGLASI

PREKLICUJEM žaljivke proti Mariji Kauzar. Komlanc Rihard, Hrastnik. 16 LJUBLJANSKA DRAMA sprejme dva odrska delavca. Nastop službe takoj.

Za vedno nas je zapustil naš ljubljani oče, stari oče, brat, stric in tast
Franc Strumelj
železničar v pokoju

Pogreb nepozabnega pokojnika bo v soboto, dne 19. t. m. ob 16. uri iz Zal, kapele sv. Marije na pokopališču k Sv. Križu.

Ljubljana, 17. aprila 1947.

Zalujoči otroci in ostalo sorodstvo

Cankarjeva založba sporoča, da je izšla brošura
MARX-ENGELS: MANIFEST KOMUNISTICNE PARTIJE
55 strani
Cena 7.— din

Izurjeno korespondentko
z znanjem strojepisja sprejmemo takoj v službo tiskarne
Ponudbe na oglasni oddelku L. P. pod »ZMOŽNA« št. 1682

Iščemo za takojšen nastop več nameščencev za knjigovodstvo, perfektno stenotipistko, perfektne strojepiske, jurista, statistika, energičnega vodjo vse motorizacije.

Iščemo 4 knjigovodje, ki poznajo poenoteno knjigovodstvo in ki so v prvi vrsti delali v gradbenih podjetjih. Plača po obstoječih predpisih. Podudbe na »Norma« poduzeće za izvajanje visokogradnje, Osijek, Drapšina ul. 4.

Cankarjeva založba sporoča, da je izšla knjiga
LENIN: NOVA EKONOMSKA POLITIKA IN SOCIALISTIČNA GRADITEV
245 strani
Cena: broširano 32.—, vezano 45.— din

Ob prenosu posmrtnih ostan-kov mojega dragega nečaka
Marij-a VOVKO
cand. inž. for. in borca Vajejvega bataljona

čutim dolžnost, da se zahvalim vsem, ki so mi stali ob strani in mi nudili vsakršno pomoč, zlasti tov. Sitarju Francu, tov. Novaku Antonu, OLO Kočevju, predsedniku v Koprivniku in tov. Sušlarju Stanku, ki je posebno požrtvovalno vodil izkop in pomagal pri prenosu krste iz Roga v Ljubljano. Prav tako velja moja zahvala vsem darovalcem cvetja in vencev in vsem, ki so z osebno navzočnostjo počastili njegov spomin na pokopališču pri Sv. Križu.
Ljubljana, 16. aprila 1947.
Teta BURJA ROZA

Strti v globoki žalosti naznanjamo vsem sorodnikom, znan-cem in prijateljem žalostno vest, da nas je po dolgi, mučni bolezni zapustil v cvetu svoje mladosti naš srčno ljubljani sin, brat, svak in striček
MELINK MIRKO
partizan in podoficir JA

Pogreb nepozabnega bo v petek, 18. t. m. ob 16. uri iz hiše žalosti, Dovje št. 8, na farno pokopališču na Dovjem.
Dovje, dne 16. aprila 1947.
Zalujoči:
Marija, mati; Danica, Milka, Marija in Kristina, sestre, in ostalo sorodstvo.

Glavni urednik: Ivan Bratko Ljubljana Kopitarjeva 6 Naslov uredništva, uprave in tiskarne »Ljudska pravica«. Ljubljana Kopitarjeva 6 Telefon 52-61 do 52-65 Štev. ček rač. 60-404522 - Telef. štev. za naročnico »Ljudska pravica« 30-30. Miklošičeva cesta 5 - Telefonska številka oglašnega oddelka 36-85.

V STALINGRAJSKIH OKOPIH

VIKTOR NEKRASOV Roman

»Tako grem pogledat, tovariš poročnik.«
Nasloni se na cev mitraljeza in vstane. Tudi roke ima tanke, otroške, z mozoljčki.
»Zdi se mi...«
Njegove oči se naenkrat ustavijo, kakor da je zagledal nekaj nenavadno zanimivega, in ves se počasi, nekako postriani sесеda na dno.
Strela niti slišali nismo. Kroglja ga je zadela naravnost v čelo, med obrvi.
Odvlečejo ga. Nemočno poskakujejo noge po tleh - tenke, v širokih, opletajočih se škornjih. Pri mitraljezu je že drugi. In njegov vrat je debel in rdeč. Za komandirja čete postavim političnega voditelja. Napotim se proti beli hišici.
Nemci mirujejo. Očividno se pripravljajo na sledeči juriš. Po strelskem jarku vlačijo mrtve. Zdaj mrtvi ovirajo žive. Polagajo jih v stranski jarek. Dva sklonjena borca neseta nekoga. Umaknem se. Bele gladke roke z zagorelimi, rokavicam podobnimi zapetji drsajo po tleh. Obraza ni videti, ves krvav je. Glava kinka. Vrh nje se vidi kakor tonzura bel kolobarček od čepice. Spoznam profitantkovega strelca z brčicami. Tudi njega položita v stranski jarek. Položita ga na nekoga v okrvavljenih hlačah, z aluminijasto žlico, ki mu gleda izza ovojke.

Do bele hišice ne utegnem priti. Nemci že zopet jurišajo. Odbijemo jih... Potem znova...
Tako se nadaljuje do obeda. Dvajset, trideset minut odmora - v naglici pokadiš cigareto, založiš se z naboji, prigrizneš košček kruha - in zopet... Zopet sive postave, krik, regljanje, zmešnjava...
Enkrat nas »Heinkelic« - niti ne opazimo jih - bombardirajo visoko izpod neba.
Toda bombe padajo na Nemce. Borci se smejejo.
Sidorka še vedno ni. In dveh drugih, poslanih pozneje, tudi ne. Morda so prišli pod bombardiranje. V zraku pa brnenje motorjev niti za trenutek ne preneha. S hribček se dobro vidi, kako lega bel oblak nad breg.
Po obedu začne tolči od nekod naša artilerija. Bije po nasipu. Nekaj blodečih granat pade tudi v naše okope. Nemci ne odnehajo. Tanki streljajo kar naprej. Tisti s križem je obtičal na železju - onesposobljen je. Nemški minometi srdito bijejo. Na naši strani je mnogo mrtvih in ranjenih. »Lahke« pošiljamo na breg. »Težke« prenašamo v klet bele hišice, prostorno, prekrito z železobetonom.
Okrog devetih poide Nemcem sapa. Ob desetih vse utihne. Le tu pa tam še zareglja nemški mitraljez.
V kleti je neznošno zakajeno. Dim lega na tla v celih plasteh. Na krožniku se kadil steni. Ranjenci - vsa klet jih je polna - prosijo vode. Vode pa ni. Nositi jo je treba iz Volge, med potjo pa ljudje vso popijejo.
Valega mi da košček kruha in slanine. Jem brez vsakega teka. Vodka mi diši.
Čumak pride v raztrganem jopiču, ves skuštran. Sede na mizo. Mene sploh ne pogleda. Sleče jopič čez glavo. Na prsih, miščastih in zagorelih, ima tetoviranega modrega orla

z žensko v krempljih. Pod levim seskom srce, prebodeno s kinžalom, na rami mrtvaško lobanjo in kosti. Pod komolcem - majhna luknjica skozi vso roko, skoraj brez krvi. Kost je očividno cela, zapestje se pregiblje. Marusja - instruktor, rdeča ko češnja, debeloločna, z dvema zadaj zavezanimi tenkima kitama kostonjeve barve, preveže rano.
Čumak je danes onesposobil dva tanka. Enega sam, drugega pa tisti lokavi izvidnik, zaradi katerega sva se sprla. Vprašam ga, zakaj nič ne raportira.
»Kaj pa naj bi raportiral?«
»O današnjem dnevu. O izgubah. V vojski je tak red, da se po borbi raportira.«
Čumak se počasi obrne. Njegovega obraza ne vidim. Prepoteni hrbet z globokim žlebičkom vzdolž hrbtnice se mu sveti.
»Dan ste videli sami - bil je sončen, izgube - no kakšne izgube neki? Čepico sem izgubil - to je vse. Ali bo še kaj vprašan?«
»Še. Samo ne tu. Stopiva za trenutek iz kleti.«
»Zunaj žvižgajo krogle. Človeka lahko ubije.«
Požrem pilulo in stopim k izhodu. On tudi. Naslonjen s hrbtom na podboje zveči cigareto.
»Veste kaj, tovariš poročnik? Pobotajva se. Ne dotikajte se izvidnikov. Pri moji veri, bolje ba...«
»Bolje ali slabše - to je drugo vprašanje. Koliko mož imate?«
»Štiri in dvajset. Kolikor jih je bilo, toliko jih je ostalo Svetujem vam pa, da se izvidnikov...«
»Kdo je onesposobil tank?«
»Naj ga kdor koli - kaj ni vseeno?«
»Ali ste ga vi?«